UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Dissertatio Triplex Theologica, Ad Mentem Præclarissimi Ecclesiæ D. S. P. Avgvstini, (Cui consonat Doctor Angelicvs cum Melliflvo,)

Schweitzer, Johannes

Coloniæ Agrippinæ, Anno M.DC.LXXXII.

Dissertatio Tertia, Ad Mentem S. P. Avgvstini, &c. De Peccati Primi Hominis Pœnis, præsertim Ignorantia, & cum hac Versatilis Probabilitatis (quæ Radix fuit proscriptarum à Summis Pontificibus ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-39320

Visual Library

DISSERTATIO TERTIA,

AD MENTEM S. P. AVGVSTINI, &c.

De Peccati Primi Hominis Pœnis, præsertim IGNORANTIA, & cum hac VERSATILIS PROBABILITATIS (quæ RADIX fuit proscriptarum à Summis Pontificibus propositionum) connexione.

DVBIVM,

Quænam sint pœnæ per primum hominis peccatum in nos derivatæ, & effectus illarum in hac vita?

DIco in hac vita, quia in Dissert. de Prædestinatione & Reprobatione egi de pœnis subeundis post hanc vitam ob peccatum originale

non remissum; & probavi ex S. Augustino, parvulos subituros pœnam levissimam ignis. Respondeo & dico, ex præcedentibus dissertationibus satis constare, quæ pœnæ & plagæ inflictæ fuerint, per peccatum primi hominis posteris ejus. Probatum enim fuit ex pœnis, quas homines patiuntur in hac vita, & præcipuè ex concupiscentia & ignorantia, quæ etiam in renatis manent, dari peccatum originale. Ex his autem tanquam radicibus pullulant varii effectus, videlicet, inclinatio ad bona sensibilia contra rectam rationem, difficultas, torpor, languor in appetitu sensitivo, & rationali, pravæ consuetudines, errores intellectus, tam practici, quàm speculativi, voluntarii, & involuntarii, &c. De concupiscentia latè actum est in præcedentibus dissertationibus, ad mentem S. Augustini; de ignorantia etiam sat fusè tractatum quidem fuit in speciali dissertatione, & de vagæ probabilitatis connexione cum illa, quam typis mandari curavi, Anno 1679. occasione desumpta, à damnatis tunc ab Innocentio XI. propositionibus; sed cùm hujus Dissertationis exemplaria omnia fuerint distracta, & varia à variis contra dictam dissertationem fuerint opposita, visum fuit expediens, ut ea, quæ in illa de ignorantia invincibili & vincibili, vagaque probabilitate tradidi, pluribus confirmata, iteratò prælo committerentur, & dissertationibus præcedentibus, ob materiæ connexionem, conjungerentur. Omisso igitur brevitatis causâ dictæ dissertationis proœmio (in quo referebantur propositiones à Pontificibus damnatæ, §. 4. recensendæ, & specialiter impugnandæ) & responsione ad dubium

bium de radice damnatarum &c. (quam intelligere volentibus satis exposui, & probavi, tam in Paragraphis tunc editis, & modò repetendis, quàm in præfatione dissertationis de essentia prædestinationis &c.) his inquam omissis, subjicio Paragraphos in priori dissertatione contentos, jam auctos, & pluribus confirmatos, signanter secundum, tertium, quartum, & quintum.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

An omnis ignorantia invincibilis excuset à peccato secundùm Augustinum?

INter vitæ hujus miserias non minima est profunda & periculosa agendorum & fugiendorum ignorantia, & pœnalis cœcitas, quam *habitans in excelsis in silentio Deus solus magnus lege infatigabili*, ut Augustinus ait lib. 1. Confess. c. 18. *spargit super illicitas cupiditates.* Dari autem peccata ignorantiæ, nemo dubitare potest. Id enim sacra Scriptura, & sancti Patres testantur. Audiamus S. Augustinum lib. 1. de peccat. merit. c. 36. dicentem: *An nullum est ignorantiæ malum, & ideo nec purgandum? & quid ait illa vox:* Delicta juventutis meæ, & ignorantiæ meæ ne memineris? *etsi enim damnabiliora peccata sunt, quæ à scientibus committuntur, ta-*

men si ignorantiæ peccata nulla essent, hîc non legeremus, quod commemoravi: Delicta juventutis meæ, & ignorantiæ meæ ne memineris?

Solet dividi ignorantia à Scholasticis primò in invincibilem, & vincibilem. Invincibilem vocant, quæ nulla industria, aut studio humano superari potest; sive, quæ nullo modo est voluntaria. Vincibilis dicitur, quæ adhibito studio & diligentiâ potest vinci, sive quæ aliquo modo est voluntaria; videlicet vel per se, vel per accidens, secundùm S. Thomam quæst. 3. de malo, a. 8. estque semper peccatum, si sit eorum, quæ aliquis scire tenetur. quod addo; quia si scire non teneatur, dicitur potiùs nescientia, quàm ignorantia, vel ignorantia negationis, ut alii loquuntur. Per se dicitur ignorantia voluntaria, quando aliquis vel directè vult ignorare scientiam, ne retrahatur à peccato; vel indirectè, quando non adhibet studium ad cognoscendum ea, quæ cognoscere debet, idque vel simpliciter, & secundùm omne tempus, vel in aliquo casu, ut loquitur S. Thomas. Per accidens dicitur voluntaria, quando aliquis directè, vel indirectè vult aliquid, ad quod sequitur ipsum ignorare. Sic ebrius vult superfluè vinum bibere, per quod privatur usu rationis, & aliqui negligunt repellere insurgentes passionis motus, qui percrescentes ligant rationis usum in particulari eligibili. Divisio ignorantiæ, quâ ab Augustino dividitur in ignorantiam secundùm necessitatem & voluntatem, sive in ignorantiam volentis,

lentis, & non potentis intelligere; & potentis, sed non volentis, posset videri coincidere cum præcedente, sed spectatâ mente S. Patris, est diversa. Necessitas enim duplex est; nempe absoluta, & ex suppositione. Absoluta tollit omne voluntarium: non verò necessitas ex suppositione. Si enim causa suppositionis sit voluntaria, est ignorantia voluntaria. Talis ignorantia, sive mentis cœcitas est, quam causat inordinatus creaturarum amor, quæ non tam studio, quàm mutatione amoris vincitur: nisi enim amor perversus mutetur, non potest intellectus nisi erroneum de rebus agendis formare judicium. Unde in hac ignorantia miscetur involuntarium voluntario. Ratio voluntarii provenit à causa voluntaria, id est, ab amore inordinato libero, qui causat errorem, quo præveniente liberè concludit intellectus, hîc & nunc esse operandum. Involuntarium in hoc consistit, quòd necesse sit, durante illo inordinato amore, voluntatem præveniri aliquo errore, ex quo concluditur, aliquid esse agendum, & sic peccatur.

Secundò solet dividi ignorantia in ignorantiam facti, qua in facto aliquo ignoratur illud, ob quod factum lege comprehenditur, & in ignorantiam juris, qua ignoratur jus sive lex, quæ solet subdividi secundùm diversitatem juris, quod vel est jus naturale, vel divinum positivum, vel humanum &c.

Jansenius Episcopus Iprensis docuit, ignorantiam invincibilem, sive ignorantiam secundùm necessitatem absolutam non excusare à peccato, & hanc esse mentem S. Augustini. Sic enim loquitur lib. 2. de

statu naturæ lapsæ, c. 4. *Gigantea occurrit moles, & ut videtur nodus insolubilis, ut ex invincibili ignorantia peccatum possit proficisci. Quis enim capiat, ut homo in eo peccet, quod neque scit, neque scire potuit, nec voluntate sua sive volente, sive torpescente talis ignorantiæ causam dedit? hujusmodi enim peccata, jam non erunt ne quidem voluntaria, quod ad peccati rationem omninò necessarium est, sed necessaria. Et quis credat tale portentum, doctissimum sanctissimumquè virum docuisse? si te, benigne lector, ista difficultas fortè movet, profectò movet & me. Non tamen ita, ut vel dubitem, doctrinam istam Augustinum tradidisse, vel in ea tradenda fluctuasse, vel hallucinatum esse, sed potius obstupescam, & exhorrescam profunditatem judiciorum Dei. Certissimum est enim, quantum excussis magno labore diligentiâque principiis Augustini, & anfractibus doctrinæ ipsius judicare licet, hoc Augustinum, hoc Hieronymum, hoc Concilium Palæstinum sine ulla fluctuatione, ut rem in Catholica Ecclesia extra omnem controversiam, tanquam in scriptura traditam docuisse.*

Respondeo & dico; omnis ignorantia invincibilis legis excusat à peccato, & à pœna peccati, secundùm S. Augustinum.

Probatur prima pars ex lib. 3. de lib. arbit. c. 19. ubi S. Pater ait: *Non tibi deputatur ad culpam, quod invitus ignoras &c. sed qui laborat ignorantia invincibili,* & ex illa operatur, ignorat omnino invitus, ergo ei non deputatur ad culpam. Probatur minor: quia ignorantia invincibilis est omnino involuntaria respectu illius, qui illa laborat, sive est ignorantia secundùm necel-

necessitatem absolutam; si enim ullo modo esset voluntaria sive libera, posset homo eam vincere; quia *hoc quisquàm in potestate sua habere dicitur, quod si vult, facit, & si non vult, non facit*, ut inquit S. Augustinus lib. de spirit. & lit. c. 3. Sed homo neque studendo, neque alio modo ignorantiam invincibilem superare potest: ergo &c.

Dices, ignorantia invincibilis est voluntaria voluntate capitis, quia est effectus peccati primi hominis, in quo fuimus, & cũ quo omnes peccavimus. Respondeo ex hoc tantùm sequi, quòd sit pœna peccati primi hominis, non autem quòd sit peccatum, quia *nec peccatum*, ut Augustinus inquit lib. 83. quæst. 24. *Nec rectè factum imputari cuiquam justè potest, qui nihil fecerit propria voluntate.*

Probatur secundò: quia si ignorantia invincibilis non excusaret ab omni peccato, peccaret homo etiam damnabiliter in eo, quod facit necessariò, necessitate absoluta; sed hæc propositio à Pio V. & Gregorio XIII. fuit damnata, estque contraria doctrina S. Augustini cit. lib. 3. de lib. arbit. c. 18. ubi asserit, neminem peccare *in eo, quod caveri nullo modo potest. Quis enim*, inquit, *peccat in eo, quod nullo modo caveri potest?* Et lib. de duab. anima. c. 11. ubi dicit: *Nonne ista cantant & in montibus pastores, & in theatris Poëtæ, & indocti in circulis, & docti in Bibliothecis, & Magistri in scholis, & Antistites in sacris locis, & in orbe terrarum genus humanum?* subintellige, quòd nemo in eo peccet, quod caveri non potest, sive, ut ibidem subjicit, quòd *nemo vituperatione, vel damnatione dignus sit, aut non contra*

petitum justitiæ faciens, aut quod non potest, non faciens, & consequenter non peccet, *cùm omne peccatum*, ut ibidem ait, *vel sit vituperandum, vel damnandum*: ergo ignorantia invincibilis excusat ab omni peccato.

Probatur tertiò: quia secundùm Augustinum lib. de vera relig. c. 14. *Usquè adeo peccatum voluntarium est, ut nullo modo sit peccatum, si non sit voluntarium* &c. Sed quod fit ex ignorantia invincibili, nullo modo est voluntarium; ergo nullo modo est peccatum; ergo omnis ignorantia invincibilis excusat à peccato.

Probatur etiam secunda pars, videlicet, quòd ignorantia invincibilis etiam excuset à pœna; quia, ut S. Augustinus ait lib. 3. de lib. arbit. c. 18. *Omnis pœna si justa est, peccati pœna est*; sed qui operatur ex ignorantia invincibili, nullum committit peccatum; ergo illa ignorantia excusat à pœna.

Confirmatur ex lib. 22. contra Faustum, c. 78. ubi S. Pater ait: *Sive iniquitas, sive justitia, si in potestate non esset, nullum præmium, nulla pœna justa esset*; sed quod fit ex ignorantia invincibili, non est in potestate, cùm fiat secundùm absolutam necessitatem; ergo excusatur à pœna.

Quòd etiam consentiat S. Thomas, constat ex 1, 2. q. 6. a. 8. ubi asserit, quòd invincibilis ignorantia causet involuntarium simpliciter: ex quo sequitur illud, quod ex ea fit, non posse esse peccatum.

Objicies primò: S. Augustinus lib. de grat. & lib. arbit. c. 3. dicit: *Illa ignorantia, quæ non est eorum, qui*

scire

scire nolunt, sed eorum, qui tanquam simpliciter *nesciunt, neminem sic excusat, ut sempiterno igne non ardeat, quia non audivit omnino, quod crederet, sed fortassis, ut mitius ardeat*; ergo ignorantia invincibilis secundùm Augustinum nec excusat à peccato, nec à pœna. Probatur consequentia; quia S. Augustinus loc. cit. loquitur de ignorantia invincibili. Dicitur enim *eorum, qui* simpliciter *nesciunt*, quæ nescientia tantùm competit invincibiliter ignorantibus.

Respondeo negando consequentiam; & ad probationem dico, locum citatum posse intelligi de ignorantia sola legis positivæ, vel de ignorantia legis positivæ includente ignorantiam legis naturalis. Quòd enim loquatur de ignorantia legis positivæ divinæ, potest colligi ex istis verbis, *Si propterea non credidit, quia non audivit* &c. scilicet Evangelium. Si intelligatur de ignorantia solius legis positivæ, sermo est de vincibili, non quidem crassa & affectata, sed de ea, quæ est eorum, qui veritatem sufficienter propositam negligunt discere. Si intelligatur de includente ignorantiam legis naturalis, ob hanc meritò dicuntur infideles non excusari, sed in ignem sempiternum ituri. Sed de his latiùs agetur infra. Quòd autem S. Pater hîc loquatur de ignorantia vincibili, colligitur ex citatis verbis *tamquam simpliciter*: de invincibiliter enim ignorantibus non potest dici, quòd *tanquam simpliciter* nesciant: neque quòd *fortassis mitius* sint arsuri, cùm hoc certum sit, nempe illos mitiùs arsuros, qui laborant ignorantia invincibili.

Objicies secundò: S. Augustin. lib. 1. oper. imperfecti cont. Julian. c. 105. dicit: *Multum erras, qui vel necessitatem nullam putas esse peccandi, vel eam non intelligis illius peccati esse pœnam, quod nulla necessitate commissum est --- necesse est enim, ut peccet, qui nesciendo, quid facere debeat, quod non debeat facere, facit; de quo genere malorum Deus rogatus ubi dicitur:* delicta juventutis & ignorantiæ meæ, ne memineris: *quod genus delictorum, si non imputaret Deus justus, non ea sibi dimitti posceret homo fidelis.* Et ibid. c. 106. *Non est igitur impunitatis securitas in necessitate peccandi.* Et epist. 105. *Per hoc inexcusabilis est omnis peccator, vel reatu originis, vel additamento etiam propriæ voluntatis, sive qui novit, sive qui judicat, sive qui non judicat, quia & ipsa ignorantia in eis, qui intelligere noluerunt, sine dubitatione peccatum est; in eis autem qui non potuerunt, pœna peccati, ergo in utrisquè non est justa excusatio sed justa damnatio.* Et ibid. *Humana superbia tanquam præsumens de viribus liberi arbitrii excusatam se putat, quando ignorantiæ, non voluntatis est, quod peccat,* &c. Ergo ignorantia invincibilis secundùm S. Augustinum non excusat à peccato. Probatur consequentia: quia S. Pater in adductis testimoniis loquitur de ignorantia invincibili, & de necessitate, & potentia antecedente. Respondeo negando consequentiam, & ad probationem dico; si uterque locus intelligatur de ignorantia juris naturalis cum pluribus ita sentientibus, S. Doctorem loqui de ignorantia voluntaria, saltem per accidens, ac proinde non de necessitate absoluta, sed de consequente, sive ex suppositione, quæ non excludit voluntarium. In illis enim qui intel-

intelligere potuerunt, & noluerunt, est hujusmodi ignorantia per se & directè voluntaria: in iis verò qui intelligere non potuerunt, est voluntaria per accidens, cùm ideò intelligere non potuerint, quia liberè voluerunt causam, ad quam sequitur ignorantia, sive mentis cœcitas. Id est, quia liberè voluerunt adhærere creaturis, sive bono commutabili, aversi à bono incommutabili; & noluerunt recurrere ad Deum pro impetranda luce intelligibili, & spirituali, cui posuerunt impedimentum. Quò spectat illud S. Augustini lib. 3. de lib. arbitr. c. 22. *Non enim quod naturaliter nescit, & naturaliter non potest, hoc animæ deputatur ad reatum, sed quod scire non studuit, & quod dignam facultati comparandæ operam non dedit. --- Si ignorantia veri, & difficultas recti naturalis est homini, unde incipiat in sapientia, quietisquè beatitudinem surgere, nullus hunc ex initio naturali rectè arguit. Sed si proficere noluerit, aut à profectu retrorsum relabi voluerit, jure meritoque pœnas luet.* Sicut igitur nolenti videre lucem solis, & cœco ductorem respuenti cespitatio & lapsus est voluntarius: ita etiam cœcis cœcitate mentis per inordinatum amorem creaturarum inducta & continuata, juxta illud Augustini lib. 1. oper. imperf. c. 47. *Homo positus in sole cœcus, præsens est illi sol, sed ipse soli absens est*; & in psal. 9. *cùm magnum malum homines putent oculorum corporalium cœcitatem, qua lux ista retrahitur; quantam ergo pœnam patitur, qui secundis rebus peccatorum suorum eò perducitur, ut non sit Deus in conspectu ejus.* Et lib. de agone Christi. c. 13. *Errat, quisquis putat, se veritatem posse cognoscere, cùm adhuc nequiter vivat.* Et lib. 3. de

lib.

lib. arbit. c. 18. *Illa enim peccati pœna justissima est, ut amittat unusquisquè, quo bene uti noluit, cum sine ulla posset difficultate, si vellet, id est, ut qui sciens recta non facit, amittat scire, quod rectum sit, & qui recte facere cum posset, noluit, amittat posse, cum velit.*

Dixi. *Si uterquè locus intelligatur de ignorantia juris naturalis* &c. quia aliqui locum Epist. 105. interpretantur de ignorantia juris divini positivi invincibili; ista nempe verba: *qui non potuerunt.* Qua interpretatione admissa, adhuc neganda est consequentia; quia non dicit S. Pater in iis, qui intelligere non potuerunt, ignorantiam esse peccatum, sed ait, esse *pœnam peccati.* Licet autem addat in *utrisque esse justam damnationem*, non tamen ait in iis, qui intelligere non potuerunt, esse justam damnationem ob ignorantiam juris positivi, cum infideles negativè justè damnati fuerint, non ob invincibilem ignorantiam mysteriorum fidei, sed ob alia peccata, à quibus ob defectum fidei non fuerunt liberati.

Instabis: S. Augustinus lib. de gest. Pelag. c. 18. & 19. refert, quod Cœlestius in synodo Diospolitana fuerit damnatus ideo, quia docuit, *quod ignorantia & oblivio non subjacerent peccato, quoniam non secundùm voluntatem, sed secundùm necessitatem evenirent*; ergo secundum Augustinum, aliosque Patres istius synodi datur etiam aliqua ignorantia subjacens peccato, quæ non secundum voluntatem evenit; ergo ignorantia aliqua invincibilis non excusat à peccato.

Respondeo negando ultimam consequentiam, & dico, quod S. Augustinus cum Patribus dictæ synodi loqua-

loquatur de ignorantia voluntaria, non quidem per se & affectata, sed per accidens; ac proinde hoc sensu non eveniente secundum voluntatem, sed secundum necessitatem, non absolutam, sed ex suppositione.

Urgebis: Pelagiani agnoverunt cum Pelagio, quod ignorantia voluntaria sive vincibilis subjaceret peccato, ut testatur S. Augustinus lib. de natur. & grat. c. 17. ubi ait: *Tractat etiam iste de peccatis ignorantiæ, & dicit, hominem prævigilare debere, ne ignoret, ideoquè esse culpandam ignorantiam, quia id homo nescit negligentia sua, quod adhibita diligentia scire debuisset*: Ergo Pelagius cum suis asseclis ideò damnatus fuit, quod nollet ignorantiam invincibilem subjacere peccato.

Respondeo distinguendo antecedens. Pelagiani agnoverunt cum Pelagio, quod ignorantia voluntaria sive vincibilis, non solùm physice, sed etiam moraliter, & facile per vires naturæ, subjaceret peccato, transeat; vincibilis physicè, & quasi moraliter invincibilis ob inductam per peccata necessitatem ex suppositione; nego antecedens, & consequentiam.

Dixi *transeat*: quia existimant aliqui Pelagium prius docuisse nullam ignorantiam subjacere peccato; postea autem ab Augustino convictum sententiam istam retractasse, & hac retractatione non obstante in memorata synodo fuisse damnatam priorem illius sententiam.

Potest etiam distingui antecedens hoc modo: Pelagiani agnoverunt, quod ignorantia voluntaria per se subjaceret peccato; concedo antecedens: quod voluntaria peraccidens subjaceret peccato; nego antece-

dens,

dens, quia videntur Pelagiani tantum admisisse eam ignorantiam juris naturalis esse culpabilem, quam præcederet aliqua cogitatio, & ideò fuisse à Concilio damnatos, eo quod etiam voluntaria per accidens sit culpabilis.

Respondent deniquè aliqui ad hanc instantiam, à Patribus dictæ synodi ignorantiam invincibilem baptizatorum dictam fuisse peccatum, non formale, sed materiale, eò quod ignorantia & concupiscentia sint materiale peccati originalis, quod à Pelagianis fuit negatum, quia *dixerunt Pelagiani*, ut S. Augustinus testatur lib. de dono persev. c. 11. *ignorantiam & difficultatem*, id est, concupiscentiam, *sine quibus nullus homo nascitur, primordia, non supplicia esse naturæ.*

Objicies tertiò. S. Thomas quod lib. 8. a. 13. ait: *illud, quod est contra legem semper est malum, nec excusatur per hoc, quod est secundùm conscientiam*; conformiter ad hanc Augustinianam peccati definitionem: *peccatum est dictum, factum, vel concupitum contra legem*: & quod lib. 9. a. 15. *error, quo non creditur esse peccatum mortale, quod est peccatum mortale, conscientiam non excusat à toto, licet forte à tanto.* Sed quod fit ex ignorātia invincibili, fit contra legem, & ex errore, quo non creditur esse peccatum, quod est peccatum: ergo semper est malum, nec excusatur à peccato: ergo prudenter præsumi potest, quod S. Augustinus non docuerit contrarium, quia S. Thomas est quasi echo S. Augustini.

Respondeo igitur, in locis objectis S. Doctorem agere de conscientia erronea vincibili, quæ peccatum non

non excusat. Neque Augustini definitio obstat, quia S. Pater vult illud esse peccatum, quod est contra legem æternam, ut participatam à ratione, cujus dictamen proximè dirigit actus humanos, & est quædam legis divinæ impressio, ut docet S. Thomas 1. 2. q. 19. a. 4. quando autem invincibiliter ignoratur id, quod agitur, esse peccatum, deest hujusmodi dictamen culpabiliter ob ignoratam invincibiliter legem.

Objicies quartò: Omnis pœna peccati originalis est culpabilis, sed ignorantia invincibilis est pœna peccati originalis: ergo ignorantia invincibilis est culpabilis: ergo non excusat &c.

Respondeo negando majorem; cujus falsitas patet in primis ex infidelitate negativa, quæ licèt sit pœna peccati originalis, non tamen est culpabilis. Secundò patet ex aliis naturæ humanæ miseriis, quæ sunt pœna peccati originalis. Tertiò ex motibus primò primis, & concupiscentia, quæ sunt pœna peccati originalis, sed non peccatum. *Illa concupiscentialis inobedientia* inquit S. Augustinus lib. 1. de civit. Dei. c. 25. *quanto magis absque culpa est in corpore non consentientis, si absque culpa est in corpore dormientis?* Cui consonat illud S. Thomæ in 2. dist. 50. q. 1. a. 2. *ad culpam personalem requiritur voluntas personæ*; & confirmatur ex illo S. Augustino cit. lib. 83. qq. quæst. 24. *nec peccatum, nec rectè factum imputari cuiquam justè potest, qui nihil fecerit propria voluntate.*

Objicies quintò: Tunc ignorantia non excusat à peccato, quando ignorans potest cognoscere, actum esse prohibitum, & non cognoscit; sed hoc interdum

potest

potest ignorans invincibiliter; ergo ignorantia invincibilis non excusat semper à peccato. Probatur minor; quia ille potest cognoscere, cujus intellectus est informatus sufficientibus speciebus intelligibilibus, à quibus denominatur intellectus potens cognoscere; sed intellectus ignorantis invincibiliter interdum est sic instructus: ergo &c.

Dissimulata majori, Respondeo negando minorem. Et ad probationem ejus dico, non sufficere species, sed requiri quoque earum excitationem, quam laborans ignorantia invincibili non habet in sua potestate.

Objicies sextò: Si ignorantia invincibilis excusat à peccato; ergo consuetudinarii, qui se ipsos obdurarunt & excœcarunt sunt meliori loco, quàm alii, qui veritatem cognoscunt. Respondeo negando consequentiam, quia consuetudinarii agentes contra legem naturalem & divinam sufficienter propositam &c. non laborant ignorantia invincibili. est enim illis ignorantia voluntaria, ut magis patebit ex dicendis. Videri potest dissertatio de sufficientia & necessitate Pœnitentiæ &c. dubio 6. & 9.

PARAGRAPHUS SECUNDUS.

An secundùm Augustinum detur ignorantia invincibilis Iuris naturalis?

DE Jure sivè lege naturali dicit S. Augustinus lib. 2. Confess. c. 4. *Lex tua, Domine, in cordibus hominum*

mum scripta est &c. Eo ipso enim, quod Deus voluerit naturam rationalem creare, & sapienter gubernare, voluit, imò debuit curare, ut viveret conformiter suæ naturæ, & consequenter eam obligare, ad fugienda ea, quæ sunt intrinsecè & ex naturâ suâ mala, & ad prosequenda opposita bona. Lex igitur naturalis, prout in Deo existit, non distinguitur adæquatè à lege æterna. Consistit enim in ordinatione divinæ sapientiæ, secundùm quod est directiva creaturarum rationalium, modo jam dicto: cujus ordinationis sive dictaminis divini imago, & participatio est lex naturalis, prout existit formaliter in ipsâ creaturâ, id est, dictamen actuale rectæ rationis, quo præcipitur rationali creaturæ, ut memorata mala fugiat, & bona prosequatur. Dixi *formaliter*; quia si sermo sit de lege naturali fundamentaliter, & in actu primo spectatâ, non distinguitur ab ipsâ naturâ rationali, sive lumine naturali intellectus in actu primo, sive à vi discernendi honesta & turpia, atque obligandi ad hæc fugienda, & illa prosequenda, de quibus latius solet tractari in materiâ de legibus. Continet autem lex naturalis duplicis generis præcepta, videlicet communia, & particularia. Commune est illud: *Quod tibi non vis fieri, ne facias alteri.* Particularia sunt quasi conclusiones, quæ ex communibus deducuntur.

Nota; Tria præceptorum in Decalogo contentorum, quæ vocantur primæ tabulæ, respicere Deum, & divinam Religionem; septem, quæ secundæ tabulæ nominantur, disponere hominem benè erga proximum, & tam hæc, quam illa, non minus Christianis

esse observanda, quàm fuerint observanda Judæis; imò magis, secundùm S. Augustinum, qui Tract. 3. in Joan. ait: *Illa omnia præcepta nobis magis præcipiuntur, & observanda sunt.*

Nota secundò: Posse aliquid dici absolutè & simpliciter ignorari invincibiliter secundùm se propriè, licèt prout vestitur aliqua circumstantia, ignoretur invincibiliter.

Celeberrima, & magni momenti inter recentiores Theologos controversia est, an detur ignorantia invincibilis legis naturalis? Dixi *inter Recentiores*, quia Vasquez 1,2. disp. 122. cap. 1. & Paulus Comitolus lib. 5. resp. moral. c. 1. testantur, antiquos Theologos istius fuisse sententiæ, quòd semper vincibilis esset juris sive legis naturalis ignorantia. Quinam sint isti antiqui, & adhærentes illis juniores, an scilicet Jansenistæ, vel econtra Augustiniani & Thomistæ, dicetur Paragrapho sequenti. Operæ pretium erit, examinare, & intelligere, quid senserit in hac materia præcipuus Ecclesiæ Doctor S. P. Augustinus &c.

Respondeo & dico: Secundùm S. Augustinum non datur ignorantia invincibilis juris sive legis naturalis secundùm se spectatæ, in homine usu rationis pollente. Probatur primò, quia ignorantia voluntaria, sive quæ humanâ industriâ per Dei gratiam omnibus paratam adjuta superari potest, non est invincibilis; sed talis, secundùm S. Augustinum, est omnis ignorantia juris naturalis: ergo. Major patet ex dictis §. 1. Minor probatur: quia si homo se ad alia cognoscenda, & amanda non applicet, potest juxta hoc generale

nerale juris naturalis præceptum; *Quod tibi non vis fieri, ne facias alteri*; omnibus impressum, & notum, formare dictamen practicum; procedere absque errore, & amare justitiæ pulchritudinem, in omni particulari operabili, in materia juris naturalis, sicque vitare peccata contra legem naturæ. Audiantur verba S. Doctoris in psal. 118. Conc. 25. *Nullus est, qui faciat alteri injuriam, nisi qui sibi fieri nolit, & in hoc transgreditur naturæ legem, QUAM NON SINITUR IGNORARE, dum id quod facit, non vult pati.* Et in psalm. 57. *Quandoquidem manu formatoris nostri in ipsis cordibus nostris Veritas scripsit: Quod tibi non vis fieri, non facias alteri, hoc & antequam lex daretur,* NEMO IGNORARE PERMISSUS EST, UT ESSET, UNDE JUDICARENTUR, *& quibus lex non esset data. Sed ne sibi homines aliquid defuisse quererentur, scriptum est in tabulis, quod in cordibus non legebant. Non enim & scriptum non habebant, sed legere nolebant. Oppositum est oculis eorum, quod in conscientia videre cogerentur, quasi forinsecus admotâ voce Dei ad interiora sua homo compulsus est; ----sed quia homines appetentes ea, quæ foris sunt, à seipsis exules facti sunt: data est etiam conscripta lex, non quia in cordibus scripta non erat, sed quia tu fugitivus eras cordis tui, ab illo, qui ubique est, comprehendere, & ad te ipsum intro revocaris.* Et in ps. 129. *Peccator enim oblitus erat se, nec videbat se, data est illi lex, ut videret se.* Ex his S. Patris testimoniis satis colligitur, legem naturalem ita in cordibus hominum à formatore Deo scriptam esse, ut licet à concupiscentia indomita abrepti contra eam peccent, responsuri

tamen essent, si interrogarentur, an talia pati vellent? se talia pati nolle.

Specialiter autem notanda sunt verba : NEMO IGNORARE PERMISSUS EST, UT ESSET, UNDE JUDICARENTUR, &c. Si enim ignorantia legis naturalis esset invincibilis, verè dici non posset; QUAM NON SINITUR IGNORARE, NEMO IGNORARE PERMISSUS EST, &c.

Dices : Ista S. Augustini testimonia respiciunt tantùm præcepta secundæ tabulæ, quibus bene disponimur erga proximum; sed hoc non obstante sustineri potest, invincibiliter ignorari ab aliquibus posse præcepta primæ tabulæ, quæ præscribunt, quomodo Deus sit amandus, & colendus, cùm Deum esse, invincibiliter ignorari possit; ac proinde legem naturalem, prout in Deo existit; imò prout & in homine, cùm hæc, ut notatum fuit supra, illius sit participatio, & consequenter à taliter ignorantibus nullum omnino posse committi peccatum secundùm doctrinam S. Augustini, qui lib. 22. cont. Faust. c. 27. definit: *Peccatum factum, vel dictum, vel concupitum contra legem æternam Dei*, quæ lex secundùm eundem est *ratio, vel voluntas Dei, ordinem naturalem conservari jubens, perturbari vetans* : sed invincibiliter ignorantes, Deum esse, nihil possunt facere, vel dicere, vel concupiscere contra illam Dei rationem & voluntatem, cùm illam, ex supposito, cognoscere non possint; ergo &c. quibus addi potest illud lib. 12. de Civ. Dei, c. 9. *Malam voluntatem non facit, nisi defectio, quâ deseritur Deus*: sed ab invincibiliter ignorantibus Deum, non potest Deus deseri;

deseri; ergo. Quòd autem taliter Deum ignorantes dentur, videtur concludi posse ex Apostolo dicente, Philosophos Gentiles fuisse inexcusabiles, quia *cùm cognovissent Deum, non sicut Deum glorificarunt &c.* ex quo videtur sequi eos, qui Deum non cognoverunt, fuisse per invincibilem ignorantiam excusabiles.

Respondeo primò negando majorem; & oppono illud S. Augustini lib. de decem Chord. c. 10. *Si homini non feceris, quod pati non vis ab homine, ad proximi præceptum pertinet, ad dilectionem proximi, &c. Si autem, quod non vis pati ab homine, ipsi Deo vis facere, quid est hoc? nonne facis alteri, quod pati non vis? Charior tibi factus est homo, quàm Deus. Ego quomodo injuriam facio, inquis, ipsi Deo? corrumpis teipsum. Et unde injuriam facio Deo, quia corrumpo meipsum? Vnde facit tibi injuriam, qui voluerit fortè lapidare tuam tabulam pictam, in qua tabula imago tua est in domo tuâ inaniter posita ad vanum honorem tuum, nec sentiens, nec loquens, nec videns? Si quis illam lapidet, nonne in te esse contumeliam factam attendis? Cùm verò imaginem Dei, quod es tu, corrumpis in te per fornicationes, & per diffluentias libidinis, ----- non attendis, per libidines & illicitas fornicationes, cujus imaginem violasti?* Ex illo igitur supra citato generali præcepto, non solùm deveniri potest in cognitionem legis naturalis dictantis, quomodo sit diligendus proximus, sed etiã quomodo sit diligendus & colendus Deus, & utriusq; tabulæ præcepta ita cum isto principio cohærent, ut hæc ignorari invincibiliter nequeant, si illud taliter non ignoretur.

Respondeo igitur secundò, negando sublumptum,

& probationem ejus; & oppono doctrinam S. Augustini lib. I. de Doct. Christ. ubi postquam S. Pater cap. 7. dixerat, *illos, qui per intelligentiam pergunt videre, quod est Deus, omnibus eum naturis visibilibus, & corporalibus intelligibilibus etiam, & spiritualibus, omnibus mutabilibus preferre: nec quenquam inveniri posse, qui hoc Deum credit esse, quo melius aliquid est.* Subjungit cap. 8. *Si non viderent*, id est vitam incommutabilem, ut ante dixerat, sive illam, quæ non aliquando desipit, aliquando sapit, sed est potius ipsa sapientia, *nullo modo plena fiducia vitam incommutabiliter sapientem commutabili vitæ anteponerent, ipsam quoque regulam veritatis, quâ illam clamat esse meliorem, incommutabilem vident. Nec usquam, nisi supra suam naturam vident, quandoquidem se vident mutabiles. Nemo est enim tam imprudenter insulsus, qui dicat; Vnde scis incommutabiliter sapientem vitam mutabili esse præferendam? Idipsum enim, quod interrogat, unde sciam, omnibus ad contemplandum communiter atque incommutabiliter præstò est. Et hoc qui non videt, ita est quasi cœcus in Sole, cui nihil prodest ipsis locis oculorum ejus tam clarè ac præsentis lucis fulgor infusus, qui autem videt, ac refugit, consuetudine umbrarum carnalium invalidam aciem mentis gerit.* Per hanc enim doctrinam satis patet, secundùm Augustinum neque invincibiliter ignorari posse Deum, neque legem naturalem de eo diligendo & colendo, prout in eo existit, & in homine à Deo impressa; sed posse tam in hoc quàm illo videri, quid sit agendum, vel omittendum, nisi aliquis oculos claudat. Quod confirmari potest ex lib. 14. de Trinit.

cap. 15.

cap. 15. ubi ait S. Pater : *Domini autem Dei sui reminiscitur* (subintellige mens hominis,) *Ille quippe semper est, nec fuit, & non est, nec est, & non fuit; sed sicut nunquam non erit; ita nunquam non erat, & ubique totus est. Propter quod ista in illo & vivit, & movetur, & est, & ideo reminisci ejus potest, ---- nam hinc est, quòd etiam impij cogitant æternitatem, & multa rectè reprehendunt, rectèque laudant in hominum moribus. Quibus ea tandem regulis judicant, nisi in quibus vident, quemadmodum quisque vivere debeat, etiamsi nec ipsi eodem modo vivant? Vbi eas vident? Neque enim in suâ naturâ, cùm procul dubio mente istâ videantur, eorumque mentes constet esse mutabiles, has verò regulas immutabiles videat, quisquis in eis & hoc videre potuerit: nec in habitu suæ mentis, cùm illæ regulæ sunt justitiæ, mentes verò eorum constet esse injustas. Vbinam sunt istæ regulæ scriptæ? Vbi, quid sit justum, & injustus agnoscit, ubi cernit habendum esse, quod ipse non habet? Vbi ergo scriptæ sunt, nisi in libro lucis illius, quæ Veritas dicitur? Vnde omnis lex justa describitur, & in cor hominis, qui operatur justitiam, non migrando, sed tanquam imprimenda transfertur, sicuti imago ex annulo & in ceram transit, & annulum non relinquit. Qui verò non operatur, & tamen videt, quid operandum sit, ipse est, qui ab illâ luce avertitur, à quâ tamen tangitur. Qui autem nec videt, quemadmodum sit vivendum, excusabilius quidem peccat; quia non est transgressor cognitæ legis: sed etiam ipse splendore aliquoties ubique præsentis veritatis attingitur, quando admonitus confitetur.*

Ad locum Apostoli respondeo cum S. Augustino Epist. 105. *Ideo divina eloquia eos inexcusabiles dicunt, qui non ignorantes, sed scientes peccant, ut secundùm judicium superbiæ suæ, quò multum confidunt de viribus propriæ voluntatis, se inexcusabiles videant, quia de ignorantia jam non habent excusationem, & nondum est justitia, cui præsumebant sufficere voluntatem.* Et lib. 1. de adulter. Conjug. cap. 9. *Simili locutione usus Iacobus Apostolus ait: Scienti bonum facere, & non facienti, peccatum est illi. Nunquid ideo non peccatum est illi, qui nescit bonum facere, & ideo non facit? Vtique peccatum est, sed hoc gravius, si etiam sciat, & non faciat.*

Manet igitur verum, secundùm allegatam S. Augustini doctrinam, id, quod suprà assertum fuit, videlicet hominem non erraturum circa legem naturæ, judicando bonum esse, quod est malum in particulari operabili, si non ab illâ luce aversus, & consuetudine umbrarum carnalium invalidam mentem gereret; sive si à seipso non exularet, corque suum fugeret, applicando se ad alia, & sequendo passiones, & inordinata cordis sui desideria. Liberè enim amplectitur errorem, qui, si non sequeretur impetus vitiosorum habituum & passionum, posset formare contrarium judicium practicum ex regulis æternæ Veritatis, & sibi impressis, quas videre potest, possetque se doctiores consulere, & sapientiam petere à Deo. *Qui*, ut sanctus Augustinus ait lib. de nat. & grat. cap.

17. *dat*

17. *dat omnibus affluenter, utique his omnibus, qui sic petunt, & tantum petunt, quomodo, & quantum res tanta petenda est*, juxta illud lib. 3. de lib. arb. cap. 19. *Nulli homini ablatum est scire, utiliter quærere, quod inutiliter ignorat, & humiliter confitendum esse imbecillitatem, ut quærenti & confitenti illo subveniat, qui nec errat, dum subvenit, nec laborat.*

Probatur secundò: si in aliquibus invincibilis esset ignorantia legis naturalis, illi essent excœcati, sed tales secundùm Augustinum in nullo statu laborarunt ignorantia invincibili; ergo in nullo homine usu rationis pollente datur ignorantia invincibilis juris naturalis. Probatur minor: inprimis per ignorantiam invincibilem legis naturalis non fuerunt excusati homines tempore legis naturæ ante promulgationem legis Mosaicæ, secundùm Augustinum; neque tempore dictæ legis, ut colligitur ex sequentibus locis. Primò dicit sanctus Pater lib. tertio cont. Julian. cap. 12. *Nonne audis, quemadmodum detestetur Apostolus quosdam, quos dicit alienatos à vitâ Dei per ignorantiam, quæ est in illis propter cœcitatem cordis eorum*; sed non fuissent ita detestabiles, ob ignorantiam invincibilem, cùm hæc secundùm S. Augustinum excuset à peccato, ergo. Secundò ait lib. 1. ad Simpl. qu. 1. *Legem*, id est, naturalem Decalogi, *ad hoc datam esse, non ut peccatum inseretur, neque ut extirparetur, sed tantùm, ut demonstraretur, quo animam humanam*

quasi de innocentiâ securam ipsâ peccati demonstratione ream faceret. Quibus significat S. Doctor, illos, qui ante legem Mosaicam ita excœcati erant, ut putarent se esse innocentes & securos de innocentiâ, fuisse reos ob violatam legem naturalem : ergo non agnovit in illis ignorantiam invincibilem juris naturalis. Et de Judæis ait in Exposit. c. 3. Epist. ad Galat. *Lex ostendebat peccatum esse, quod illi per consuetudinem cœcati possent putare justitiam.* Ecce dicit, peccatum fuisse contra legem naturalem ab illis etiam Judæis, qui ita erant excœcati per consuetudinem, ut existimare possent, id quod revera peccatum erat, esse justitiam, ergo &c. Quibus adde illud lib. 1. oper. imperf. cap. 47. *Cœcitas enim cordis, si peccatum non esset, injustè argueretur: arguitur autem justè, ubi dicitur,* PHARISÆE COECE, *& aliis plurimis divinorum eloquiorum locis. Eademque rursus cœcitas, si peccati pœna non esset, non diceretur; Excœcavit enim illos malitia eorum. Quod si Dei justo judicio non veniret, non legeremus; Obscurentur oculi eorum, ne videant, & dorsum eorum semper incurva.* Quod autem tempore legis Evangelicæ nemo possit dici ob excœcationem per ignorantiam excusari, patet ex loco supra in notabili allegato; quia præcepta illa naturalia, secundùm Augustinum nos magis obligant, quàm Ethnios & Judæos, ob majorem excellentiam præmii nobis promissi, ut ibidem S. Augustinus insinuat, & ob sublimiorem statum sub lege gratiæ, *quæ*, ut S. Pater ait lib. de spir. & lit. c. 27. *Imaginem Dei, in quâ naturaliter conditi sumus, instaurat in nobis.*

Pro

Pro hujus doctrinæ confirmatione facit etiam locus supra §. primo ad probandum, ignorantiam invincibilem non excusare à peccato, ex Epistola 105. objectus, videlicet hic: *Per hoc, inexcusabilis est omnis peccator vel reatu originis, vel additamento etiam propriæ voluntatis, sive qui novit, sive qui judicat, sive qui non judicat, quia & ipsa ignorantia in eis, qui intelligere noluerunt, sine dubitatione peccatum est.* IN IIS AUTEM, QUI NON POTUERUNT, eò scilicet, quod libere voluerint causari, ad quam sequitur mentis cæcitas, POENA PECCATI; ERGO IN UTRISQUE NON EST JUSTA EXCUSATIO, SED JUSTA DAMNATIO. Possent & alia adduci Augustini Testimonia, sed hæc sufficiunt. Quid in hac controversia senserint discipuli S. Augustini, ostendetur infra, præsertim paragrapho sequenti.

Objicies primò: Juxta supra notata, quædam præcepta legis naturalis sunt particularia, & conclusiones deductæ ex universalioribus; sed multi homines inepti sunt ad deducendum tales conclusiones, utpote tam rudes & indisciplinati, ut vix à brutis discrepare videantur; neque adsunt, quos consulere possint; ergo hi saltem invincibiliter poterunt ignorare legem naturalem, & excusari, si ejusmodi conclusiones practicas non deducant, dum est operandum, & concludant contra legem.

Respondeo; Nullum hominem usū rationis pollentem esse tam rudem, & hebetem, ut impressam sibi legem naturalem consulere, & monentem audire non possit, & in ea videre, quid sit agendum, aut omitten-

dum

dum in particulari operabili, si oculos non claudat liberè, ut patet ex dictis, & pro confirmatione servire potest, quod dicit S. Augustinus serm. 44. de diversis, cap. 6. *Iustitia præstò est justè viventi: secundùm ejus regulam videt, quemadmodum justè vivat, & sicut justi bene vivendo eam vident, ita injusti male vivendo eam non vident: nam & ille justè vivit, cùm eam videt, ut secundùm eam actus suos dirigat, quia nisi secundùm justitiæ regulam direxerit actus suos, in errorem iniquitatis impingitur.* Et lib. 2. de lib. arb. cap. 16. *Væ qui se avertunt à lumine tuo & obscuritati suæ dulciter inhærent! Tanquam enim dorsum ad te ponentes in carnali opere, velut in umbra sua defiguntur.*

Instabis: Ipse Augustinus, qui fuit lux Doctorum, in materia juris naturalis multa invincibiliter ignoravit: ergo alii, qui illi quoad ingenium & doctrinam comparari non possunt, legem naturalem invincibiliter possunt ignorare. Consequentia patet. Antecedens posset ex variis locis doctrinæ ejus probari. Sufficit lib. 1. serm. d. in monte ubi c. 16. putat, uxorem dimissam à viro, vivente adhuc illo, absque adulterii malitia posse ducere alterum. Respondeo, negando antecedens, & ad probationem dico: etsi S. Pater loco citato dubium proposuerit, satis tamen ex verbis subjectis constare, quid senserit, ait enim: *quamvis multo minus inveniri possit, quomodo, cum vir & mulier pari consensu sibi misceantur, unus eorum mœchus sit, & non alter. Huc accedit, quia si mœchatur ille ducendo eam - - ipsa illum facit mœchari, quod nihilominus Dominus vetat.* Ex quo patet, frustra huic doctrinæ opponi citatum

tum textum S. Augustini, uti & alterum ex eodem S. Patre de uxore, quæ concubuerat cum creditore, marito consentiente, pro vita hujus conservanda, cum nec hoc factum excuset S. Pater, etsi fateatur, quod non ita tali circumstantia vestitum id respuat sensus humanus, quemadmodum antea, cum sine ista circumstantia poneretur. Potuisset opponens hoc responsum facilè videre paragrapho quarto in oppositione doctrinæ S. Augustini, contra propositionem quinquagesimam damnatam; ubi locum citavi ex capite mihi decimo sexto lib. 1. serm. Dom. de monte.

Objicies secundò: S. Thomas, qui est fidelis S. Augustini discipulus, docet posse dari ignorantiam invincibilem Juris naturalis; ergo non est præsumendum, quod S. Augustinus docuerit oppositum. Antecedens probatur; quia S. Doctor docet 1. 2. qu. 94. a. 6. *Legem naturalem, quantum ad principia communia, nullo modo posse à cordibus hominum deleri, deleri tamen in particulari operabili, secundum quod ratio impeditur applicare commune principium ad particulare operabile &c.* Item: *quantum ad alia præcepta secundaria posse deleri de cordibus hominum* &c.

Respondeo primò, mentem S. Augustini satis patere ex dictis.

Respondeo secundò, negando antecedens: ad cujus probationem dico; S. Thomam tantum velle, quod deleatur lex naturalis de cordibus hominum per ignorantiam vincibilem, hoc enim colligitur ex textu ibidem; quia dicit: quod ratio impediatur applicare, *propter concupiscentiam, vel aliquam aliam passionem,*

propter

propter malas persuasiones, pravas consuetudines, & habitus corruptos. Nequè contrarium docet S. Doctor loco ab opponente citato, nempè 1. 2. quæst. 94. a. 4. ubi postquam dixit, legis naturæ quantum ad particularia, notitiam in aliquibus posse deficere, subjunxit, *& hoc propter hoc, quod aliqui habent depravatam rationem ex passione seu mala consuetudine, seu ex mala habitudine naturæ* &c. Id est, quod præcepta universalia non bene applicentur, dum in particulari operandum est, tribuendum esse peccatis personalibus, quibus liberè homo ponit impedimenta, & hinc sibi imputare debet, quod per corruptos habitus, passiones & pravas consuetudines lumine naturali offuderit tenebras, & tam difficulter vocem Dei audiat, *tanto celerius*, inquit S. Gregorius homil. 36. *vocem Dei aliqui audiunt, quanto in hoc mundo non habent, unde delectentur.* De mente S. Thomæ infra clarius constabit.

Objicies tertiò: Cui malitia, quæ est formale peccati, non est voluntaria, non est etiam voluntarium peccatum; sed illi, qui ex ignorantia legis naturalis operatur, malitia non est voluntaria; ergo nec peccatum est illi voluntarium. Major est doctrina S. Augustini, secundum quem usque *adeò peccatum voluntarium est, ut nullo modo sit peccatum, si non sit voluntarium*, lib. de vera Relig. c. 14. Minor etiam probatur; quia voluntarium est, quod procedit à principio intrinseco, cum cognitione finis, sed taliter operans non cognoscit malitiam; ergo illi malitia non est voluntaria.

Respondeo negando minorem; sicut enim illi, qui sciens & volens actum liberè committit, malitia, quam non

non cognoscit, est voluntaria per accidens, ita & peccatum. *Qui nesciens*, inquit S. Pater Augustinus lib. 1. retract. c. 15. *Peccavit, non incongruenter nolens peccasse dici potest, quamvis & ipse, quod nesciens fecit, volens tamen fecit, ita nec ipsius esse potuit sine voluntate peccatum. Qua voluntas utique, sicut definita est, animi motus fuit, nullo cogente ad aliquid vel non amittendum vel adipiscendum. Quod enim nisi voluisset, non fecisset, non coactus est facere. Quia voluit, ergo fecit, etiamsi non quia voluit peccavit, nesciens peccatum esse, quod fecit: ita nec tale peccatum sine voluntate esse potuit, sed* VOLUNTATE FACTI, NON VOLUNTATE PECCATI, *quod tamen factum peccatum fuit, hoc enim factum est, quod fieri non debuit.* Adde; si ad peccandum requireretur semper aliqua advertentia malitiæ, omnes excœcatos, & desideriis carnis traditos, & ipsos Judæos, qui Christum crucifixerunt, fore excusabiles, *quia si eum cognovissent, non crucifixissent*, ut testatur Apostolus 1. ad Cor. 2. Imò sequeretur, nullum dari peccatum ignorantiæ contra sacram Scripturam, & S. Augustinum, aliosque SS. Patres & Theologos, cùm ignorantia excludat malitiæ cognitionem. Adde secundò; quod secundùm S. Augustinum non solum culpabilis sit ille, qui se non reflectit supra malitiam, sed etiam, qui credit se benè operari, ut patet ex supra dictis, & ex illo Epist. 154. *Si quis bonum putaverit, quod malum est, hoc putando utique peccat, & ea sunt omnia peccata ignorantiæ, quando benè quisque fieri putat, quod malè fit.* Quando autem S. Augustinus aliique sancti Patres, uti & sacra Scriptura taliter errantes non excusant

cusant à peccatis, præcipuè loquuntur de agentibus contra legem naturalem. Huc etiam spectant, quæ conformiter ad doctrinam S. Augustini scribit S. Bernardus in Epist. ad Hugonem à S. Victore: *Is forsitan, qui asserit, nunquam posse peccari per ignorantiam, nunquam pro his ignorantiis deprecatur, sed potius Prophetam irridet, deprecantem & dicentem:* delicta juventutis & ignorantias meas ne memineris. *Forsitan & reprehendet Deum exigentem pro peccato ignorantiæ satisfactionem. Si ignorantia nunquam peccatum est, cur dictum est in Epist. ad Hebræ. quod* in secundo tabernaculo semel in anno solus Pontifex intraret, non sine sanguine, quem offerret pro sua & populi ignorantia? *Si peccatum ignorantiæ nullum est, non ergo peccavit Saulus, quod persecutus est Ecclesiam Dei, quoniam quidem ignorans hoc fecit manens in incredulitate. --- Si ignorantia nunquam peccatur, quid ergo causamur adversus occisores Apostolorum, quoniam non quidem malum esse nescierunt interficere illos, sed insuper --- arbitrati sunt obsequium se præstare Deo? sed & frustra in cruce Salvator pro suis orabat crucifixoribus, quippè nescientibus, ipso teste, quid facerent --- nunquid non ex his satis apparet in quantis jaceat ignorantiæ tenebris qui ignorat peccari posse -- per ignorantiam.* Adde illud c. 18. de præcept. & dispens. *Alius, quem nequam esse definimus, quia sit dupliciter malus; cui quippè & malitia parit ignorantiam, & ignorantia malitiam operit ita, ut sæpè nesciens & malum, quod vult, non faciat, & bonum faciat, quod non vult --- qui hujusmodi est, cavere profecto malum nec vult, etiamsi possit, nec, si velit, scit. Ignorantia securiorem,*

riorem, securitas segniorem facit - - - si igitur is verè oculus nequam est, qui perversus pariter & cœcus bonum agit, & malum credit, utique rectè operando, sed opinando inique, bonum sibi in malum vertit, & tantum malum quantum crediderit; quandoquidem juxta sententiam Domini totum corpus tenebrosum reddit oculus nequam. Quid enim luci relinquatur, ubi nec pia intentio, nec vera opinio invenitur? at non ideò sequitur, ut qui econtrario malum facit, & bonum putat, juxta suam fidem similiter & ipse inveniat. quare? non est quippè simplex oculus ille, qui ex judicio veritatis totum corpus lucidum reddat - - - neque enim ex toto adhuc tenebræ desunt, ubi ignorantia veritatis lucem obscurat veritatis - - - sine malo quocunque non erit decepta simplicitas. Cur inquis? nunquid non ex fide? prorsus ex fide, sed falsa, vel potius non ex fide, quia fides falsa fides non est. Denique de fide vera non falsa puto dixisse Apostolum: omne quod non est ex fide peccatum est.

Ut igitur operemur ex fide vera, & à tenebris liberemur juxta monitum ejusdem Sancti serm. 6. in quadrag. *inquirenda sunt nobis cum omni desiderio incrementa prudentiæ, ut magis & magis notam faciat nobis Deus voluntatem suam.*

Sed hoc notandum, in nullo esse tam profundam Juris naturalis ignorantiam, & cœcitatem, ut nulla superfit scintilla boni honesti interdum monens, & pungens conscientiam. Sufficit ergo ad peccandum, quod actus cognoscatur, & sit voluntarius formaliter. Unde magna est differentia inter actus, qui sunt tantum mali, quia lege positiva sunt prohibiti, & qui sunt prohibiti,

quia ex natura sua mali; qui enim horum aliquem exercet liberè, in actu exercito vult malitiam specificam actui intrinsecam & essentialem, licèt eam in actu signato non advertat, eò quòd liberè inhæreat bonis delectabilibus, sicque ponat impedimentum.

Instabis: Qui nullam habet cognitionem de malitia operis, & obligatione præcepti, actu nullam habet gratiam; ergo est excusabilis.

Respondeo, dissimulato antecedente, negando consequentiam. Quia si non habeat, suo vitio non habet. habuit enim non tantùm in principio usus rationis, sed etiam sæpiùs in vita, si diu vixerit, habetque paratam & oblatam, & dum operandum est, acciperet actu, si per voluntarium creaturarum amorem non poneret impedimentum. Sed de his latiùs egi in Dissertatione de sufficientia & necessitate Pœnitentiæ &c.

Instabis secundò: S. Thomas 1,2. qu. 19. a. 5. ait: *Illud quod est bonum, potest accipere rationem mali, vel illud, quod est malum, rationem boni, propter apprehensionem rationis*; ergo si quis ita apprehendat actionem secundùm se malam, ut non solùm non advertat malitiam, sed etiam putet esse bonam, non peccat. Respondeo distinguendo consequens: ergo non peccat contra conscientiam, concedo; non peccat contra legem, nego consequentiam. Ratio est: quia, ut ait S. Thomas ibidem a. 6. ad 1. *Bonum causatur ex integra causa, malum autem ex singularibus defectibus, & ideo ad hoc quod dicitur malum, id, in quod fertur voluntas, sufficit, sive quod secundùm suam naturam sit malum, sive*

quod

quod apprehendatur, ut malum; sed ad hoc quòd sit bonum, requiritur, quòd utroque modo sit bonum. Hinc in corpore ait, *Si ratio errans dicat, quòd homo teneatur ad uxorem alterius accedere, voluntas concordans huic rationi erranti est mala, eò quòd error iste provenit ex ignorantia legis Dei, quam scire tenetur.*

Instabis tertiò: Homo est subjectum virtutis & peccati, in quantum est particeps rationis; sed ignorantia excludit scientiam, per quam ratio perficitur; ergo ignorantia totaliter excusat à peccato. Respondeo cum S. Thoma 1, 2. qu. 76. a. 3. ad 3. *Quòd si esset talis ignorantia, quæ totaliter usum rationis excluderet, omnino à peccato excusaret, sicut patet in furiosis & amentibus: non autem semper ignorantia causans peccatum est talis, & ideo non semper totaliter excusat.* Ex quo patet, quòd licèt operans malè contra legem naturalem ex ignorantia, non advertat malitiam, non tamen *totaliter excusetur*; quia illa ignorantia non excludit totaliter usum rationis, eò quòd in actu exercito cognoscat & liberè velit actum intrinsecè malum.

Instabis quartò: est impossibile scire omnem veritatem naturalem; ergo datur ignorantia invincibilis legis naturalis. Respondeo cum Passerino Ord. Prædicatorum Procuratore Generali, & in Sapientia Romana S. Theol. Professore, in comment. canonico, de constit. quando dicitur esse moraliter impossibile, sine errore scire omnem veritatem naturalem, intelligendum esse de impossibilitate generali & vaga, simili illi, per quam dicitur impossibile esse, *ut non veniant scandala*, seu *necesse esse, ut veniant.* Matth. 18. Sicut

enim non obstante hac necessitate, quilibet potest vitare peccata & scandala, Deo adjuvante: ita non obstante illa impossibilitate vaga, quilibet, per naturalia principia, Deo adjuvante, potest sine errore scire præcepta naturalia, præsertim cùm nulli tam densæ errorum tenebræ offundantur, quin interdum aliqua boni scintillatio oriatur, & synderesis moneat; ac proinde in particulari operabili non datur ignorantia invincibilis legis naturalis, & difficultas, quæ reperitur in invenienda veritate, tribuenda est pravis habitibus, passionibus, aut negligentiæ, socordiæ, aliisque personalibus peccatis ignorantis. Dixi: *Deo adjuvante*: quia ut intellectus in hoc statu sine errore cognoscat veritates etiam naturales, secundùm S. Augustinum, & S. Thomam, & S. Bernardum suprà, indiget homo auxilio speciali, saltem naturali, precibus impetrando. *Quod de me scio*, inquit S. P. l. 10. Conf. c. 51. *te mihi lucente scio.* Et l. contra Epist. fund. & alibi: *Deus, qui lux est hominis interioris, adjuvat nostræ mentis obtutum, ut ex quantulacunque parte possit intelligi.* Et S. Th. l. 4. cont. gent. c. 52. *Homo difficulter pervenit ad veri cognitionem, de facili labitur in errorem*, &c. *Multa*, inquit S. Bernardus Epist. 77. ad Hug. à S. Vict. *Profectò sciendà nesciuntur, aut sciendi incuria, aut discendi desidia, aut verecundia inquirendi, & hujusmodi ignorantia non habet excusationem.*

Objicies quartò: Qui ex ignorantia & concupiscentia peccat contra legem naturalem, invitus errat, & non potest abstinere à malo opere; ergo illi malitia nec per se, nec per accidens est voluntaria; ergo labo-

rat

rat ignorantia invincibili juris naturalis. Antecedens probatur ex S. Augustino, qui lib. 3. de lib. arb. c. 18. ait: *Nam sunt revera omni peccanti animæ ista pœnalia, ignorantia & difficultas. Ex ignorantia dehonestat error, & difficultate cruciatus affligit; sed approbare falsa pro veris, ut erret invitus, &, resistente atque torquente dolore carnalis vinculi, non posse à libidinosis operibus temperare, non est natura instituti hominis, sed pœna damnati.*

Respondeo distinguendo antecedens: qui ex ignorantia & concupiscentia peccat, invitus errat, & non potest abstinere, si consideretur secundùm voluntatem, qua naturaliter omnis homo desiderat cognoscere verum, & verum bonum amat, concedo; si spectetur secundùm voluntatem, sive amorem, quo liberè vult inhærere bono delectabili, ex quo nascitur error seu ignorantia excludens scientiam, non tantùm, quâ scitur actum hîc & nunc exercendum esse prohibitum, sed etiam interdum, quâ scitur simpliciter esse malum (quod propriè est peccatum ignorantiæ, prout hoc distinguitur à peccato ex infirmitate seu passione, quæ excludit tantùm scientiam, quâ scitur, hîc & nunc, hunc actum esse malum, & statim transit; & à peccato ex certa malitia seu habitu, ex cujus inclinatione diuturna judicatur quoque, hîc & nunc per se bonum, quod per se malum est) si inquam sic consideretur voluntas, nego antecedens, & consequentiam. Si enim taliter operans non esset negligens in supprimendis & repellendis inordinatis affectibus & concupiscentiæ motibus, verum bonum posset cog-

cognoscere & amare, dictante ratione naturali, illud esse falsum & fugiendum, quod judicat esse verum, & per se appetendum.

Objicies quintò: Si non detur ignorantia invincibilis juris naturalis, sequitur illos, qui in juventute se frequenter polluerunt, ignorantes pollutionem esse peccatum, postea melùs edoctos, teneri repetere confessiones, tempore ignorantiæ factas, sed hoc videtur nimis durum; ergo datur interdum ignorantia juris naturalis in hominibus usu rationis pollentibus. Ad hoc argumentum dupliciter respondetur à Doctoribus ignorantiam invincibilem juris naturalis negantibus. Aliqui enim negant minorem, concessâ sequelâ majoris, eò quòd omittens in confessione culpabiliter peccatum mortale teneatur repetere confessionem. Dicunt ergo talibus instituendam esse confessionem generalem ab eo tempore, quo inceperunt se polluere. Alii negant sequelam majoris, ii nempe, qui admittunt posse dari Sacramentum Pœnitentiæ validum & informe: putant enim, non obstante ignorantiâ vincibili, illos, qui sine omni advertentia malitiæ & scrupulo se polluerunt, non fuisse pro eo tempore obligatos ad confitendum istos actus, eò quòd nullam habuerint peccatorum istorum conscientiam, sed laboraverint interdum ignorantiâ valde difficulter superabili, & secundùm Concilium Tridentinum homo tantùm teneatur confiteri ea peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habet. Unde asserunt sufficere, si confiteantur peccata, quæ tunc ignorarunt, & modò cognoscunt,

noscunt, absque repetitione factarum confessionum.

Instabis: Quia juvenes ista peccata in confessione non aperuerunt, est signum, eos invincibiliter ignorasse, esse peccata. Respondeo negando assumptum. Si enim tales interrogarentur, an præsentibus suis parentibus, aut aliis honestis hominibus voluissent tales actus exercere, aut iis revelare, quòd exercuerint, sine dubio negarent; ex quo satis apparet, quòd non ignoraverint invincibiliter, esse peccata.

Urgebis: *Confessarios habere certam experientiam, aliquos esse assuetos pollutioni sine conscientia peccati*, ac proinde ab illis invincibiliter ignorari malitiam talis peccati. Sed contra; etiam illi, qui ita sunt cœci, ut se benè putent agere, si errent in materia legis naturalis, secundùm S. Augustinum, S. Bernardum, & S. Thomam, aliosque Patres, non excusantur totaliter. Exemplum in materia pollutionis refert S. Petrus Damianus opusc. 7. c. 21. & 22. videlicet, *Quòd quidam Eremita, cùm tentaretur libidine, naturalis officij debitum æstimaverit, semen egerere, quasi phlegma de naribus proijceret, quòdq; nesciendo peccaverit, & per simplicitatis imperitiam ceciderit, & damnatus fuerit.*

Contra secundò: Ipse expertus fui, quòd etiam impuberes se de hujusmodi tactibus impudicis accusaverint, & interrogati, quomodo sciant esse peccatum, responderint, se suspicatos fuisse, aliquid mali subesse. Tales sine dubio, non solùm coram parentibus & honestis hominibus noluissent tales operationes exercere,

sed etiam ab iis sciri exercitas in secreto. Unde nihil ad rem facit, quod opponitur de exoneratione naturæ. Et videtur mihi, quòd ab opponente non recedatur satis à propositionibus damnatis ab Innocentio XI, signanter 49. *Mollities jure naturæ prohibita non est, unde si Deus eam non interdixisset, sæpè esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali.* Contendit enim, *non posse adduci rationem urgentem, cur jure naturæ prohibeatur pollutio in omni casu.* Ego autem econtra existimo, summo Pontifici & sapientissimis Viris, qui hanc propositionem diligentissimè examinarunt, non defuisse rationem urgentem, ob quam judicaverint, etsi mollities non fuisset interdicta à Deo in sacra Scriptura, in nullo tamen casu esse bonam. Sed de his infra agetur latiùs. Legatur doctrina S. Augustini huic propositioni opposita, §. 4. infra, & perpendatur, malitiam pollutionis Ethnicos non ignorasse, ut constat ex illo Martialis de Pontico pollutionibus assueto;

Hoc nihil esse putas? scelus est, mihi crede, sed ingens,
Quantum ex animo concipis esse tuo.
Ipsam crede tibi naturam dicere rerum,
Istud, quod digitis, Pontice, perdis, homo est.

Objicies sextò; Datur ignorantia invincibilis legis divinæ positivæ & Evangelicæ; ergo potest etiam dari ignorantia invincibilis legis naturalis. Probatur consequentia, quia non minus lex positiva divina, quàm

quàm naturalis fuit ab æterno in Deo, cùm Deus non incipiat aliquid velle in tempore: Antecedens probatur ex Augustino, qui tract. 89. in Joan. de Judæis dicit: *Nunquid sine peccato erant Iudæi, antequam Christus ad eos in carne venisset? quis hoc vel stultissimus dixerit? sed magnum quoddam peccatum, non omne peccatum, quasi sub generali nomine voluit intelligi. Hoc est enim peccatum, quo tenentur cuncta peccata, quod unusquisque si non habeat, dimittuntur ei cuncta peccata. Hoc est autem, quia non crediderunt in Christum, qui propterea venit, ut credatur in eum. Hoc peccatum, si non venisset, non utique haberent, sed quod adjunxit, atque ait: nunc autem excusationem non habent de peccato suo, potest movere quærentes, utrùm hi, ad quos non venit Christus, nec locutus est eis, habeant excusationem de peccato suo. Si enim non habent, cur dictum est propterea ipsos non habere, quia venit & locutus est eis? pro meo captu, Domino ordinante, respondeo, habere illos excusationem, non de omni peccato suo, sed de hoc peccato, quo in Christum non crediderunt, ad quos non venit, & quibus non est locutus.*

Respondeo distinguendo antecedens: datur ignorantia invincibilis legis divinæ positivæ, & Evangelicæ sufficienter promulgatæ nego; datur ignorantia invincibilis legis divinæ positivæ & Evangelicæ non sufficienter promulgatæ, concedo antecedens; & nego consequentiam. S. Augustinus autem loco pro probatione antecedentis adducto intelligendus est de lege Evangelica non sufficienter proposita, & hinc ignora-

ta invincibiliter ab hominibus in statu legis naturæ, & scriptæ à Moyse promulgatæ, ut constat satis clarè ex textu. Unde magna est differentia inter ignorantiam juris divini positivi non sufficienter promulgati, & ignorantiam juris naturalis. Hoc enim jus, ut supra probatum est, impressum est cordibus hominum à Formatore Deo, secundùm Augustinum; ac proinde in se ipsis videre possunt, quid sit agendum, nisi voluntaria cœcitate oculos claudant. Lex autem Evangelica taliter non est impressa, nequè cum principiis naturalibus talem habet connexionem, qualem habet lex naturalis, juxta supra dicta: & hinc infideles in se videre non possunt, quòd teneantur acquirere cognitionem mysteriorum fidei supernaturalem, nequè ut ignorantia sit culpabilis, sufficit, quod in ignorante detur potentia acquirendi scientiam valdè remota & obedientialis tantum. Quibus autem lex Evangelica sufficienter fuit promulgata, non possunt laborare ignorantia invincibili. Si enim ignorent, vel per superbiam contemnunt, vel nolunt diligentiam adhibere, & quærere, quod ignorant; sed applicant se ad alia, ponuntquè circumfusæ Evangelii luci & Dei gratiæ obicem, sicquè ignorantia est voluntaria. Hinc S. Augustinus tract. cit. de similibus ait: *Sed non in eo sunt numero hi* (id est in numero habentium excusationem) *ad quos in discipulis venit, & quibus per discipulos est locutus, quod & nunc facit: nam per Ecclesiam suam venit ad gentes, & per Ecclesiam suam loquitur gentibus. Ad hoc enim pertinet, quod ait: qui vos recipit, me recipit, & qui vos spernit, me spernit.* Ex his colligitur,

illa

illa nihil facere contra me, quibus probatur, secundum S. Augustinum dari posse ignorantiam invincibilem juris positivi divini, cùm id non negem, & eundem locum, qui citatur, in eundem finem supra citaverim. Sed quod dicatur *mysterium Trinitatis, Incarnationis, &c. etiam à fidelibus invincibiliter ignorari*, non cohæret cum doctrina sanctissimorum Doctorum Augustini & Thomæ, ut constabit ex illis, quæ §. 4. opponentur propositioni damnatæ 64. probabitur enim ibi ex utroque Doctore, notitiam istorum Mysteriorum fidelibus necessarium esse necessitate medii ad salutem.

Objicies septimò: Potest aliquis accedens ad non suam excusari ab omni peccato, ob ignorantiam: ergo potest dari ignorantia invincibilis legis naturalis. Probatur consequentia: quia hujusmodi accessus prohibitus est lege naturali. Antecedens etiam probatur: quia accessus Jacob ad Liam non suam sic excusatur. Distinguo antecedens: potest aliquis accedens ad non suam excusari à peccato, ob ignorantiam legis naturalis, qua talis accessus prohibetur, nego: ob ignorantiam facti, concedo antecedens, & nego consequentiam; vel distinguo consequens: ergo potest dari ignorantia invincibilis legis naturalis secundum se spectatæ, nego; prout involuit factum, concedo consequentiam. Jacob enim non ignoravit jure naturali prohibitum esse accessum ad non suam; sed ignoravit invincibiliter, illam ad quam accessit, non esse suam. Factorum scientia dependet à sensu & experientia, quia homo sine

pec-

peccato carere potest, non autem legis naturalis, quam cordi ejus impressit formator Deus. Sic etiam factum Abimelech, qui abstulerat uxorem Abrahæ, excusatum fuit. De quo loquitur S. Augustinus lib. 3. contra Julian. c. 19. dixerat Julianus, perfectam ignorantiam, justitiam nominari; quia dixit Deus ad Abimelech, qui cum Sara erat concubiturus, ignorans quod uxor esset aliena: *& ego scribam, quia in corde mundo fecisti hoc.* Respondet S. Augustinus: *Domini verba vigilant, sed tu dormis, neque enim ait regi: sciebam quia cor habes justum --- sed sciebam, inquit Deus, quia in corde mundo fecisti hoc. Non omnia, vel quacunque alia, sed hoc, in quo adulterij scientiam non habebat.* Huc etiam pertinet, quod S. P. dicit lib. 2. contra Crescent. c. 26. *Si tunica ex latrocinio nesciens vestiretur, ex eo fit iniquitatis vestis, ex quo cognoverit, & ipse iniquus, nisi abjecerit, & qui nesciens uxorem duxerit alienam, ex illo fit adulter, ex quo cognoverit, nisi discesserit.* Et Epist. 48. *Quis locus innocentiæ reservatur, si crimen est proprium, nescire alienum? nam & facta nocentium, quæ innocentibus demonstrari, vel ab innocentibus credi non possunt, non inquinant quemquam.*

Objicies octavò: Hæc sententia est nimis dura; ergo &c. Respondeo, non debere videri durum homini, vivere secundum legem à formatore Deo naturæ suæ insitam.

Objicies nonò: Si non detur ignorantia legis naturalis invincibilis, sequitur hominem, qui operaturus erroneè judicat, nisi hic & nunc ita operer, pecco contra legem:

legem; peccare, si operetur, quia, ut supponitur, agit contra legem, & etiam peccare, si oppositum faciat, quia agit contra conscientiam sive contra judicium, quod à ratione errante proponitur nomine Dei, ut verum, & à Deo derivatum; sed hoc dici non potest; ergo potest dari ignorantia invincibilis legis naturalis. Major patet, minor probatur; quia homo sic operando redderetur perplexus, & necessario peccaret; ergo. Respondeo negando minorem, & dico cum S. Thoma ad Galatas lect. 1. *Nisi faceret hoc, ad quod inducit conscientia, peccaret mortaliter, non quidem ex genere operis, sed ex intentione operantis: & similiter si facit, peccat, quia hujusmodi ignorantia non excusat, cùm sit ignorantia juris. Nec tamen est perplexus simpliciter, sed secundum quid, quia potest deponere erroneam conscientiam.*

Ex hactenus dictis doctus & nullo præjudicio præoccupatus Lector facilè intelligit, quam efficaciter responderit opponens quidam ad loca ex S. Augustino pro conclusione hujus paragraphi producta, dum dixit *facilis est responsio ad objecta ex S. Augustino per distinctionem juris naturalis universalis & particularis, immediatè, clarè, mediatè, & obscurè deducti ex principijs primis.* Fateor hoc facilè dicitur; sed ab amantibus, & penetrantibus doctrinam S. Augustini non creditur: quia discipuli S. Augustini perpensis, ut decet, singulis adductis satis cognoscunt, mentem S. Augustini esse, quod ita lex naturæ scripta sit à formatore Deo in cordibus hominum, ut nemo ratione pollens permissus sit illam ignorare, tam quoad universalia principia, quam con-

conclusiones in particulari operabili deducendas, nisi liberè per peccata personalia tenebras rationi offundat, sicque actualem legis naturalis promulgationem sive dictamen rationis, per quod in particulari operabili dirigeretur, impediat.

Quæres: An ignorantia vincibilis sit speciale peccatum? Respondeo interdum esse speciale, interdum non. speciale est, quando homo tenetur habere scientiam ex motivo specialis præcepti, quia tunc ignorantia est specialiter prohibita, & consequenter peccatum speciale. Talis est ignorantia illorum articulorum fidei, quorum fides necessaria est ad salutem, & eorum, quæ quilibet tenetur scire, ad rite fungendum officio suo. Unde si ex ejusmodi ignorantia aliud sequatur peccatum, erunt peccata duo specie distincta. v. g. si aliquis incidat in errorem contra fidem, vel malè absolvat pœnitentem.

Quando verò homo tantum obligatur ad habendam scientiam non ratione sui, sed ob exercendum, aut fugiendum opus, peccatum ignorantiæ non participat malitiam distinctam à malitia operis, cujus causa est, & à malitia operis, quod scienter contra idem præceptum committitur; talis est ignorantia illius, qui ignorat esse diem jejunii, & comedit carnes; & qui projiciens lapidem per fenestram occidit transeuntem hominem. Licèt enim non sit obligatus speciali præcepto ad habendam scientiam de homine transeunte, obligatur tamen non occidere, & ideò impedire causam occisionis; hinc si vincibiliter ignoret, & ex hac igno-

rantia

tantia sequatur homicidium, est ignorantia mala, malitia homicidii, licet aliam specialem malitiam ex speciali alterius virtutis seu præcepti motivo non contrahat.

Dices: Privatio scientiæ; in qua consistit ignorantia, non est intrinsecè mala: ergo non est peccatum. Respondeo negando consequentiam: quia non requiritur ad hoc, ut actio vel omissio aliqua actionis dicatur peccatum, ut sit semper intrinsecè mala, ut patet in actionibus exterioribus lege positiva tantum prohibitis, quæ denominantur malæ & peccata à voluntate mala. sic etiam privatio scientiæ inesse debitæ est mala denominativè, quatenus procedit libere à voluntate non volente vel negligente acquirere scientiam.

Dices secundò: Ignorantia non tollitur per pœnitentiam; ergo non est peccatum. Distinguo antecedens, non tollitur quoad materiale peccati concedo, non tollitur quoad formale, nego antecedens & consequentiam.

* * *

PARA-

PARAGRAPHUS TERTIUS.

An secundùm Augustinum in concursu, & conflictu opinionum, licitum sit eligere & sequi minus probabilem faventem libertati, voluptati, & commodo, relictâ probabiliore favente legi naturali aut positivæ, &c.

QUæstio hæc est tam gravis, ut teste Terillo, gravior & acrior controversia nunquam mundum impleverit. Agitur enim de cardine negotii animarum, & fundamento totius Theologiæ moralis.

Notandum est primò: Intellectum speculativum, secundùm S. Thomam 1.p. qu. 79. a. 11. à practico differre in hoc, quòd ille id, quod apprehendit, ordinet ad solam veritatis cognitionem, hic verò ad opus.

Notandum secundò: ex eodem S. Thoma ibidem art. 12. in corp. quòd, sicut prima principia speculabilium nobis naturaliter indita pertinent ad quendam specialem habitum, qui dicitur *intellectus principiorum*, ita etiam prima principia operabilium nobis naturaliter indita pertineant ad specialem habitum naturalem, qui dicitur *Synderesis*, cujus actus sunt instigare ad bonum, & murmurare de malo, quos ipsa non intermittit etiam inter densissimas peccatorum nubes, quibus oratio obscuratur.

Notandùm tertio: secundùm S. Thomam qu. 17. de verit. a. 1. conscientiam non esse potentiam aut habitum,

tum, sed actum, sive judicium intellectus practici dictantis hîc & nunc, quid sit agendum, aut omittendum; quod judicium si sit conforme veritati objectivæ, & legi æternæ, est conscientia vera & recta: si autem non sit tale, dicitur erronea; & si error oriatur ex levissimis animæ se torquentis ratiunculis, dicitur scrupulosa. Si absque omni formidine de opposito conscientia dictet aliquid esse bonum vel malum, dicitur certa: si adhæreat uni parti ob verisimilitudinem cum formidine de opposito, dicitur conscientia probabilis. Si, vel ob defectum, vel æqualitatem motivorum, neutri parti adhæreat, dicitur conscientia dubia, & si motiva sint levissima, dicitur scrupulosa.

Notandum quartò, quòd secundùm S. Thomam I.2. qu. 19, a. 5. simpliciter omnis voluntas discordans à ratione sive recta, sive errante, semper sit mala; cùm enim voluntas non feratur in objectum, nisi ut propositum, & moralitas aliter ab objecto non pendeat, si amplectatur hoc, quod conscientia dictat esse malum, peccat, etsi illud à parte rei sit honestum, sive legi æternæ conforme, quia ut §. præcedenti insinuatum est, lex æterna non derivatur in nos, nec promulgatur voluntati, nisi mediante ratione. Licèt autem judicium erroneum non derivetur à Deo, ratio tamen illud proponit nomine Dei, ut verum, & idcircò habens talem conscientiam æstimat, Deum illud præcipere, cujus oppositum facit; ac proinde graviter peccat contra conscientiam obligantem virtute præcepti divini.

Notandum quintò: Probabilitatem hîc sumi pro

verisimilitudine, seu imperfecta imagine veritatis, & quamvis veritas sit simplex & indivisibilis, probabilitatem tamen posse remitti & intendi, prout minus vel magis, pro majori vel minori intellectus humani perspicacitate vel hebetudine, veritas aut falsitas perspicitur: ac proinde duas propositiones contradictorias posse esse simul probabiles, imò unam non posse esse probabilem, sive verosimilem, nisi opposita sit etiam talis. Si enim una sit certò vera, altera est certò falsa, & econtra; sicque neutra est probabilis. Sed quia nequeunt simul esse veræ & legi conformes, una semper est vera, & legi conformis; altera falsa, atque disformis, dum versantur in materia ad fidem & mores spectante; & interdum illa, quæ intellectui apparet probabilior, à parte rei est falsa, & contra legem.

Dixi, *Probabilitatem hîc sumi pro verisimilitudine*, &c. Quia interdum probabile sumitur pro irreprehensibili, & pro eo, quod dignum est, ut ab omnibus approbetur. Sic accipitur, dum dicimus, Clerici alicujus absentiam esse probabilem, qui justis de causis à loco residentiæ suæ abest. Sic dicitur ab Apostolo 2. ad Timot. 2. *Sollicitè cura, teipsum probabilem exhibere Deo.*

Notandum sextò, Probabilitatem dividi in intrinsecam & extrinsecam; sive in naturalem & authenticam. Propositio probabilis probabilitate intrinseca dicitur, quæ nititur rationi gravi, sive magni ponderis; Probabilis probabilitate extrinsecâ sive authenticâ, quæ nititur gravi auctoritate Doctorum.

Notan-

Notandum septimò: Posse etiam dividi opinionem probabilem in quietam seu pacificam, & in agitatam seu turbatam. Illa dicitur, contra quam vel nulla, vel exigui momenti argumenta moventur; hæc, quæ gravibus argumentis impugnatur, sumptâ similitudine ab aqua quieta & turbata.

Notandum octavò: In concursu contrariarum opinionum, illam dici stare pro lege, quæ agit, ut lex, de qua est quæstio, tunc obliget & locum habeat, sive quæ specificat actionem pro illicita; Illa verò contra legem stare dicitur, quæ asserit, legem in materiâ, de qua controvertitur, non obligare, & desinere esse legem, sive quæ specificat actionem, de qua exercenda deliberatur, pro licita. Tuta dicitur, quæ non est obnoxia periculo incurrendæ indignationis divinæ vel humanæ. Probabilior autem, quæ nititur verosimilioribus rationibus, vel graviorum Authorum testimoniis. Ubi & hoc observandum. Ex pluribus rationibus posse interdum conflari unam probationem solidam, & sufficientem ad judicandum, tam in foro interno, quàm externo. Potest autem contingere, ut sententia, quæ est tuta, sive quæ stat pro lege, sit minus probabilis non tantùm, sed etiam improbabilis, imò falsa; & econtra, quæ stat modo jam dicto contra legem, sit probabilior & vera. Interdum autem contingit opiniones utrimque pugnare pro lege. Sic Thomistæ affirmant, innocentem per publica allegata convictum posse damnari, & Scotistæ negant, non de sumptis argumentis ex regulis probabilitatis, id est, judiciis reflexo reflexis, sed ex diversarum legum amore.

Illi enim judicant bonum publicum privati hominis juribus esse præferendum, hi volunt innocentiam non esse puniendam.

Notandum nonò: Vocem illam, *tutius*, posse duobus modis accipi; primò grammaticè, id est, comparativè, sive ut positivum illi correspondens sit tutum. Secundò Theologicè & adversativè, ita, ut loco positivi ei correspondeat malum sive periculum peccati aut erroris.

Notandum decimò: Dubium esse motum intellectus veritatem inquirentis, & ob defectum motivorum, vel in concursu opinionum contradictoriarum ob æqualitatem motivorum pro utraque parte, suspensi. Si desint motiva, dicitur dubium negativum; si æqualia sint, positivum. Solet etiam dividi dubium in dubium juris, quando dubitatur de legis existentia, sensu aut extensione, & in dubium facti, quando dubitatur de aliquo facto, & utrumque subdividi in speculativum & practicum. Illud dicitur, quando dubitatur de aliquo in genere an sit licitum. Hoc, quando dubitatur hîc & nunc in particulari operabili.

His notatis, sensus quæstionis supra positæ est hic: An, dum homo deliberat, quid sit hîc & nunc agendum aut omittendum, & omnibus consideratis veritas dependet ex una propositionum oppositarum, taliter deliberanti occurrentium, & illa, quæ nititur graviore auctoritate & pondere rationum, stat pro lege, sive asserit, non esse licitum, & oppositâ minore auctoritate, & minus gravibus rationibus nixa asserit, licere; an, inquam, tunc possit homo licitè & tutò eligere

gere hanc, eamque sequi, relictâ illâ. Id posse, asserunt Recentiores Probabilistæ. Dico *Recentiores* : quia Probabilistarum aliqui sunt antiqui, aliqui recentiores. Antiqui fuerunt Ethnici, divisi in duas sectas. Aliqui enim admiserunt inter rationes probabiles sive verisimiles aliquam inæqualitatem, defectum, & excessum; tales fuerunt Accdemici, qui docebant, non posse inveniri veritatem, & hinc viro sapienti in omnibus rebus dubiis suspendendum esse judicium, & acquiescendum in probabilitate. *Academicis*, inquit S. Augustinus lib. 2. cont. Academicos, c. 5. *placuit, nec homini scientiam posse contingere, ---- & tamen hominem posse esse sapientem, sapientisque totum munus in conquisitione veri explicari, ex quo confici, ut nulli etiam rei sapiens assentiatur. Erret enim necesse est (quod sapienti nefas est) si assentiatur rebus incertis. Et omnia incerta esse non dicebant solùm, verùm etiam copiosissimis rationibus affirmabant. ---- Hinc eis invidia magna conflata est: videbatur enim consequens, ut nihil ageret, qui nihil approbaret. ---- Hinc illi inducto quodam probabili, quod etiam verosimile nominabant, nullo modo cessare sapientem ab officijs asserebant, cùm haberet, quid sequeretur. Veritas autem, sive propter naturæ tenebras quasdam, sive propter similitudinem rerum, vel obruta, vel confusa latitaret.* Huic sectæ adhæsit Cicero; de quo S. Augustinus lib. 3. contra Acad. c. 15. dicit: *Clamat Cicero, se ipsum magnum esse opinatorem.* Altera secta fuit Scepticorum, & Pyrronianorum, qui inter rationes probabiles non distinguebant, neque ullum excessum aut defectum admittebant, sed vole-

bant esse æquales, & adiaphoras.

Opinatores, sive Probabilistæ Recentiores sunt Viri Catholici, & docti; hoc potissimùm sæculo exorti, & multiplicati, non ex uno statu hominum, sed ex diverso, id est ex statu ecclesiastico, & diversorum Religiosorum Ordinum familiis, ut probat Nicolaus du Bois, sacrarum Literarum in Universitate Lovaniensi Regius Professor, in Tractatu ad Propositiones ab Alexandro VII. damnatas, & meritò reprehendit eos, qui, si quid exorbitans in uno vel altero Scriptore alicujus familiæ legerint, velint esse communem illius familiæ doctrinam, cùm non magis id sequatur, quàm, quòd sit doctrina alicujus Universitatis, si aliquis illius Doctor eam docuerit. Meritò etiam hac de causa arguitur à quodam Recentiore P. Georgius Rhodius, Societatis Jesu Scriptor, eò quòd disp. 2. de actib. human. quæst. 2. sect. 3. asseruerit, sententiam suam de Tutò eligendâ opinione minùs probabili in concursu probabilioris & tutioris, esse doctrinam Theologorum Societatis; contrarium enim patet ex Epistolâ secundâ §. 4. Patris Mutii Vitelleschi, Prudentissimi Societatis Generalis, contenta in libro Antvverpiæ impresso Anno 1653 pag. 432. ut testatur Vir eruditissimus Stephanus Gradius, Bibliothecæ Vaticanæ Præfectus, in disputatione de Opinione probabili, cum P. Honorato Fabri, Anno præterito Romæ impressa, cap. 5. Monuit enim ibi Pater Generalis suos his verbis: *Qui docent, scribuntvè, minimè hac regulâ & normâ in delectu opinionum utantur*: TUERI QUIS POTEST:

TEST: PROBABILIS EST: AUCTORE NON CARET: VERUM AD EAS SENTENTIAS ACCEDANT, QUÆ GRAVIORUM MAJORISQUE NOMINIS DOCTORUM SUFFRAGIIS SUNT FREQUENTATÆ, QUÆ BONIS MORIBUS CONDUCUNT MAGIS, QUÆ DENIQUE PIETATEM ALERE, ET PRODESSE POSSUNT, NON VASTARE, NON PERDERE. *Quoniam verò Constitutiones, Decreta, Regulas probè callent de sancto Thomâ sequendo, de non promovendis ad Cathedras, aut etiam removendis, qui ejusdem doctrinam parvi facere, aut cordi non habere præ se ferunt, præsertim, si* NOVITATUM AMANTES *deprehendantur, qui nullâ ratione sunt ferendi. Reliquum mihi præterea nihil est, nisi, ut hæc ipsa serventur, &c.* Et ibidem ait: *A sententijs nonnullorum in Societate, in rebus præsertim ad mores spectantibus plus nimio liberis, non modò periculum esse, ne ipsam evertant, sed ne Ecclesiæ etiam Dei insignia afferant detrimenta.* Cujus monitionis videtur fuisse memor P. Hieronymus Placentia, ejusdem Societatis in Academia Parmensi Theologiæ Professor, qui in censura libri patris Mercori, Ordinis S. Dominici, & acerrimi vagæ probabilitatis Impugnatoris, ait: *Sentiet Christiana Ecclesia plurimùm se lucubrationibus hisce debere, quod dum ex lege opinandi licentiam multiplici solidarum rationum vallo coercent, vitæ morum integritati aureas moliuntur compedes in protectionem fortitudinis, & bases virtutis, &c.*

Advertat hic prudens lector, & judicet secundum desiderium opponentis cujusdam, qui in disputatione aliqua proponit hanc quæstionem: *An Doctores Societatis sint arguendi temeritatis in nimia licentia opinandi*, & respondet, *Authorem dissertationis de Radice propositionum damnatarum nihil minus profiteri, quam, ut velit Societatis Doctores in suspicionem vocare. Sed quid* inquit, *refert seu aperto marte, seu dolose, & per insidias ladamur? judicet prudens lector*, & productis his à me allegatis ex Epistola Generalis Mutii testimoniis subjicit: *Author quomodo excusat Iesuitas?* Respondeo, me Jesuitas taliter excusasse, qualiter excusavi religiosos aliorum ordinum & proprii & qualiter ipse opponens eos excusavit, imò magis, ut patebit. *Sed docet*, ait, *& relinquit conclusionem faciendam*, id est, Author dissertationis, conclusionem videlicet hanc, quam ipse opponens fecit. Prævia enim mordaci invectiva in Vincentium Baronium Dominicanum, tanquam hominem tenebris dignum (quem alibi comparat Molinæo in calumniando) subjungit: *Quod igitur officii Author dissertationis omisit: nego hic præsto, & respondeo, quod Mutius Vitelleschus reprehendendo aliquos Sociorum laudabiliter fecerit* (& ego satis dixi, quod laudabiliter fecerit, dum eum nominavi *prudentissimum Generalem*) *pro cura, quam erga Societatem gerebat. Vbi rosæ, ibi etiam spinæ, id est, in tanto ingeniorum præstantissimorum concursu, qualibus laus Deo Societas abundat, non potuerunt non aliqua subinde extravagantia & prona in nimiam sentiendi* (quomodo excusat &c?) *licentiam reperiri, quæ proinde constringenda fuerant, ut ad communem*

munem aliorum è Societate Doctorum cautelam, & circumspectionem reducerentur. Hæc est conclusio, ob cujus omissionem Authori dissertationis istam exhibuit reverentiam memor obligationis. Prævaluit concupiscentiæ impetus. Non fuit contentus hac assertione mea, *probabilistas dari, non in uno statu hominum, sed in diversis etiam religiosorum familiis*; nec relatione clarorum verborum P. Generalis, sed voluit hanc deductionem apertam, *aliqua extravagantia, & prona in nimiam sentiendi licentiam ingenia, etiam inter Doctores Societatis reperiri, authoritate P. Generalis constringenda, & reducenda ad aliorum cautelam* &c, Sicque excusari Doctores Societatis; & quia hæc non dixi, *dolose & per insidias lasi*, quod non magis intendi, quam lædere Doctores mei Ordinis. Si talia dixissem, ipso judice non læsissem, nisi fateatur, se taliter loquendo eos læsisse, per insidias, vel potius *aperto marte, si Author laserit per insidias, judicet prudens lector &c.*

Præterea mihi succenset, quod dixerim P. *Rhodium merito fuisse reprehensum, quod asseruerit, sententiam de tuto eligenda minus probabili in concursu tutioris & probabilioris esse doctrinam Societatis. Addo*, inquit, *iterumque assero, sententiam probabilisticam nempe* de tuto sequenda minus probabili &c. *Non solum esse communem, sed adeò unanimiter eam teneri à Doctoribus Societatis, ut nemo penitus discrepet, id quod scire poterat, & debebat, & utique sciebat Author &c.*

Hæc præsidenter asserit: & si verum sit testimonium ejus, opportebit me agnoscere errorem. Sed erit error excusabilis; quia est quæstio facti, an scilicet

omnes Doctores Societatis *nullo penitus discrepante* sint vagæ probabilitatis defensores! In quæstionibus facti potest dari error invincibilis. Non habeo, multò minus legi, omnes omnium Doctorum Societatis libros, quomodo ergo *scire poteram, debebam, & sciebam*? & ipse assertor nescivit, etsi *iterum atque iterum asseruerit*, ut constabit. Si igitur probavero, quod aliqui Doctores Societatis non sint vagæ probabilitatis defensores, cognoscet prudens lector, quod hic assertor cum Rhodio merito possit reprehendi, quod tam constanter *iterum atque iterum asseruerit*, omnes Doctores Societatis, *nullo penitus discrepante*, tenere hanc sententiam. *Addo igitur iterumque assero*, quod dictus assertor *iterum iterumque* asserendo, *iterum iterumque* erraverit, & probo, incipiendo ab illo, qui fuit Societatis præclarissimum lumen & Eminentissimus Ecclesiæ Cardinalis, videlicet Bellarmino doctrina & pietate clarissimo, qui in opusculo ad Episcopum Theanensem nepotem suum sic ait, *Si quis velit in tuto salutem suam collocare, is omninò debet certam veritatem inquirere, & non respicere quid multi hoc tempore dicant, aut faciant; & si rei certitudo non possit ad liquidam apparere, debet omninò tutiorem partem sequi*, (qualis non est minus probabilis stans pro libertate & commodo contra legem) *& nulla ratione, nullius imperio, nulla utilitate temporali præposita ad minus tutam partem declinare. Agitur enim de summa rei, cùm de salute æterna tractatur, & facillimum est, conscientiam erroneam exemplo aliorum induere, & eo modo conscienti â non remordente ad eum locum descendere, ubi vermis non moritur & ignis non extinguitur.*

Huic

Huic adde P. Paulum Comitolum qui lib. 5. Resp. mor. *sententiam de probabiliore opinione sequenda, ethicæ Christianæ caput, ad reliquas Christiani officii tractandas dijudicandasque controversias pernecessarium* merito appellat, & in oppositam sententiam invehitur tanquam *fœdam prolapsionem, quæ à ratione discedimus, veritatem contemnimus, vel saltem ejus agnoscendæ vias obstruimus, æternæ legi contumeliam imponimus, sceleratos illos judices imitamur, qui contrariis testibus auditis eorum testimonium sequi vellent, quod minus verisimile appareret; eorum etiam imprudentiam sequimur, qui quod verisimilius malum est, eligunt, bono securo prætermisso.*

Huic junge, Celladeum, qui in lib. de recta morum doctrina Iugduni Anno 1670. edito apud Petrum Chevallier, ut refert Jacobus à S. Dominico Ordinis Prædicatorum, nobiscum sensit, & efficaciter & apertè vagæ probabilitatis nævos manifestavit. Junge ex eadem Societate P. Michaelem Elizardam in opere de recta morum doctrina, & candidatum Philalethem seu P. Andream Blancum, *qui*, teste Mercoro, *hujus nostri sæculi libertatem in moralibus in Italia compescuit primus.* Quid senserit P. Hieronymus Placentia patet ex supra citata approbatione lib. P. Mercori, & quid censerit Societatis Generalis Mutius, constat similiter è dictis; & si quis desideret scire, quod ipse sanctissimus Societatis Fundator judicaverit, refert laudatus Jacobus à S. Dominico, verba desumpta ex 4. part. c. 5. num. 5. constitut. *sequantur* (id est, professores Societatis) *in quavis facultate securiorem doctrinam,*

qualis

qualis est in concursu sententiarum probabilior, meo judicio, & intra citandorum accipiendo ly securiorem adversativè, prout opponitur non securæ, qualis est minus probabilis, ut probabitur.

Non dubito, quin plures sint in Societate sententiæ nostræ patrocinantes, sed sufficiunt horum testimonia, Ad probandum, quod memoratus Assertor, *iterum, iterumque* asserendo, *iterum, iterumque* vincibiliter, vel invincibiliter erraverit.

His omnibus diligenter perpensis, judicet prudens lector, an hæc propositio: *Author dissertationis dolosè & per insidias lasit Doctores Societatis*, sit practicè probabilis, stando definitioni asserentis, id est, an nitatur motivo gravis simpliciter momenti, sive potente movere virum pium & doctum, ad assentiendum? & quomodo cohæreat ista propositio cum hac, quæ de eodem habetur in dicta disputatione: *mihi valdè probabile est, Authorem dissertationis sine animi malignitate scripsisse?*

Formavit & publicavit plures practicè scilicet probabiles, de aliis viris, sine addito fundamento, quæ judicio virorum prudentium etiam omitti debuissent. Scio, quid sentiant de tali docendi modo prudentes, etiam illi, qui traditas sententias non aversantur. Poterat sine his, per quæ auditores & lectores prudentes non ædificantur, nec alliciuntur, sententia defendi. indigere videtur reductione ad aliorum sui Ordinis circumspectionem. His præmissis

Respondeo & dico: in concursu opinionum contradictoriarum non est licitum sequi minus probabilem, faventem libertati &c. relicta probabiliore fa-

vente

vente legi &c. sive possit dari ignorantia invincibilis legis naturalis, sive non.

Omiseram in dissertatione de Radice propositionum damnatarum citationem authorum patrocinantium huic sententiæ; contentus Authoritate S. Augustini, de cujus præcipuè mente statueram inquirere. Idem autem disputator in disputatione de conscientia probabili supplere volens defectum asseruit, præcipuos patronos hujus sententiæ esse Jansenistas, & quibusdam viris Ecclesiasticis & religiosis nostræ sententiæ propugnatoribus, diversarum universitatum Doctorum, & aliorum eruditissimorum virorum judicio, doctrina & pietate eminentibus, conatus fuit inurere notam eminentiæ inter Jansenistas. *Adducemus*, inquit, *argumenta sententiæ negativæ. Primum desumitur ab authoritate eorum, de quibus constat, quod illam sententiam docuerint, & libris editis defenderint, qui valdè laborant, ut S. Augustinum & D. Thomam trahant ad suas partes* (ipsi potius veritate proposita amantes trahunt suaviter) *de quibus postea. Præcipui patroni sententiæ negativæ sunt Iansenistæ, quos inter eminet Sinnichius Doctor Lovaniensis, item Ludovicus Montaltius, Prosper Fagnanus, Merenda, Vincentius Baronius, Fictus Philalethes Carmelita Discalceatus, Mercorus, Goneth, Stephanus Gradius, & alij pauci, inter quos recentis dissertationis Theologicæ Author quæ inscribitur* ad mentem S. Augustini, de radice intollerabilium &c. propositionum

Has propositiones tanquam practicè probabiles formavit & audacter publicè asseruit sine ulla probatione

tione addita. Posset hic majori fundamento exclamari: *qualia verba exquiruntur*, ut invidia creetur contrariæ sententiæ, & *decipiatur simplex lector*! sed audeamus, qualia sint aliorum virorum de citatis & culpatis judicia. Ut à postremo incipiam Abbatis Stephani Gradii, bibliothecæ Vaticanæ præfecti, libellum de opinione probabili habeo, dedicatum Eminentissimo Card. Cibo, in ipsa urbe Romana, sub hoc summo Pontifice, editum, à S. Congregationis judicis Consultore, ex commissione Reverendissimi P. Magistri Palatii, lectum & approbatum his verbis: *Librum Abbatis Stephani Gradii viri doctissimi, cum P. honorato Fabri de opinione probabili disputantis diligenter evolui, & attentè perlegi: & argumentum omnium gravissimum disertè, nervosè, atque subtiliter, modestè quoque, & verecundè in eo tractari animadverti. Nihil verò quod sanæ doctrinæ, piisque & Christiani hominis moribus non usquequaque conveniat, reperi* &c. & Magister S. Palatii P. Raimundus Capisuccus, qui modo est Eminentissimus S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, jussit imprimi Opus Theologicum P. Goneth adhuc viventis, ut existimo, in Academia Burdigalensi S. Theol. Professoris & Antecessoris, in quo propugnat sententiam de sequenda opinione probabiliore, non solum à privatis Doctoribus, sed à diversarum etiam Academiarum facultatibus summoperè commendatur. *Per omnia*, inquit facultas Academiæ Parisiensis, *sic sunt in hoc opere concinna, & fidei consona, ut nihil nervosius, nihil elaboratius, nihil argutius, solidius nihil. Hujus clypei cælatura ad instar veterum, perhibet communia fidei dogmata,*

sensa

sensa Patrum enodata, morum beneplacita regulata, nil denique desideratur, quo scientissimi evadant sacris innutriati concertationibus, -- & quia adoptivo jure inter filias suas connumerat Academiam Burdigalensem Alma Facultas Parisiensis, hinc est, quòd prælaudatum Professorem ejusdem Academiæ Gonethum quasi conspicuum inquilinum, benevolentiæ suæ gratiæ cumulatum voluit, ut qui divinæ scientiæ apicem nullo refragante calculo, summi sui beneficio ingenij attigisse noscitatur. Consonat Academia Burdigalensis his verbis: *Quinque Tomos in universam Doctoris Angelici Summam diligenter evolvimus, &, quæcunque in illis doctè, perspicuè, & subtiliter agitantur, ad amussim expendentes, nihil fidei, nihil pietati, nihil probis moribus adversum; sacris paginis consona omnia judicavimus, -- quæ unanimi Studiosorum omnium plausu prælegentem audivimus, ea probamus* &c. Nec minoribus laudum encomiis celebratur in compendio suæ Theol. Anno proximè præterito in Gallia, & modò Coloniæ typis Arnoldi Metternich, in lucem edito, à gravissimis & doctissimis Viris approbato, his & similibus verbis: *Spes altera Ordinis Prædicatorum: Lux nova Theol. Thomistica: Thomas ævi nostri, humillimus Dominici filius, ejusque virtutis ditissimus hæres, novatorum oppugnator invictus, Ordinis columen, Patriæ decus, gentis suæ honos, & gloria Christiani orbis, &c.* Ecce, quàm discrepantia sint aliorum de hoc præclaro Patre judicia à judicio opponentis, qui eum inter Eminentes Jansenistas, id est, adhærentes propositionibus à Sede Apostolica damnatis, aut eas in dubium revocantes, numerat.

Opus

Opus P. Julij Mercori ejusdem Ordinis (quod inscribitur : *Basis totius Moralis Theolog. hoc est praxis opinionum limitata*, approbatur à supra citato P. Hieronymo Placentia Societatis Jesu, in Academia Parmensi S. Theol. Professore his verbis: *Librum hunc Reverend. P. Magistri Mercori Ordinis Prædicatorum Inquisitoris Mantuæ, cui titulus*, Basis totius Moralis Theol. *pari voluptate ac sedulitate jussus perlegi. Cumque sapientissimi Authoris perspicax ingenium, peracre judicium, dicendi claritatem, disputandi methodum, doctrinæ soliditatem, rationum ubertatem, ac robur demiratus; nihil non fidei Catholicæ consentaneum, nihil non ad pietatem præclaro emolumento profuturum invenerim, ut quam citissimè publici fiat juris, exopto. Sentiet Christiana Respublica plurimum se lucubrationibus hisce debere* &c. *Parmæ* 18. *Maij* 1658. Hic vir à doctissimo illo Societatis Professore tantoperè laudatus, judicio opponentis; *Eminet inter Iansenistas*. Ad P. Carmelitam Discalceatum quod attinet, observo pariter librum ejus, qui inscribitur *Triumphus Thomistarum*, ab Ordinario, variisque Doctoribus esse approbatum. Observo præterea, fuisse ab adversariis ejus accusatum, quia in libello, cui titulus: *Thomistarum triumphus in perpetuum firmatus*, approbato, Author ad lectorem sic præfatur: *Qui speravit in Domino & confusus est? libelli mei ab uno hinc anno & amplius fuerunt ad sacram Indicis congregationem delati. Speravit anima mea in Domino, & sustinuit anima mea in verbo ejus, quod ore supremi Vicarii sui de doctrina S. Thomæ Aquinatis, Doctoris Ecclesiæ 5ti pratulit*: præ cæteris excepta Canonica habens veritatem

sen-

sententiarum, ita, ut nunquam, qui eam tenuerit, à tramite veritatis deviaverit, & qui eam impugnaverit, semper fuerit de veritate suspectus. *Qui salvat sperantes in se, eripuit me, -- in sacra Indicis Congregatione habita coram Eminentissimis & Reverendissimis S. R. Ecclesiæ Cardinalibus in Professo S. Thomæ, unici præceptoris & informatoris mei evaserunt libelli mei ab omni censura immunes, & doctrinæ eorum approbata ut probabilis.*

Si ita est, quomodo ergo verificabitur, quòd hic Author sit *Eminens Iansenista.* Sed non indiget me defensore, ipse vivit, & est me fortior ad pugnandum.

Vincentii Baronii Ordinis Prædicatorum vidi Opuscula septem à Doctoribus approbata & laudata cum hoc elogio, *quòd se exhibuerit in libris suis ubique integrum & castissimum morum præceptorem, quòd validus fuerit corruptelarum inductarum impugnator, purioris & solidioris doctrinæ explanator, adversus versatiles laxitates &c.* quas ille in Jansenio à Summis Pontificibus damnatas propositiones docuerit, aut in dubium revocaverit, nescio. Opponens asserit, esse *Eminentem Iansenistam*, & non probat. Merenda à viris aliis vocatur quidem *Eminens*, sed non Jansenista; sed in Academia Bononiensi *Eminens*, id est, primariæ juris Cathedræ moderator. Dicit in sua disputatione, *se nolle specificare eos, qui fuerint vagæ probabilitatis patroni; quia charitati consultius, eos præterire*, &c. judicio virorum prudentium consultiùs fuisset charitati, & justitiæ, si Patres illos præclaros, *quorum humilis posset esse discipulus*, taliter non specificasset, & alia plura o-

misisset. *Circumspectio* defuit. Montaltii libros non vidi. Si fuerit ille Jansenista, saltem in hoc non fuit, si docuerit, non esse licitum in concursu opinionum sequi minus probabilem, faventem libertati, commodo, &c. relicta probabiliore, stante pro lege, quia hæc est doctrina Augustiniano-Thomistica, ut probabitur.

Prosperi Fagnani Opera habeo, Alexandro VII. nuncupata, ex commissionne M. Sacri Palatii, modò Eminentissimi Cardinalis Capisucci, lecta à P. Hieronymo Nicolio Romano, Ord. Erem. S.P. Augustini, S. Theol. Lectore, J.U. D. nec non suæ Congregationis in Romana Curia procuratore Generali, & approbata tenore sequenti: *Commentarios sive lecturas in 5. Decretalium libros compositas ab Illustrißimo ac Reverendißimo Domino Prospero Fagnano, Viro integerrimo, ac ob profundam Vtriusque Iuris, aliarumq; scientiarum peritiam, & res in Vrbe præclarè gestas nulli prorsus ignoto: ut qui per multos annos sacrarum Congregationum Concilij, &, Episcoporum ac Regularium successivè fuit, nunc verò S. itidem Congregationis super statu seu reformatione Regularium, nec non sacræ Visitationis simul est à secretis, & insuper S. Pœnitentiariæ Apostolicæ sigillator. Quas lecturas in omnibus inveni consonas orthodoxæ fidei, bonis moribus, S. Canonibus, œcomenicis Concilijs, Summorum Pontificum Constitutionibus, ac S. Congregationum Decretis ac Declarationibus, nec non in penetrandis ac enucleandis intimis, ac genuinis S. textus sensibus adeo singulares & efficaces, ut Iuris Lumen, anima Canonum, difficilis & an fractuosi forensium disceptationum itineris fidißimus, ac certißimus dux, non immeritò*

nuncu-

suncupari valeant. -- Præcipuè admiratus sum insignes de Annatis & Opinione probabili tractatus. -- Quorum alter (id est de Opinione probabili) *solidam rationum ac fundamentorum catenam delectatione præcipuam, utilitate præclaram exhibet contra sensim serpentem animarum perniciem, antithodum, remedium q̃ præsentaneum & efficax*, &c. Hic Illustrissimus Vir, & variorum Pontificum Minister, tot laudibus, non solùm ab hoc approbatore, verùm etiam à plurimis aliis gravissimis viris celebratus, judicio Opponentis, non solùm est *Eminens Iansenista*, sed etiam *aures ejus non patuerut bonis Magistris, & calamus ejus prurivit ad maledicta*. Hæc asseruit, & non probavit, existimans fortè, sicut olim sufficiebat, Pythagoram dixisse, ita suam authoritatem sufficere, ad reddendas hujusmodi propositiones practicè probabiles, cùm doceat, unicum etiam virum doctum & probum (nisi torrens Doctorum contradicat) sufficere, ad reddendam propositionem practicè probabilem, si diligens adhibuerit examen, in quo, ut nihil graviùs dicam, judico Opponentem defecisse, & hinc has illius assertiones de viro hoc & aliis prolatas fuisse, absque motivo sufficiente, ad movendum virum doctum & pium, etsi fortè ipsi visum fuerit contrarium; sicut etiam visum fuit illis, qui propositiones damnatas à Summis Pontificibus docuerunt, scilicet assertiones suas niti motivo simpliciter gravis momenti. Non fuit satis memor hujus sui dicti: *Qui bonæ famæ possessionem cupit retinere, debet à carpenda bonorum virorum vita abstinere.* Judicet prudens Lector, an de hujusmodi assertis gloriari,

sit in Domino gloriari? *Sic oportet* &c. scio, ubi, quis, & coram quibus &c.

Sinnichius Doctor Lovaniensis (quem primo loco ponis inter Eminentes Jansenistas,) scripsit Opus, cui titulus est: *Saul Exrex, & Goliathismus profligatus*, à pluribus viris doctis laudatum, & Librorum Censore ordinario approbatum. An hic vir, post Summorum Pontificum bullas, docuerit propositiones damnatas, aut eas in dubium revocaverit, mihi non constat. Unusquisque præsumi debet bonus, donec probetur esse malus. Opponens asseruit, & non probavit. Dixi *propositiones damnatas* &c. quia si illos vocet Jansenistas, qui tradunt doctrinam, quamcunque à Jansenio etiam traditam, & non prohibitam, posset etiam ipse vocari Jansenista, imò Lutheranus & Calvinista, cùm plura doceat, & credat, quæ ipsi verè docuerunt. Non enim omnia à talibus asserta, fuerunt falsa & hæretica; sed fuerunt vera mixta falsis, juxta illud S. Augustini lib. 3. Quæst. Evang. c. 4. *Nulla falsa doctrina est, quæ non aliqua vera intermisceat.*

Si igitur liceat cum hæreticis & gentilibus in aliquibus, si vera sint, sentire, cur non cum viro Catholico, qui omnia Ecclesiæ Catholicæ & Sedis Apostolicæ Censuræ submisit, etsi in aliquibus fuerit sine pertinacia lapsus, quod & sanctis Patribus accidit. Qui argumentantur hoc modo, tam efficaciter concludunt, quàm si probarent, Authorem aliquem esse Jansenistam ex hoc, quòd in eo legerint nomen, *Augustinus*, eò quòd hoc etiam in libro Jansenii habeatur. Unde hujusmodi impertinentibus assertis non terrentur viri

cordati

cordati à defensione antiquæ doctrinæ. *Quidam importuni*, (inquit Contensonius, vir doctus & pius Ordinis Prædicatorum) *& impertinentes recentiores, argumentis destituti, sententiam negantem, dari ignorantiam invincibilem juris naturalis, Iansenismi pueriliter insimulant, & sicut icterio laborantibus, sufflavus semper & ubique color occurrit: ita illi, quamvis sententiam suis præjudicijs adversam Iansenismi, & novi dogmatis ineptissimè notant. Pueriliter & ignoranter nostræ sententiæ author fingitur Iansenius, atque impertinenter tam antiquæ doctrinæ Iansenismi nota inuritur, ut illi vulgò creetur invidia, -- fortè Iansenistæ fuerunt Alexander de Hales, Gratianus, Durandus, Alphonsus à Castro, Antisiodorensis, Albertus Magnus, Gabriel, Hugo Victorinus, Guilielmus Parisiensis, Adrianus, S. Bonaventura,* (& ipsemet S. Augustinus, D. Thomas, & S. Bernardus.) *Fortè Iansenista fuit Gerson, qui lib. de vita spirituali, lect. 14. coroll. scripsit* : Quidquid sit de ignorantia facti, aut juris humani positivi, concors est sententia, nullam in his, quæ legis divinæ sunt, cadere ignorantiam invincibilem. (Adde Guilielmum Estium, qui in 2. dist. 22. §. 9. ait: *Inter jus naturale & positivum hoc est discriminis, quòd jus naturale obliget omnem hominem, quatenus rationem participat, absque alia ulteriori obligatione. -- Ex quibus patet, ignorantiam legis naturalis semper peccatum esse, sive externa accesserit doctrina, & instructio, sive non.*) *Certè nisi præjudicatarum opinionum amor adversus antiquæ doctrinæ studium invalescat, si ad illam, quæ Theologos decet, æquitatem nos reducamus, semotis odio, contentione & litibus, quibus omne*

judicium exoculatur, fatebimur, sententiam nostram ab omnibus Theologiæ luminibus longè ante Iansenium uno fuisse ore prædicatam; & cùm tot habeam securitatis fidejussores, libenter cum Augustino dixerim arguenti, VIDE, CVM QVIBVS SIT MIHI CAVSA COMMVNIS, QVAM NVLLA CONSIDERATIONE SOBRIA PVLSARE CALVMNIIS ET EXPVGNARE CONARIS. Hæc Contensonius.

Audiamus, quos Jansenistas citet culpatus ab Opponente Gonethus, pro sua sententia negativa in Manuali recenter edito, supra laudato, *Respondeo*, inquit, *negativè cum pluribus tum antiquioribus, tum recentioribus Theologis & Casuistis pietate ac eruditione clarissimis. Ita enim docet s. Antoninus 1. p. tit. 3. c. 10. Reg. 4. Scotus infra referendus, Gabriel in 4. dist 15. q. 8. art. 3. dub. 2. in 3. probat. 1. conclus. Sylvester V. Opinio, qu. 2. Conradus de contractibus, tractatu 7. qu. 100. conclusione 1. Corduba in suo quæstionario lib. 2. qu. 3. Navarrus in summ. Hispan. c. 28. addit. ad num. 183. c. 27. ut citat contrariæ opinionis assertor. Sanchez in Decal. lib. 1. c. 9. num. 13.* Adde ex Contensonio, Henricum Gandensem, quodlibeto 4. q. 33. Gersonem tract. 39. art. 10. Joannem Majorem in prol. 4. sent. qu. 2. Adrianum in quæst. de restitut. Panormitanum, in c. capellanus, de feriis. Adde Cajet. in sum. V. Opinionis usus. Sotum l. 3. de just. q 5. a. 5. Tabiena V. Opinio. Plures ex recentioribus refert laudatus Goneth in Clypeo suo, uti & Ordines religiosos, qui in suis Constitutionibus aut Capitulis Generalibus suis subdictis præceperunt, ut in controversiis sequantur opiniones

magis

magis probabiles: inter quos Ordines numerat Ordinem Sanctissimæ Trinitatis, Theatinorum, imò & suum, quem ait ex summi Pontificis Alexandri septimi præscriptione in Comitiis Generalibus Anno 1656. sic decrevisse: *Caveant ab omni pruritu exoticarum, minusque cum litterâ S. Thomæ cohærentium opinionum; præcipuè verò in moralibus, ubi pressiùs de salute ac indemnitate animarum agitur. Porro in his studeant omni cautela evitare opiniones laxas, novas, ac parum tutas, abstineant q. à paradoxis monstris recentium placitorum, seu problematum, quæ magis vanitati, ac periculosæ ostentationi militant, quàm veritati. Denique satagant non tantum fidelissimè in omnibus adhærescere sanæ doctrinæ Angelici nostri Præceptoris, quam ille ex limpidis ac incorruptis sanctorum Patrum fontibus integerrimè in alveos suorum operum corrivavit*, &c. Si talia referrem fuisse ordinata à Superioribus Societatis, opposuisset, me *dolosè, & per insidias* læsisse Doctores Societatis. An hos præclarissimos viros ex universo Christiano Orbe congregatos, sententiæ, quam tuemur, per sua decreta patrocinantes numerabit etiam inter Jansenistas? Patet ex his, quàm verè dixerit, *esse tantùm pauculos viros bonos hujus sententiæ propugnatores serios.* Annumerandus quoque est patrocinantibus huic nostræ sententiæ Dominicus Gravina, ex Ordine etiam Dominicanorum, qui libro 4. sui Cherubim Paradisi ait: *Sunt qui putant ad sequelam cujuscunque opinionis salvari se posse in conscientia, qui tamen tuti non sunt, & ad inferos tendunt, -- quantum ad nonnullos scriptores, sunt, qui sub specie opinionis probabilis venditarunt multa, quæ abstinen-*

stinentiam & jejunia pessundant, pudicitiam emolliunt, prudentiam hujus sæculi extollunt, & justitiam, tam distributivam, quam commutativam pervertunt, &c.

Posset & numerari inter patrocinantes ex eodem Ordine Joannes à S. Thoma. Licèt enim disp. 12. in 1,2. art. 3. videatur favere sententiæ minus probabili, tot tamen adhibet limitationes & cautelas, ut omnibus consideratis possit inter tutas numerari. Ubi inter cætera docet, *Sanctorum doctrinam alijs esse præferendam*, & deplorat modernorum Casuistarum laxitatem, atque *juxta Apostoli impletum vaticinium, coacervari magistros prurientes auribus, & acervi nomine multitudinem laxonum esse ab Apostolo figuratam*, &c. Et alii exstant in hoc religiosissimo Ordine vagæ probabilitatis impugnatores præter citatos.

Ex Ordine S. Francisci FF. Minorum Conventualium junge recens creatum Romanæ Ecclesiæ Cardinalem Eminentissimum, Laurentium Brancatum, de Laurea, qui Stephano Gradio Author fuit, ut perseveraret in concepta sententia de non sequenda minus probabili, &c. ut ipse testatur in supra citato Opusc. c. 31. dicens: *Authores gravissimos habeo in ea* (id est sententia de probabiliore &c. sequenda) *qui me ad perseverandum in suscepto proposito verbis amantissimis adhortantur, --- alter horum est Laurentius Brancatus de Laurea, collega in præfectura Bibliothecæ Vaticanæ meus, -- Vir excellenti ingenio, exquisitaq; doctrina: ad hæc usu maximarum rerum, quibus ille tum ratione sui muneris dicendæ in Conventu Cardinalium S. Officij sententiæ, tum extra Ordinem à Principe, Patribusq; penè quotidie*

ad-

adhibetur, vetus istius vestræ rationis (id est, sententiæ de tuto sequenda minus probabili &c.) *adversarius, ut egregia ejus ingenij monumenta publicæ luci commissa declarant*; nempè in Comment. ad lib. 3. sentent. tom. 2. disp. 11. art. 4. §. 3.

Puto hæc sufficere, pro informatione eorum, qui allegata verba scripserunt, legerunt aut lecturi sunt, de *patrocinantibus Iansenistis & pauculis viris bonis &c.* Nunc ad probationes conclusionis procedendum est.

Probatur primò: Quia in primis taliter operans, juxta opinionem minus probabilem & stantem contra legem, non excusatur per ignorantiam invincibilem; quia talis ignorantia Juris naturalis &c. Non datur secundùm S. Doctorem, ut constat ex §. præced. & quamvis daretur, hic tamen pro excusatione allegari non posset, ut patebit ex infra dicendis, ergo &c.

Probatur secundò: Quia si ille, qui in concursu opinionis probabilis, & probabilioris faventis Legi, eligit minus probabilem, faventem libertati, non peccet, ideò est, quia cum agit quisque, quod ei videtur probabile, non peccat; sed hoc est contra S. Augustinum, ergo &c. Major est doctrina Opinatorum sive Probabilistarum tam Recentiorum, quam antiquorum, quorum, testante S. Augustino lib. 3. cont. Acad. c. 16. hoc fuit axioma: *Cum agit quisque, quod ei videtur probabile, nec peccat nec errat.* Minor probatur ex dictis S. Augustini ibidem, sic enim discurrit: *Id igitur audiens adolescens*, id est memoratum axioma, *insidiabitur pudicitiæ uxoris alienæ*: *Te te consulo* M. *Tulli, de adolescentium moribus, vitaque tractamus, cui educandæ*

atque instituenda omnes illæ literæ tuæ vigilaverunt. Quid aliud dicturus es, quam non tibi esse probabile, ut id faciat adolescens? At illi probabile est --- adulterabit igitur ille juvenis conjugem alienam. Qui, deprehensus si fuerit, ubi te inveniet, à quo defendatur: quanquam etiam, si inveniat, quid dicturus es? Negabis profecto. Quid si tam clarum est, ut frustra inficiere? Persuadebis nimirum tanquam in Cumano Gymnasio, atque adeò Neapolitano, nihil eum peccasse, imò etiam nec errasse quidem, non enim faciendum esse adulterium pro vero sibi persuasit, probabile sibi occurrit, secutus est, fecit: --- iste autem maritus homo fatuus perturbat omnia litibus, pro uxoris castitate proclamans --- hoc illi judices, si intellexerint, aut negligent Academicos, & tanquam crimen verissimum punient, aut eisdem obtemperantes verosimiliter hominem probabiliterque damnabunt, ut jam quid agat iste Patronus, prorsus ignoret. Cui enim succenseat, non habebit, cum omnes se nihil errasse dicant, quando non assentientes id, quod visum est probabile, fecerint. --- Taceo de homicidiis, parricidiis, sacrilegiis, omnibusque omninò, quæ fieri aut cogitari possunt flagitiis, aut facinoribus, quæ paucis verbis, & quod est gravius apud sapientissimos judices defenduntur. --- Quomodo enim non facerem, quod probabile visum est. Qui autem non putant ista probabiliter persuaderi posse, legant orationem Catilinæ, qua Patriæ parricidium, quo uno continentur omnia scelera, persuasit. --- Illud est capitale, illud formidolosum, illud optimo cuique metuendum, quod nefas omne, si hæc ratio probabilis erit, cùm probabile cuiquam visum fuerit, esse faciendum, tantum nulli quasi verò assentiatur, non solum sine sceleris, sed etiam sine erroris vituperatione committatur.

Per-

Perpendenti diligenter hunc S. Patris discursum, & ex antiquorum opinatorum principiis deducta Corollaria, conferentique cum Consectariis à summis Pontificibus jam proscriptis, & aliis, quæ ex modernorum Opinatorum doctrina irrepserunt, in scholas Christianas, posset videri S. Pater fuisse raticinatus, & prædixisse Recentiorum futuros abusus. Imò moderni quidam laxiores sunt istis antiquis, licet enim hi contra Philosophiam Christianam docuerint, nullam ulli auctoritati inesse vim movendi intellectum sapientis, & neminem posse ad latitantem veritatem & scientiam inquirendo pervenire, & hac de causa justam sibi conflaverint invidiam, non tamen docuerunt, sistendum esse in minus probabili seu verosimili qualicunque in occursu verisimilioris: Sed *veritatem sapienti suo*, ut S. Augustinus ait lib. 3 cont. Academ. c. 1. *Summo conatu inveniendam esse professi sunt, idque illum agere sedulo. Sed quoniam vel lateret obruta, vel confusa non emineret, ad agendam vitam, id eum sequi, quod probabile ac verosimile ei occurreret.* Quæ quibusdam probabilistis fuerint visa verisimilia, sive niti motivo potenti determinare intellectum, ad prudenter assentiendum, constat ex querelis supra laudatorum Pontificum *de compluribus opinionibus Christianæ disciplinæ relaxativis, & animarum perniciem inferentibus partim suscitatis, partim noviter ortis, & de humanæ luxuriantium ingeniorum licentia excrescentia, de modo opinandi in rebus ad salutem pertinentibus, alieno omninò ab Evangelica simplicitate, sanctorumque Patrum doctrina, de via salutis, quam veritas Deus arctam esse definivit, in animarum*

marum pernitiem nimium dilatata &c. tum ex opinionibus ipsis ab utroque Pontifice proscriptis. De hujusmodi probabilistis (cujuscunque sint, fuerintque status & Ordinis) mihi sermo est, dum modernos quosdam dico laxiores fuisse probabilistis antiquis. Qui talis non est, cur mihi irascitur verum cum Pontificibus dicenti? *Quis*, inquit opponens, *unquam fuit tam insciti calami, ut adulteria velut probabiliter licita defenderit? si deliris Academicis de talium inhonestate non constabat, at nobis constat &c.* Cujus, quam sciti, & quam casti calami in ista materia aliqui fuerint, constat ex præpositionibus proscriptis, imprimis ab Alexandro 7. V. G. *Mollities, Sodomia, & Bestialitas, sunt peccata ejusdem speciei infimæ, ideoque sufficit dicere in confessione, se procurasse pollutionem: non est obligatus concubinarius ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarij &c.* Deinde ab Innocentio XI. *tam clarum videtur, fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, & solum esse malam, quia interdicta, ut contrarium omninò rationi dissonum videatur: mollities jure naturæ prohibita non est, unde, si Deus eam non interdixisset, sæpè esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali: copula cum conjugata consentiente marito, non est adulterium &c.* Hæc & similia docuerunt Authores istarum propositionum, quia videbantur illis niti motivo satis magni momenti, ad movendum virum prudentem, etsi revera tale motivum non esset.

Sed replicabit ille, se propugnare sententiam probabilistarum rigidorum, asserentium, requiri ad hoc, ut

ut propositio sit strictè & practicè probabilis, ut motivum non solum videatur tale, sed re ipsa sit tale, ut virum doctum & prudentem, omnibus consideratis, valeat movere & determinare ad prudenter assentiendum. Sed per hujusmodi responsiones nondum tollitur difficultas. Hoc est enim, quod quæritur: an scilicet in concursu & conflictu minus probabilis, &c. stantis pro libertate, & utilitate, atque probabilioris stantis pro lege naturali aut positiva motivum minus probabilis revera censeri possit tale, ut intellectum viri docti & pii (qui omnibus sine passione diligenter examinatis, judicat esse verisimilius, quod minus probabilis &c. sit falsa & contra legem Dei) an inquam possit determinare ad prudenter assentiendum? hoc est enim quod, salva reverentia viris gravissimis contrarium modestè defendentibus debitâ negamus; esto motivum esset tale, ut extra concursum & conflictum intellectum talis viri posset determinare. Neque putamus per recursum ad *propositiones reflexas*, *& reflexò reflexas* sufficienter evadi. Sed de his infra. Dixi in dissertatione de radice damnatarum, *huc quadrare Exemplum Mercatoris, cujus meminit, magnus ille Opinator Cicero de* offic. lib. 3. ubi sic discurrit: *incidunt sæpè causæ, cum repugnare utilitas honestati videatur, ut animadvertendum sit, repugnetne planè, an possit cum honestate conjungi: Ejus generis hæ sunt quæstiones, exempli gratia: si vir bonus Alexandria, Rhodum magnum frumenti numerum advexerit, in Rhodiorum inopia & fame, summaque annonæ caritate: si idem sciat, complures mercatores Alexandria solvisse, navesque in cursu frumento onustas petentes*

tentes Rhodam viderit, dicturusne sit id Rhodiis, an silentio suum quam plurimo venditurus, sapientem & bonum virum fingimus: de ejus deliberatione, consultatione quærimus; qui celaturus Rhodios non sit, si id turpe judicet, sed dubitet, an turpe non sit. Subjungit Cicero duorum Philosophorum sententias, videlicet Diogenis Babylonii, & Antipatri, quorum ille sensit, mercatorem posse silere, & frumenta quam plurimo vendere, hic verò, debere eum id Rhodiis revelare, & uterque nixus fuit ratione probabili, at unus probabiliore. *In hujusmodi causis, inquit, aliud Diogeni Babylonico videri solet, magno & gravi stoico: aliud Antipatro, discipulo ejus, homini acutissimo. Antipatri, omnia patefacienda, ut ne quid omninò, quod venditor norit, emptor ignoret: Diogeni, venditorem, quatenus jure civili constitutum sit, dicere vitia oportere: cætera sine insidiis agere; & quoniam vendat, velle quàm optimè vendere. Advexi, exposui, vendo meum, non plurus, quam cæteri, fortassis etiam minoris, cum major est copia, cui fit injuria? Exoritur Antipatri ratio ex altera parte: quid agis? Tu, cum hominibus consulere debeas, & servire humanæ societati, eaque lege natus sis, & ea habeas principia naturæ, quibus parere, & quæ semper sequi debeas, ut utilitas tua communis utilitas sit: vicissim & æquè communis utilitas tua sit, celabis homines, quid his adsit commoditatis, & copiæ? Respondebit Diogenes fortassis sic: aliud est celare, aliud tacere. Neque ego nunc te celo, si tibi non dico, quæ natura Deorum sit, quis sit finis bonorum, quæ tibi plus prodessent cognita, quam tritici utilitas. Sed non quidquid tibi audire utile est, idem mihi dicere necesse est. Imò verè, inquit ille, necesse*

cesse est; siquidem meministi, esse inter homines conjunctam societatem. Memini, inquit ille, sed non ista talis societas est, ut nihil suum cujusque sit; quod si ita est, ne vendendum quidem quidquam est, sed donandum. Concursus & conflictus hic est oppositarum opinionum, quarum una altera est probabilior & tutior; una stat pro lege & honestate, altera pro utilitate. Probabilista Diogenes asserit, licitum esse operari juxta faventem commodo, relicta tutiore, Antipater suadet oppositum, & hanc sententiam tanquam solam honestam & bono viro dignam esse tenendam & practicandam judicavit. Cicero ibidem his verbis: *Non igitur videtur Frumentarius ille Rhodius celare emptorem debuisse. Neque enim id est celare, quidquid reticeas, sed cum, quod tu scias, id ignorare emolumenti tui causa velis eos, quorum interest id scire. Hoc autem celandi genus quale sit & cujus hominis quis non videt? Certè non aperti, non justi, non viri boni, sed versuti potius, obscuri, astuti, fallacis, malitiosi, callidi, veteratoris, vafri. Hæc tot & alia plura nonne inutile est vitiorum subire nomina?*

Existimo, si in simili casu Mercator Christianus consuleret quosdam ex modernis Casuistis, mitius & sibi commodius accepturum responsum.

Exemplum de mercatore non magis putat opponens quidam quadrare ad intentum meum, quam *quintam in curru rotam*; additque, *plus laudari ethnicum oratorem, quam D. Thomam*, eò quod hic 22. q. 77. a. 3. ad 4. dicat: *Venditor, qui vendit rem secundum pretium, quod invenit, non videtur contra justitiam facere, si quod futurum est* (id est, copiam mercium ad futuram)

non

non exponat : si tamen exponeret , vel de pretio subtraheret, abundantioris esset virtutis, quamvis ad hoc non videatur teneri ex justitiæ titulo. Intentum meum in hoc §. est probare, quod non liceat sequi probabilem, stantem pro libertate & commodo, relicta & probabiliore sententia favente legi , eumque in finem ipsos etiam ethnicos lumine fidei destitutos ostendi, agnovisse, id simpliciter non licere. Idem exemplum mercatoris adducit etiam Petrus Arragon Ordinis nostri olim in Academia Salmanticensi publicus Professor in comment. in q. & art. cit. D. Thomæ, in probatione sententiæ Medinæ, qui sine limitatione c. de rest. q. 35. sicut & Gabriel in 4. d. 15. q. 11. art. 3. d. 6. & Bart. in L. quæro ff. de act. empt. & Glossa in legem contra leg ff. de legibus , & Conradus de contractibus q. 66. negat id unquam licere mercatori vendenti. Quæro ab opponente, an, si quis mercator Coloniam annonæ caritate laborantem adduceret magnam frumentorum copiam, sciens, proximè ad futuros multos similes mercatores, & pretium valdè notabiliter imminutum iri. occurrenti ad ripam Rheni aut alibi v.g pistori alicui aut alteri hoc ignoranti volenti parato pretio totam illam quantitatem emere, ad servandam, vel aliis vendendam, post modicum tempus ingens damnum passuro, & ad paupertatem redigendo , ob talem emptionem, an inquam licitè possit *silentio suum quam plurimo vendere ?* Quæro, an rigidus hic probabilista per applicationem regulæ suæ de reflexis, & reflexo reflexis, vellet hujusmodi venditorem , si siluerit , ab omni peccato pronuntiare liberum ? sed dicet : *S. Thomas talem absolvit*

solvit loco citato. Legi articulum, perscrutatus sum, non invenio, nec colligo ex citatis verbis. Dicit quidem S. D. *sibi videri, non facere contra justitiam*, &c. sed non negat, facere contra alias virtutes. Qui Deum & proximum amat, bono proximi consulit, & ad hoc tenetur lege charitatis, quando sine magno detrimento potest. *Advertat jam Lector prudens*, an hæc propositio sit vera, aut practicè probabilis: *Ethnicus Orator plus hîc quàm D. Thomas laudatur?* Si Opponens in docendo ubique esset tam sollicitus de honore S. Thomæ in amplectendis ejus sententiis, non doceret contra S. Thomam, esse licitum in conflictu contradictoriarum sententiarum sequi minus probabilem, &c. ut nihil dicam de aliis sententiis, neque patrocinantes huic sententiæ Thomistas numerasset inter Eminentes Jansenistas.

Probatur tertiò: Secundùm Probabilistarum principia, qui in concursu opinionum contradictoriarum, sequitur minus probabilem, relictâ probabiliore specificante actum pro illicito, sive pro prævaricatione legis Dei, & adversante S. Scripturæ, prudenter operatur, etsi à parte rei illa, quam sequitur, legi & Scripturæ adversetur, &c. Sed huic doctrinæ adversatur doctrina S. Augustini; ergo secundùm S. Augustinum non est licitum sequi opinionem minus probabilem relictâ tutiore & probabiliore. Minor probatur ex epist. 7. ad Marcell. in qua ait S. Doctor: *Si ratio contra divinarum Scripturarum authoritatem, quamlibet acuta sit, fallit verisimilitudine, nam vera esse non potest*; ergo.

Hîc quasi non capiens probationis efficaciam, inquit: *Quorsum? an divinarum Scripturarum auctoritas repugnet sententiæ probabilistica?* Omnino sic putamus, &, ut existimo, non erramus; sed de hoc hîc non est quæstio; sed quæstio est, an in concursu contradictoriarum sequens minus probabilem à parte rei contrariam authoritati Scripturarum, per verisimilitudinem, sive minorem illam probabilitatem, secundùm Augustinum excusetur à peccato, & responsum est, non excusari, sed doctrinam ejus esse contrariam Probabilistis illis afferentibus, licitum esse sequi minus probabilem in dicto concursu, etsi sequens judicet verisimilius esse, quòd agat contra legem Dei naturalem aut divinas positivas in sacra Scriptura contentas. Talis enim non potest allegare ignorantiam invincibilem pro excusatione, cùm non fecerit id, quod probabiliùs judicavit esse legi conforme.

Probatur quartò: quia secundùm S. Augustinum in rebus ad salutem animæ spectantibus non est licitum *certis præponere incerta*; sed qui eligit minus probabilem opinionem, quam ipse probabilius judicat esse contra legem naturalem & æternam Dei, præponit in rebus ad salutem animæ spectantibus incerta certis; ergo illicitè operatur. Major quæ continet axioma Theologorum, à S. Augustino traditur in variis locis, signanter Homil. 41. ubi agens de rebus ad salutem animæ spectantibus, dicit: *Tene certum, dimitte incertum.* Et juxta illam doctrinam volentibus baptizari, & dubirantibus, an in Ecclesia Catholica, aut apud Donatistas sit accipiendus Baptismus, suadet

lib. I.

lib. 1. de Bapt. cont. Donat. c. 3. esse accipiendum tantùm in Ecclesia Catholica: *Duo*, inquit, *dicimus esse apud Donatistas Baptismum, non autem illic rectè accipi. Horum duorum illi unum magnoperè affirmant, id est, esse ibi Baptismum, non autem illic rectè accipi, nolunt fateri.-- Esse in Ecclesia Catholica Baptismum, & rectè illic accipi, & apud Donatistas non rectè, nos tantùm dicimus, esse verò Baptismum, & apud Donatistas, & illi asserunt, & nos concedimus. Quisquis ergo vult baptizari, & certus est, jam sibi nostram Ecclesiam ad Christianam salutem esse eligendam, & in ea sola prodesse Baptismum Christi, etiamsi alibi receptus fuerit, sed ideo in parte Donati vult baptizari, quia esse ibi Baptismum non illi soli, nec nos soli, sed utrique dicimus, attendat----- si enim nos eligit sequi in ijs, quæ illi non dicunt.----- Satis est nobis, quòd ea præponat, quæ soli dicimus. Esse autem in Catholica Baptismum nos dicimus, illi non dicunt: rectè accipi in Catholica Baptismum nos dicimus, illi non dicunt:-- Hic ergo* SECURUS *accipiat, ubi & esse & accipi* CERTUS *est. Illic autem non accipiat,--- quanquam etiam, si dubium haberet, non illic rectè accipi, quod in Catholica rectè accipi certum haberet, graviter peccaret* IN REBUS AD SALUTEM ANIMÆ PERTINENTIBUS, VEL EO SOLO, QUOD CERTIS INCERTA PRÆPONERET. Et cap. 5. ait: *Incertis certa præpone.---- Accipere in parte Donati, si incertum est, esse peccatum: quis dubitet certum esse peccatum, non ibi potius accipere, ubi certum est, non esse peccatum?* Quæ doctrina confirmatur adhuc ex lib. de morib. Eccl. c. 3. ubi ait: *Oportet omnem*

hominem, quod optimum est, sequi; id est, accipiendo optimum Theologicè, prout opponitur alicui malo. Estque hæc Augustini regula, quòd *in dubio sit eligendum tutius* adversativè acceptum, à Jure Canonico canonizata C. ad audientiam, C. significasti, C. Petitio. de homicidio. C. si quis positus, de pœnit. Dist. 7. & C. si quis autem, ibidem, de quibus fusiùs agit Prosper Fagnanus in C. Ne innitaris, de Constit. probatque solidè, non habere tantùm vim consilii, sed præcepti, eò quòd homo teneatur dubiam conscientiam deponere, & omnis in operando sequens minus probabilem, relictâ probabiliore & tutiore, habeat talem conscientiam, & ex opposita doctrina deducit plurima absurda.

Minor etiam probatur, quia ille, qui taliter operatur, amplectitur opinionem, quam ipse probabilius judicat esse falsam, & legi contrariam, relictâ illâ, quam judicat esse probabiliorem, & remotam à periculo peccati: Ergo præponit incerta certis, & exponit se periculo peccandi; imò operatur contra proprium judicium, nolens intelligere, ut benefaciat; intellectus quippe tendit ad indivisibilem veritatem, veluti corpus grave ad centrum suum, & ad hanc inveniendam semper enititur, opinionibusque illi vicinioribus adhæret.

Ad hæc respondet Opponens, *juxta doctrinam à se traditam, semper tenendum esse certum, & evidens dictamen practicum, sine quo operari nunquam licet, an plus docuit Augustinus?* Accepto responsum, & infero: ergo nunquam licet in concursu opinionum contradicto-

dictoriarum, quales sunt hæ V. G. pingere in die festo, est opus servile, pingere, &c. non est opus servile, relictâ probabiliore stante pro lege, sequi minus probabilem, stantem pro libertate aut commodo &c. Qui enim dubitat, an opinio, quam sequitur, sit vera, & legi conformis, non habet tale judicium certum & evidens, & hinc tenetur sequi hoc, quod est tutius, etiam secundùm adversarios, nisi veritatem investiget, dubiumve deponat; ergo à fortiori non habet ille dictamen certum & evidens, qui in memorato concursu sequitur minus probabilem &c. Probatur consequentia: quia talis plusquàm dubius est, an sit licitum, quod facit. Probatur assumptum: quia dubitans, vel habet rationes æquales, pro & contra, vel nescit, cujus partis rationes sint probabiliores, &c. sed sequens minus probabilem, &c. judicat verisimilius esse, quòd pars, quam sequitur, sit falsa, & legibus Dei contraria; &, ut Celladius ait, *virtualiter dicit: sive Deus nolit, sive Deus velit, volo hoc facere*; ergo plus quàm dubius est de veritate: neque dubium deponere prudenter potest ob reflexas, ut ostenderur.

Confirmatur; qui laborat ignorantia vincibili legis, non habet judicium certum & evidens practicum; sed qui sequitur in concursu minus probabilem &c. laborat ignorantia vincibili; ergo non habet judicium certum & evidens practicum. Major conceditur ab adversariis. Minor probatur; quia, qui dubitat, secundùm Terillum, & alios, laborat ignorantia vincibili legis, sed qui in concursu sequitur minus probabilem, &c. dubitat, imò, ut jam probatum est, plus-

quam dubius est, cùm judicet sententiam, quam sequitur, plus habere falsitatis, quàm veritatis, & dubitanti utraque æquè vera videatur; ergo vincibiliter ignorat, imo sufficienter vicit ignorantiam per hoc, quòd judicet, probabiliùs esse, quòd illa, quàm sequitur, sit falsa. Si dixeris, quòd sequens minus probabilem, excludat dubium per hoc, quòd reflectat se, & reflexò reflectat supra præmissas reflexas & directas. Respondeo, etsi millies se reflectat super directas probabiles & incertas, & super reflexum judicium de incertis, non habebit per hoc judicium practicum certum, & evidens, cùm à præmissa directa, incerta, & obscura in reflexâ certitudo & evidentia, qua caret, derivari non possit; ac proinde nec à reflexa in reflexo reflexam. Sed de his infra latiùs.

Quid plus docuerit Augustinus, constat ex dictis, magisque constabit ex dicendis. Augustinus regulas Probabilistarum modernorum *de reflexis & reflexo reflexis* &c. ignoravit, & docuit, quòd in rebus ad salutem spectantibus, debeamus tenere certum, & dimittere incertum, id est, sequi probabiliorem, & tutiorem sententiam, demissâ minus probabili, & non tuta in concursu &c.

Optat Probabilista, *ut Improbabilistæ* (tali elogio honorat adversarios suos, volens indicare, eorum sententiam esse improbabilem) *intelligant, bene docere, & facere.* Ago gratias pro pio illo voto, & desiderio, & opto in eundem finem huic Probabilistæ gratiam efficacem, quæ ei in pluribus defuit; alioquin plura omisisset, quæ in memorata disputatione asseruit, sine motivo

motivo prudentiæ. *Iudicet prudens Lector.*

Probatur quintò: secundùm S. Augustinum lib. 22. de Civit. Dei, c. 23. *Habent justi in hac vita, præter mala bonis, malisq; communia, etiam proprios quosdam labores suos, quibus adversus vitia militant, & vigiliis continuis excubant, ne opinio verisimilis fallat, ne decipiat sermo versutus, ne se tenebræ alicujus erroris offundant, ne, quod bonum est, malum, aut quod malum est, bonum esse credant*; Sed si licitum esset, sequi opinionem minus verisimilem, relictâ verisimiliore, & tutiore, non esset justis necessarius continuus ille labor, & vigilantia &c. ne opinio verisimilis fallat, ne se tenebræ erroris offundant, ne, quod bonum est, malum, aut quod malum, bonum esse credant, eò quòd sequentes opinionem probabilem, semper prudenter operarentur, formato scilicet dictamine practico certo, & evidente, ex incertis & obscuris reflexe cognitis, & ad talem cognitionem reflexam reflexione. Sed hanc artem non noverunt sancti Viri.

Respondet Opponens ad locum Augustini, *Se excubare, ut decet bonos pastores, ne populus pretioso nimis sanguine redemptus, à suavi jugo Christi avehatur, &c.* Laudo intentionem, & respondeo, Discipulos S. Augustini, & S. Thomæ, &c. incubare, ne porta, quam Deus voluit esse angustam, nimium dilatetur, ne nimium complanetur salutis iter, ne intuitu utilitatis & commodi temporalis, spretâ sententiâ tutiore & probabiliore, favente legibus, populus Christi sanguine redemptus, sequens tinctas colore aliquo minoris probabilitatis sententias, existimet viam ad cælum esse

faciliorem & latiorem, quàm Veritas Deus eam esse definivit, ne intret latam portam & viam spatiosam, quæ ducit ad perditionem; & hinc docent cum S. Augustino, & S. Thoma, & aliis, non licere sequi minùs probabilem, & non tutam in concursu contradictoriarum, de cujus veritate operans non solùm dubitat, sed judicat probabilius esse, quòd falsa sit, & legi Dei contraria. Unde glorianti Caramueli & deprædicanti in Theol. Reg Ecclesiæ Catholicæ fœlicitatem, *ob introductas à Recentioribus benignas opiniones, sine quibus plurimi fuissent damnati*, meritò respondet Mercorus: *Si novæ huic fœlicitati Ecclesiæ, quam supponit hic Author, esset plaudendum, quòd ab Opinatoribus fideles ad lauream empyream promoverentur facilius, esset simul condolendum infœlicitati Ecclesiæ sæculorum antecedentium, quibus hæc janua cœli foret clausa.*

Cui sententiæ in hac controversia faveat S. Bernardus, constat ex sermone, *quomodo voluntas nostra subjiciatur voluntati divinæ*: sic enim Mellifluus Doctor discurrit: *Rogo vos fratres, diligenter attendite, quia nihil mihi occurrit, quod utilius possitis audire. Vbi certa est Dei voluntas, omnino nostra sequatur, in his videlicet, de quibus certum aliquid in Scripturis invenimus, aut ipse Spiritus manifestè clamat in cordibus nostris, quid sentiendum sit: hæc approbemus indubitanter, & appetamus, quæ placere Deo scimus indubitanter. Sed ea omnibus modis odisse debemus, de quibus certum est, quòd oderit ea Deus.* -- IN HIS VERO REBUS, IN QUIBUS NIHIL CERTI POSSUMUS INVENIRE, NIHIL CERTUM VOLUNTAS NOSTRA DEFINIAT.

NIAT; PENDEAT INTER UTRUMQUE, AUT CERTO NEUTRI PARTI NIMIS INHÆREAT, COGITANS SEMPER, NE FORTE ALTERA. PARS DEO MAGIS PLACEAT, ET PARATI SIMUS VOLUNTATEM EJUS SEQUI, IN QUAMCUNQUE PARTEM NOVERIMUS EAM INCLINARI.

Iudicet prudens lector, an ille, qui in conflictu opinionum contradictoriarum, quando nihil certi potest invenire, spreta probabiliore & tutiore sequitur minus probabilem, quam judicat probabilius esse falsam & contra Dei voluntatem, an inquam ille sit sollicitus, *ne forte altera pars Deo magis placeat*, an eam sequatur, quam judicat *Deo magis placere*, an *paratus sit voluntatem Dei sequi, in quamcunque partem noverit magis inclinari?* ille judicat verisimilius esse, quod ista pars, quam contemnit, conformis sit voluntati Dei.

Pergit S. Bernardus; *Nemo dubia pro certis admittat; nemo sibi in dubiis judicium vendicet, præcipitetve sententiam: & experiemur, quod scriptum est: pax multa diligentibus legem tuam Domine, & non est illis scandalum &c.* Qui sequitur opinionē minus probabilem, relicta ea, quam judicat esse probabiliorem & securam, merito dubitat de veritate & honestate suæ operationis, cùm judicet verisimilius esse, quod sit contra Dei voluntatem, & tamen sibi judicium vendicat, præcipitatque sententiam, sibi licitum esse hic & nunc juxta eam operari. Judicet prudens lector, an taliter operans diligat legem Dei & Deum ex toto corde?

Redeamus ad Bernardum: *Vnde enim sunt scanda-*

la, unde turbatio, nisi quod propriam sequamur voluntatem, & temerè, quod volumus in corde nostro definientes. Si quo modo id prohiberi contingat, aut impediri, continuo etiam in impatientiam, in murmurationem, in scandalum poni sumus.

Vnde scandalosæ propositiones, quas ob inde *ortam turbationem* summi Pontifices damnarunt, *unde* inquam *hæc scandala, unde turbatio*, nisi quia authores earum *propriam secuti fuerunt voluntatem & temere*, sive obtenuem probabilitatem sibi visam magni ponderis, *quod voluerunt in corde suo, definientes*, esse licitum eas sequi, eo quod licitum sit sequi omnem opinionem probabilem, etiam relicta probabiliore & tutiore? & quia illas contigit à Pontificibus *prohiberi*, & *impediri* laxitates, assertores earum & fautores aliqui in impatientiam & scandalosam murmurationem fuerunt proni, ut constat satis ex sparsis Anonymorum lucifugorum libellis, etiam post emanatum Pontificis decretum, contra eos, qui in impetrando decreto operam impenderunt, aut hujusmodi vagam probabilitatem impugnarunt, ut nihil dicam de dictatis privatim, & publicè, quibus tanquam Jansenistæ traducuntur, ad conflandam invidiam sententiæ, apud simplices lectores & auditores.

Si damnatarum authores fuissent vagæ probabilitatis impugnatores, non fuissent orta ista scandala nec turbatio.

Sed audiamus ulterius S. Bernardum: *Domine, ait Propheta, in lumine vultus tui ambulabunt, & in nomine tuo exultabunt tota die. Alius enim ambulat in lumine*

vultus

vultus sui, sollicitus facere suam voluntatem, & beneplacitum cordis sui considerans. Alius ambulat in lumine vultus humani, in eo semper intentus, quid hominibus placeat - - - homines sibi ipsis, aut alijs hominibus placere studentes confusi sunt; sed qui in lumine vultus tui ambulant, Domine, id solum cogitantes, quomodo tuam faciant voluntatem, & toto corde contendentes placere tibi; nunc quidem in nomine tuo exultabunt. Qui legit, & intelligit propositiones à Summis Pontificibus damnatas, prudenter judicet, an, si quis eas, præsertim aliquas (quæ authoribus visæ fuerunt practicè probabiles) in concursu oppositarum stantium pro legibus, ante damnationem fuerit in operando secutus, relictis oppositis, sit censendus ambulasse in lumine vultus humani, vel divini? judicet, an qui has, vel oppositas practicavit, studuerit placere Deo ex toto corde? judicet, an harum, vel illarum authores aut sectatores per censuram pontificum fuerint confusi?

Dices, etiam mei Ordinis Doctores aliquas ex damnatis tradidisse &c. Quid inde? propterea nõ murmuro; neq; id dicentibus aut scribentibus irascor: neq; arguo, quod dolosè aut aperto marte eos læserint, aut Ordinẽ meum. Habuit, habet, & ut spero, semper habebit Ordo ingenia, etiam præstantia, sed non præstantiora ingenio S. Augustini, qui libros Retractationum scripsit. Non ferant igitur ulli ægrè, quod Summi Pontifices memoratas opiniones præscripserint. Qui vivunt & adhæserunt illis, humiliter retractent; & si objiciatur, ea non debuisse doceri, respondeant cum S. Augustino in prol. Retr: *Neque enim quisquam nisi imprudens, ideò quia*

mea

mea errata reprehendo, me reprehendere audebit. Sed si dicit, non ea debuisse à me dici. -- Verum dicit, & mecum facit -- neque enim reprehendere deberem, si dicere debuissem. S. Ignatius in lib. Exercit. R. 13. ait. *ut ipsi Ecclesiæ Catholicæ omninò unanimes, conformesque simus: Si quid, quod oculis nostris apparet album, nigrum illa esse definierit, debemus itidem, quod nigrum sit, pronuntiare:* Illi acquiescendum.

S. Augustino consonat etiam S. Thomas, qui quodl. 8. art. 13. dicit, eum, qui in concursu & conflictu opinionum *non habet conscientiam de contrario, sed certitudinem, si in quandam dubitationem inducatur &c. contrarietate opinionum, peccare; quia sic periculose committit:* ergo à fortiori peccat ille, qui sequitur sententiam minus probabilem, relictâ tutiore & probabiliore. Probatur consequentia: quia illa non solum inductus est in dubitationem ex contrarietate opinionum, sed sequitur illam, quam probabilius judicat esse falsam & divinis legibus contrariam, non obstantibus reflexionibus in judicium oppositum incertum &c.

Confirmatur; S. Thomas quodl. 9. art. 15. ait, quod *omnis quæstio, in qua de peccato mortali agitur, nisi expressè veritas habeatur, periculosè determinetur; quia error, quo non creditur esse peccatum mortale, quod est mortale, conscientiam non excusat à toto, licet forte à tanto &c.* Sed hæc doctrina est contraria doctrinæ probabilisticæ in præsenti; ergo, secundum S. Thomam, non est licitum, sequi minus probabilem &c. in rebus ad salutem spectantibus, quando agitur de peccato mortali. Probatur minor: quia probabilistæ docent,

in

in concursu opinionum, quando etiam agitur de peccato mortali, etsi expressè veritas non habeatur, sine ullo tamen periculo posse determinari, quod non peccetur, sive quis sequatur minus probabilem &c. sive probabiliorem & tutiorem: Quod autem tunc non habeatur expressa veritas, patet, quia operans in tali concursu incertus est de veritate, & sequens minus probabilem &c. judicat illam, quam sequitur, habere plus falsitatis quam veritatis &c. sive quod propius accedat ad falsitatem quam veritatem.

Confirmatur secundò ex eodem loco; quia S. Thomas dicit: *error, quo non creditur esse peccatum mortale, quod est mortale, sive quo* non creditur esse contra legem graviter obligantem, quod est contra legem graviter obligantem, *non excusat à toto*; ergo dum aliquis sequitur opinionem minus probabilem &c. erroneè judicans, non esse peccatum, sive non esse contra legem, quod revera est, non excusatur à toto, licet forte excusetur à tanto; sed secundum probabilistas sequens minus probabilem excusatur à toto & tanto; ergo doctrina S. Thomæ est contraria doctrinæ probabilisticæ de tuto sequendâ minus probabili &c.

Dices, S. Thomam loqui de errore vincibili, & teste Terillo pag. 448. in probat. 14. *Omnem probabilitatem, etiam in contradictione probabilitatis directè majoris pro parte contraria, necessariò connecti cum invincibili ignorantia legis divinæ prohibentis tale objectum &c.*

Sed respondeo, supra satis ex S. Augustino & S. Thoma &c. probatum esse, non dari ignorantiam invincibilem legis naturalis saltem secundum se specta-

tæ &c. ac proinde, secundum eosdem sanctos Doctores, non omnem probabilitatem necessario connecti cum invincibili ignorantia in materia juris. Hoc enim est in quæstione, & à nobis negatur, & hoc modo etiam argumentati fuerunt Authores propositionum damnatarum. v. g. omnis propositio probabilis necessario connectitur cum invincibili ignorantia; sed hæc propositio &c. *licet procurare abortum ante animationem fœtus &c.* est probabilis, ergo connectitur cum invincibili ignorantia; & tunc sic: qui sequitur opinionem necessario connexam cum invincibili ignorantia, non peccat, sed qui sequitur probabilem, sequitur opinionem taliter connexam cum ignorantia; ergo non peccat, &c. & *hæc est radix propositionum damnatarum.* Adde, etsi dari possit ingnorantia invincibilis, Legis in concursu tamen contradictoriarum sententiarum frustra allegari ab eo, qui sequitur minus probabilem, cùm vincibiliter ignoret, ut probatum est. Imò jam sufficienter in tali ignorantia victa est per oppositum judicium probabilius.

Si clarius S. Thomæ mentem de hujusmodi errore in concursu opinionum intelligere quis desideret, observet quodl. 3.art.10. sic discurrentem: *Respondeo dicendum, quod diversæ opiniones Doctorum S. Scripturæ, siquidem non pertineant ad fidem & bonos mores, absque periculo auditores utramque opinionem sequi possunt. Tunc enim habet locum quod Apostolus dicit ad Rom. 14.* unusquisque in suo sensu abundet. *In his verò quæ pertinent ad fidem & bonos mores nullus excusatur, si sequatur erroneam opinionem alicujus magistri. In talibus enim igno-*

ignorantiæ non excusat, alioquin immunes à peccato fuissent, qui secuti sunt opinionem, Arrij, Nestorij, & aliorum Hæresiarcharum. Nec potest excusationem habere propter simplicitatem auditorum, si in talibus opinionem erroneam sequantur. In rebus enim dubijs non est de facili præstandus assensus; quinimò, ut Augustinus dicit in lib. 3. de doct. Christianâ, consulere debet quis regulam fidei, quam de scripturarum planioribus locis & Ecclesiæ authoritate percepit. Ex hoc loco patet, quod, secundum S. Thomam, ille, qui in concursu opinionum in rebus, ad fidem & mores pertinentibus, sequitur opinionem, re ipsa legibus divinis contrariam, non excusetur per ignorantiam, sicut nec hæretici excusantur, etsi evidenter non cognoscant suas opiniones esse contrarias legibus divinis. Similia habet quodl. 8.

Dices S. Thomas agit de opinione erronea manifestè, quando hic & alibi dicit nō excusari illum, qui sequitur errorem, alicujus magistri. Respondeo negando assumptum, cōtrarium enim patet ex quodl. 8. a. 13. ubi agens de difficili & obscura quæstione an habens plures præbendas peccet? dicit, *qui facit cōtra opinionem magistrorum veram, non excusatur à peccato, cùm faciat contra legem Dei, quamvis non faciat contra conscientiam.* Ad peccandum sufficit, quod sequens opinionem vincibiliter ignoret legem, ad quod non requiritur, ut manifestè sit omnibus falsitas sententiæ.

His conformè est, quod docet S. Antoninus 1. part. tit. 3. c. 10. R. 4. ubi ait: *Potest aliquis tenere unam partem alicujus opinionis, & secundum eam operari, dummodo talis opinio non sit contra authoritatem expressam S.*

Scriptu-

Scripturæ, nec contra determinationem Ecclesiæ Catholicæ, & quando etiam ex contrarietate opinionum non inducitur dubium, sed bonam scientiam & credulitatem formet, de eo, quod credit, tanquam probabiliori parte &c. & addit, *ut ad vitandos errores homo se ad gratiam præparet, quantum potest, ut sapientiam invocet, ut scripturas diligenter investiget, ut quærat eam quasi pecuniam, ut adhibeat diligentiam in inquirendo.* & 3. part. 4. §. c. 2. §. 9. dicit, *illum qui agit contra dubium non peccare, dum adhæret opinioni alicujus Doctoris, & habet rationes probabiles pro ipsa magis, quam pro opposita opinione.* Consentit in hac materia Angelico Doctori etiam Doctor Subtilis in 3. distinct. 24. q. 1. dicens: *in moralibus, quando sunt altercationes de aliquo peccato, quando primo est mortale, ut si unus peritus in scientia dicat, quod non licet sic mercari, & alius dicat, quod licet, tutius est non procedere sic vel sic, sed exspectare, quousque veritas pateat aliundè: si enim ita esset, quod unus Doctor diceret, aliquem peccare mortaliter, nisi sic faceret, & alius, quod peccaret, si sic faceret, tunc simplex foret perplexus: ideò benè videndum est in moralibus, antequam aliquid asseratur, quia videlicet cum habens duas opiniones contrarias perplexus sit, periculosè se determinaret ad unam, nisi re diligenter inspecta, illam probabiliorem agnosceret.* Et in 4. dist. 11. q. 6. *cum multo sit probabilior pars negativa, non sine peccato aliquis se exponit dubio, sequendo affirmativam, minus probabilem.* Exstat opusculum egregium cujusdam recentis Scotistæ, qui plura ex Scoto adducit loca, probatque opinandi licentiam, non solum morum integritati repugnare, sed etiam lumen naturalis

lis rationis extinguere; observatque, S. Thomam, Scotum, aliaque Scholæ lumina in quæstionibus de rebus moralibus, variis argumentis verisimilibus utraque parte munita, nunquam adhibuisse responsionem recentioribus familiarem, quæ erat facillima, si eam tutam putassent: nimirum liberum esse utriusque partis argumentis non destitutæ delectum. Hinc dolendum esse dicit Contensonius, alios Scotistas in hac controversia aliter sentire.

Hæc sanctorum Doctorum doctrina fundata est in S. Scriptura utriusque testamenti. Hæc enim mandat, *ut impleamus Dei mandata ex toto corde, & ex tota anima*, ut Deut. 26. sed qui in concursu opinionum sequitur minus probabilem, & non tutam, non potest dici sic implere Dei mandata, cùm judicet probabiliùs esse, quòd Deus per operationem, quam exercet, sit offendendus, sive quòd illa sit contra Dei legem, & falsa.

Ecclesi. 37. dicitur, ut *ante omnia opera verbum verax præcedat*: ille autem, qui sequitur minus probabilem, judicat probabilius esse, quòd opinio, quam sequitur, sit falsa, ergo &c.

Matth. 7. monemur, ut *intremus per portam angustam, quia lata porta & spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem.* Quàm angustam portam & arctam viam quidam Probabilistarum demonstraverint & intraverint, illi scilicet, quorum propositiones Summi Pontifices proscripserunt, notum est. De talibus loquitur Cabassutius, Congregationis Oratorii Presbyter, lib. 3. de Juris Canonici theoria & praxi, c. 13. dum inquit:

Scriptorum caterva ante annos circiter triginta sese quaquaversum effudit, criminosarumq; opinionum portenta disseminavit, quibus eorum Authorum quilibet magnam, & in tuto positam probabilitatem, vel suo unius suffragio, authoritateq; se conciliare præsumebat, imo & jactabat, sibi genus humanum vinculo amplissimæ beneficentiæ astrictum, ob sublata peccata mundi; quia quæ olim habebantur pro criminibus, suæ authoritatis pondere reddidisset licita & honesta, viamq; illam arctam & arduam, quæ ducit in cælum, in amplissimam aream & planitiem convertisset, qua tutò & indiscriminatim universi absque ulla difficultate in cælum devenirent, solis exceptis, qui tantum beneficium non agnoscerent, divinasq; illas probabilitates non exoscularentur; quorum duntaxat est desperata salus, & certissima damnatio.

Huc etiam facit, quod Apost. ad Thess. 5. monet, videlicet, ut *ab omni specie mala abstineamus*; qui autem amplectitur opinionem minus probabilem, &c. judicat hoc, quod agit, probabilius esse malum, ergo non abstinet ab omni specie mala.

Hæc, ut decet, perpenderunt Summi Pontifices, & Concilia; & hinc docuerunt, mores esse conformandos juxta S. Scripturam, sanctorumque Patrum doctrinam esse vitam instituendam. *Non nostra*, inquit Innocentius 1. in Epist. ad Victricium, *præcepta imperantur, sed ea, quæ per desidiam aliquorum neglecta sunt, ab omnibus observari cupimus, quæ tamen Apostolica & Patrum traditione sunt constituta.* Et Gregorius 7. *Videntes ordinem Christianæ Religionis multis jam labefactatum temporibus, & principales ac proprias lucrandarum*

rum animarum causas diu prolapsas, & suadente diabolo conculcatas, concussi periculo & manifesta perditione Dominici gregis ad sanctorum Patrum decreta, doctrinamq; recurrimus: nihil novi, nihil adinventione nostra statuentes; sed primam & unicam ecclesiasticæ disciplinæ regulam & tutam Sanctorum viam, relicto errore repetendam & sectandam esse censuimus. Nihil novi, inquit, *nihil adinventione nostra*, &c. quid dixisset hic Pontifex, si audivisset vel legisset has Caramuelis Eminentis Probabilistæ voces: *Tota moralis Theologia nova est. Quis enim negare audebit, esse hodie in Diana centenas opiniones probabiles* (id est securas) *quæ Augustino, & antiquæ Ecclesiæ Patribus ignotæ fuerunt?* Ex quibus infero, hoc ipso esse suspectas, quòd S. Patribus fuerint ignotæ. *Interroga majores tuos, & dicent tibi.* Deuter. 32.

Quid sibi vult ista novitas? nonne vobis videtur, nescio quam redolere fallaciam? S. August. cont. Epist. Fund. c. 6.

Sed miror admodum, si novus iste novarum inventor assertionum, & assertor inventarum, invenire in hoc rationem potuerit, quæ sanctos Patres latuerit, Ambrosium & Augustinum, sive auctoritatem eorundem auctoritate potiorem. S. Bern. in Epist. 77. ad Hugon.

Vadunt Doctores in adinventionibus suis, qui non sequuntur dictæ Sanctorum, sed opiniones novas, subtiles, & curiosas, non utiles, ad pruriendum aures. S. Anton. 2. p. tit. 4. c. 5.

Sanctus Ignatius in cit. lib. Exercit. inter regulas de sentiendo cum orthodoxa Ecclesia, jubet *Patrum seu*

Superiorum decreta, mandata, traditiones, ritus & mores studiosè probare.

Felix 3. Epist. 7. ait : *Sciat, quòd se decipit ipse, qui fallit, nihilq; per nostram facilitatem tribunali Excelsi judicio derogari, cui illa sunt rata, quæ pia, quæ vera, quæ justa sunt.*

Concil. 8. Constantinopolitanum art. 10. c. 1. monet, *ut rectam regiamq; divinæ justitiæ viam, sine erroris offensa teneamus, sanctorum Patrum correcta veluti inextincta quædam semperq; lucentes faces sequendæ sunt. Quapropter sanctiones Ecclesiæ Catholicæ & Apostolicæ per traditionem, tum à Sanctis, omnisq; laudis præconio celebrandis Apostolis, tum ab orthodoxis, œcumenicisq; & provincialibus Concilijs, aut à quovis Deiloquo Patre & Doctore Ecclesiæ acceptas, servandas custodiendasque profitemur*, &c. Nec hîc, nec in aliis Conciliis, aut sanctorum Patrum libris mentio fit de formando judicio practico, etiam contradictorio, ad libitum, in concursu opinionum, ex reflexis & reflexò reflexis præmissis. Diversarum Catholicarum Academiarum, uti & Episcoporum, & Archi-Episcoporum, Censuras emanatas contra vagam probabilitatem, quibus jam dicta confirmari possent, brevitatis causa omitto. Possunt legi apud suprà citatos pro conclusione Authores, qui fusiùs de hac re scripserunt.

Quis omnibus his benè perpensis non judicaret cum S. Augustino, continuis vigiliis excubandum esse, *ne opinio verisimilis fallat, ne decipiat sermo, ne se tenebræ erroris offundant, ne quod bonum est, malum, aut quod malum, bonum esse credat, ne certis incerta præponat in rebus ad salutem pertinentibus?*

Pluri-

Pluribus confirmabitur hæc sententia per oppositiones contra singulas damnatas, & per responsiones ad objectiones in §§. sequentibus.

PARAGRAPHUS QUARTUS.

Confertur & opponitur doctrina S. Augustini, & aliorum particularibus vagæ probabilitatis Consectarijs, id est singulis propositionibus à Pontificibus proscriptis, & Veritas præcedenti §. asserta confirmatur.

ETsi §. præcedenti generaliter & sufficienter fuerit probatum, principia Probabilistarum, quibus persuadere conantur, licitum esse, sequi opinionem minus probabilem, relictâ probabiliore, & tutiore, non cohærere cum doctrina S. Augustini, & consequenter eidem adversari propositiones ex iisdem principiis deductas, & à Summis Pontificibus censurâ perstrictas, ad id tamen confirmandum juvat, singulis in particulari conferre & opponere doctrinam sancti Patris, & aliorum, quos in priore editione omisi, solâ contentus auctoritate S. Augustini, & non ita pridem ex æquo apposuit in sua statera proscriptarum ab Innocentio XI. Petrus Lambertus Ledrou, Ordinis nostri S. Th. Doctor & Professor Lovaniensis, qui Romæ fuit, quando fuerunt examinatæ.

Propositio Prima.

Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem, de valore Sacramenti, relictâ tutiore,

nisi id vetat lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententia probabili tantùm utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis sacerdotalis, aut Episcopalis.

Secunda.

Probabiliter existimo, Iudicem posse judicare, juxta opinionem etiam minus probabilem.

Tertia.

Generatim dum probabilitate, sive intrinseca, sive extrinseca, quantumvis tenui, modò à probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.

Quarta.

Ab infidelitate excusabitur infidelis, non credens ductus opinione minus probabili.

Opponitur doctrina S. Augustini & aliorum.

Contra propositionem primam, secundam & tertiam faciunt illa, quibus Paragraphis præcedentibus ex S. Scriptura, S. Augustino, & D. Thoma, aliisque probatum fuit, non dari ignorantiam invincibilem legis naturalis; ac proinde per probabilitatem non excusari contra legem operantes; & quibus probatum est, non esse licitum sequi minus probabilem, relictâ probabiliore & tutiore in concursu opinionum.

Contra quartam specialiter facit discursus S. Augustini de puero nato inter paganos, ut ab iis edocto colere idola: *Quid faceret*, inquit in psal. 6. *puer natus inter paganos, ut non coleret lapidem, quando illum cultum insinuaverunt parentes? inde prima verba audivit: illum*

majorem lacte suxit: quia illi, qui loquebantur, majores erant, & puer, qui loqui discebat infans erat. Vnde poterat parvulus nisi majorem auctoritatem sequi, & id sibi bonum ducere, quod illi laudarent? --- sed quia ut inserentur talibus opinionibus, & sacrilegijs, persuasiones fecerunt eorum, qui quantò ætate præcedebant, tantò auctoritate præcedere debere putabantur. Confitetur jam redire volens ad Hierusalem de Babylonia, & dicit: *Sermones iniquorum prævaluerant super nos; duxerunt nos mala docentes, ---- dimisimus Creatorem; adoravimus creaturam; dimisimus eum, à quo facti sumus; adoravimus, quod ipsi fecimus, ---- impietates nostras tu propitiaberis.* Ex quo discursu patet, quòd secundùm S. Augustinum ab infidelitate non fuerunt excusati Pagani illi, licèt fuerint secuti doctrinam parentum & majorum suorum, atque ob eorum auctoritatem crediderint, Idolum esse adorandum, sicut pueri Christianorum sequuntur instructionem parentum suorum. Si autem memorata damnata propositio esset vera, excusandi essent hujusmodi Pagani secuti opinionem probabilem.

Prima ab Alexandro VII. damnata.

Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum fidei, spei, & charitatis, ex vi præceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium.

Quinta ab Innocentio XI. damnata.

An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantùm in vita eliceret, condemnare non audemus.

Sexta ab eodem.

Probabile est, nec singulis quidem rigorosè quinquenniis per se obligare præceptum Charitatis erga Deum.

Septima ab eodem.

Tunc solum obligat, quando tenemur justificari, & non habemus aliam viam, quâ justificari possumus.

Opponitur Doctrina S. Augustini.

Quomodo hæ propositiones cohæreant cum doctrina S. Augustini constabit ex subjectis ejusdem testimoniis. Lib. de morib. Eccl. 11. ait S. Doctor: *Maximum, quod ad beatam vitam ducit, primumquè mandatum est: Diliges Dominum Deum tuum &c. summum bonum, quod & optimum dicitur, non modo diligendum esse nemo ambigit, sed ita diligendum, ut nihil amplius diligere debeamus. Idq; significatur & exprimitur eo, quod dictum est: Ex tota anima, & ex toto corde, & ex tota mente &c.* Consonat S. Bernardus: *Modus diligendi Deum est sine modo diligere* Tract. de dilig Deo. *In ejus dilectione modus amoris nullus esse debet. Sine modo te dilexit: sine modo eum diligere debes--- dilige eum ex toto corde, ex tota mente, ex omni anima, & omnibus viribus tuis. Hoc tantum quærit: ultra non quærit. Hoc fac & vives.* Ser. 1. in Cœna D. Si autem præfatæ propositiones essent veræ, id est, præceptum charitatis vel nunquam vel tam rarò, & ratione aliorum præceptorum per se obligantium, tantum obligaret, non esset maximum Mandatum, neque obligaret ad Deum amandum taliter ex toto corde, & ita, ut nihil amplius sit diligendum, ut

patet

patet consideranti. Imò alia præcepta, ratione quorum dicitur obligare, essent majora & principaliora, cum hæc directè & per se obligarent, & illud ad hæc referretur.

Ad tempus obligationis quod attinet, cùm hoc præceptum sit affirmativum, & ei tempus determinatum non apponatur, & secundum legem 14. de reg. juris. *In omnibus obligationibus, quibus dies non apponitur, præsenti die debeatur.* Obligat præceptum fidei, spei & charitatis imprimis quemlibet hominem, dum ad usum rationis pervenit secundùm S. Augustinum, qui Tract. 15. in Joan. ait: *Cùm cœperit anima capax esse rationis, aut à sapiente mente regitur, aut ab errore*, id est, aut directa per rectæ rationis dictamen se convertit ad Deum per castum amorem, ut tenetur, vel secuta judicium erroneum avertit se ab illo, & convertitur ad creaturam.

Deinde cùm præceptum de diligendo Deo sit omnium aliorum præceptorum finis, & hac de causa S. Augustinus dicat lib. 3. de doct. christ. c. 10. *Non præcipit scriptura nisi charitatem, nec culpat nisi cupiditatem, & eo modo informat mores hominum*, docent non pauci ex discipulis S. Doctoris, nullum opus esse moraliter bonum, nisi procedat ex aliquo Dei amore, ac proinde frequentissimè obligat per se dictum præceptum. Quibus adde, non posse saltem à peccato ingratitudinis & propriæ salutis negligentiæ excusari, qui Deum nos quotidie diligentem, & in numeris beneficiis cumulantem, vel nunquam in vita, vel tam rarò diligeret. *Nimis durus*, inquit S. Pater lib. de catech. ru-

dib. c. 4. *est animus, qui dilectionem, si nolebat impendere, nolit rependere.* Et c. 22. *Quis non redamare affectet justissimum & misericordissimum* Deum, *qui prior se amavit injustissimos & superbissimos homines, ut propter eos mitteret unicum filium, per quem fecit omnia?* Et lib. 4. Conf. c. 9. *Hoc est quod diligitur in amicis - - - - ut rea sibi sit humana conscientia non redamando amantem.* Quod & Ethnicus Cicero agnovit, qui lib. Epist. ad Brutum Epist. 1. ait: *Nihil enim mihi minus hominis videtur, quam non respondere in amore iis, à quibus provocere.*

Octava ab Innocentio XI. damnata.

Comedere & bibere usque ad satietatem, ob solam voluptatem, non est peccatum, modo non obsit valetudini, quia licitè potest appetitus naturalis suis actibus frui.

Doctrinæ S. Augustini opponitur.

Hoc me docuisti, ut quemadmodum medicamenta sic alimenta sumpturus accedam. - - - Et cùm salus sit causa edendi & bibendi, adjungit se tanquam pedissequa periculosa jucunditas, & plerumque præire conatur, ut ejus causâ fiat, quod salutis causâ me facere vel dico, vel volo: Nec idem modus utriusque est, nam quod saluti satis est, delectationi parum est: & sæpè incertum fit, utrum adhuc necessaria corporis cura subsidium petat, an voluptaria cupiditatis fallacia ministerium suppetat. Ad hoc incertum hilarescit infelix anima, & in eo præparat excusationis patrocinium, gaudens non apparere quid satis sit. - - - Ut obtentu salutis obumbret negotium voluptatis. Lib. 10. Conf. c. 31. Hæc non indigent explicatione, ad intelligendum, quod secundùm Augustinum non sit licitum

cium comedere & bibere ob solam voluptatem, & frui actibus appetitus. Potestque confirmari ex c. 33. ejusdem libri, ubi audientem pium cantum ob solam delectationem non excusat à peccato. Sic enim ait: *Cùm mihi accidit, ut me amplius cantus, quam res quæ canitur, moveat, pœnaliter me peccasse confiteor, & mallem non audire cantantem.* Et lib. 4. contra Julian. c. 4. dicit: *Movetur certè animus ad pietatis affectum divino cantu audito, tamen etiam ille, si sonum, non sensum libido audiendi desideret, improbatur.*

Nona ab Innocentio XI. damnata.

Opus Conjugii ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpâ, ac defectu veniali.

Opponitur Doctrina S. Augustini:

Isto bono malè utitur, qui bestialiter utitur, ut sit ejus intentio in voluptate libidinis, non in voluntate propaginis. lib. 1. de nupt. & concupisc. c. 4. *Conjugalis concubitus generandi gratiâ non habet culpam, concupiscentiæ verò satiandæ, sed tamen cum Conjuge propter fidem thori venialem habet culpam.* lib. de bon. Conjug. c. 6. *nunquid hoc non est peccatum, amplius quam liberorum procreandorum necessitas cogit, exigere à conjuge debitum? est quidem peccatum, sed veniale. Apostolus dicit: hoc autem dico secundum veniam.* serm. 63. de diverf. c. 1. *Si tantas vires habeat ista pudicitia conjugalis, & tantum Dei donum est, ut faciat, quod præscribunt tabulæ matrimoniales, in ipso quoque Thoro conjugali conflictu fortiore belligerat, ne ultra quam generandis filijs satis est, etiam ipsum conjugis corpus attrectet, talis pudicitia nec menstruatis, nec gravidis utitur fœminis, nec ejus ætatis, quæ*

certum

certum est, eas jam concipere non valere. l. 3. cont. Jul. c. 21.

Adde illud Ench. c. 78. *Putari posset non esse peccatum, misceri scilicet, conjugi non filiorum procreandorum causa, quod bonum est nuptiale, sed carnalis etiam voluptatis, ut fornicationis, sive adulterij, sive cujusquam alterius immunditiæ mortiferum malum, quod turpe est etiam dicere, quo potest tentante Sathana libido pertrahere, incontinentiam devitet infirmitas. Posset ergo, ut dixi, hoc putari non esse peccatum, nisi addidisset* (Apostolus) hoc autem dico, secundum veniam, non secundum imperium. *Quis autem jam esse peccatum neget? cum dari veniam facientibus.* Apostolica authoritas fateatur.

Dices: Sacramentum matrimonii institutum est, ut sit remedium contra concupiscentiam, ergo licitum est conjugatis, misceri causa carnalis voluptatis tantum, ut devitetur infirmitas illa incontinentium. Respondeo negando consequentiam. matrimonii enim Sacramentum à Christo institutum est, ut causet gratiam, per quam vincitur concupiscentia, sicque est remedium illius.

Decima.

Non tenemur proximum diligere actu interno & formali.

Undecima.

Præcepto proximum diligendi satis facere possumus, per solos actus externos.

Opponitur doctrina S. Augustini.

S. Augustinus conformiter ad illud Matth. 22. *Diliges proximum tuum, sicut te ipsum*, expos. 4. in Epist. Joan.

Joan. dicit: *Omnis dilectio benevolentiam quandam habet erga eos, qui diliguntur:* & respiciens illud 1. Joan. 3. *Non diligamus verbo, neque linguâ, sed opere & veritate* expositione 6. in eandem Epist. interrogat: *Quærimus, in quo opere, in qua veritate?* & respondet: *potest esse manifestius opus, quam tribuere pauperibus? multi hoc jactantia faciunt, non dilectione. Potest esse majus opus quam mori pro fratribus? & hoc multi volunt putari facere jactantia nominis comparandi, non visceribus dilectionis. Restat, ut ille diligat fratrem, qui ante Deum, ubi solus videt, cordi suo persuadet, & interrogat cor suum, an verè propter fratrum dilectionem hoc faciat &c. opus ergo suum probet unisquisque nostrum, utrum de vena charitatis emanet, utrùm de radice dilectionis rami bonorum operum pullulent.*

Duodecima ab Innocentio XI. damnata.

Vix in sæcularibus invenies, etiam in Regibus superfluum statui. Et ita vix aliquis tenetur ad Eleemosynam, quando tenetur tantùm ex superfluo statui.

Opponitur Doctrina S. Augustini.

Pro intelligenda ista propositione; Observandum est, quod Probabilistæ doceant, non esse superflua statui futuro ea, quæ sunt superflua præsenti, & parentes debere thesaurizare filiis suis. Audiamus Augustinum in hac materia discurrentem: *Magna excusatio,* inquit lib. de decem Chord. c. 12. *filiis meis servo. Videamus, servat tibi pater tuus, servas tu filiis tuis, filii tui filiis suis, & sic per omnes, & nullus facturus est præcepta Dei. Quare non illi potius impendis omnia, qui te fecit ex nihilo? Qui te fecit, ipse te pascit. Ex his, quæ fecit, ipse pascit &*

filios

filios tuos : Neque enim melius committis filiis tuis patrimonium tuum, quam Creatori tuo --- Palliare se volunt nomine pietatis & dealbare; ut quasi propter filios videantur servare homines, quod propter avaritiam servant. Et hom. 47. *Da, de quo dederit tibi Deus, ipse te divitem fecit: ideò redde illi, quod suum est. Ipse se dicit accipere, quod pauperibus datur: sibi collatum conclamat, quod in corde pauperis fuerit seminatum.* Et hom. 48. c. 2. *Hoc tollit fiscus, quod non accipit Christus.* Et homil. 13. *Quando facit Deus pauperes, probat divites, sic enim scriptum est, pauper & dives occurrerunt sibi. Vbi sibi occurrerunt? In hac vita. Natus est ille, natus est & ille. Invenerunt se, occurrerunt sibi. Et quis fecit illos ambos? Dominus. Divitem, undè pauperem adjuvaret: pauperem, undè divitem probaret. Pro viribus suis unusquisque faciat, non sic faciat, ut ipse patiatur angustias. Non hoc dicimus: superflua tua necessaria sunt aliis.* Has sancti Doctoris admonitiones parvi fecerunt Auctores præfatæ & damnatæ propositionis, uti & illi, qui docent, etiam habentem superflua posse sine peccato elicere hunc actum: *Nolo erogare de superfluis status eleemosynam in communibus necessitatibus.* Homil. 29. ait S. Doctor: *Dicturus est Christus, quando uni ex minimis fecistis, mihi fecistis. Dat de cœlo, accipit in terrâ: ipse dat, ipse accipit, quasi fœnus trajectitium facis. Hic dat, ibi recipies sine fine mansuras.* Optandum esset, ut omnes tam sæculares, quam Ecclesiastici beneficiati diligenter perpenderent, id quod dicit S. Augustinus in exposit. psal. 147. *Multa superflua habemus, si non nisi necessaria teneamus, si inania quæramus, nihil sufficit.*

Fratri

Fratres quærite, quod sufficit operi Dei, & non quod sufficit cupiditati vestræ. Forma vestra, corpus vestrum, anima vestra, hoc totum opus Dei. Quære, quæ sufficiant, & videbis quam pauca sint. Et serm. 219. de temp. *Quidquid excepto victu mediocri, & vestitu rationabili superfuerit, non luxuriæ reservetur, sed in thesauro cœlesti per eleëmosynam pauperum reponatur. Quidquid enim nobis Deus, plus quam opus est, dederit, nõ nobis specialiter dedit, sed per nos alijs erogandum transmisit.* Consentit S. Thomas. 22. q. 32. art. 5. ubi ait: *Sic ergo dare eleëmosynam de superfluo est in præcepto. Quidquid*, inquit S. Bernardus Epist. 2. ad Fulcon. *Præter necessarium victum, ac simplicem vestitum, de altario retines, tuum non est, rapina est, sacrilegium est.*

Ex his colligitur sufficienter, secundum S. Augustinum multa in sæcularibus etiam regibus esse futura superflua, si omnes tantum necessaria & non quod cupiditati sufficit, tenerent.

Decima-tertia.

Si cum debita moderatione facias, potest absque peccato mortali de vita alicujus tristari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & desiderare, non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum.

Decima-quarta.

Licitum est absoluto desiderio cupere mortem Patris, non quidem, ut malum Patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hæreditas.

Decima-quinta.

Licitum est filio gaudere de parricidio parentis à se in ebrie-

ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias inde ex hæreditate consecutas.

Opponitur Doctrina S. Augustini.

Aliquando bonâ voluntate homo vult aliquid, quod Deus non vult, etiam ipse bonâ, multò amplius multòque certiùs voluntate: nam *illius mala esse voluntas nunquam potest: tanquam si bonus filius Patrem velit vivere, quem Deus bonâ voluntate vult mori. Et rursus fieri potest, ut hoc velit homo voluntate malâ, quod Deus vult bonâ:* VELUT SI MALUS FILIUS VELIT MORI PATREM, *velit hoc etiam Deus; nempè, ille vult quod non vult Deus: iste verò id vult, quod vult & Deus:* ET TAMEN BONÆ VOLUNTATI DEI PIETAS ILLIUS POTIUS CONSONAT, QUAMVIS ALIUD VOLENTIS, QUAM HUJUS IDEM VOLENTIS IMPIETAS. *Tantum interest quid velle homini, quid Deo congruat, & ad quem finem quisquè suam referat voluntatem, ut aut approbetur aut improbetur.* In Enchri. c. 101.

Ex quibus patet, quod secundùm Augustinum bonum & pium sit desiderium, quo filius desiderat Patrem suum vivere; etiam dum Deus illum vult mori; malum verò & impium desiderium, quo filius desiderat Patrem mori, non obstante quod idem Deus velit, nequè istud filii impii desiderium potest cohonestari per hoc, quod referat mortem illius, à quo vitam accepit, ad inordinato affectu desideratam hæreditatem. Idem est de aliis.

Huc quadrat & illud lib. de decem chordis c. 3. *Illo vivo, quem vis mori, te homicidam tenet Deus in corde;*

Et

Et illud lib. 12. de Trinit. c. 12. *Nec sanè cum sola cogitatione mens oblectatur illicitis, non quidem decernens esse facienda, tenens tamen & volvens libenter, quæ statim, ut attigerunt animum, respui debuerunt, negandum est esse peccatum &c.* Si delectatio orta ex sola illicita cogitatione v. g. ex actu homicidii cogitati sit grave peccatum, à fortiori grave peccatum est gaudium & complacentia de homicidio ut existente, & de aliena morte; signanter Patris. sicut ergo charitas, qua jubemur proximum diligere, sicut nos ipsos, prohibet sub gravi peccato, desideria efficacia; ita & inefficacia, de eodem objecto v.g. morte aliena. Adde, quod si decima quinta propositio esset vera, possit etiam esse vera hæc, quod aliquis posset licitè gaudere de pollutione nocturna, cui causam non dedit, si ad corporis valetudinem, vel ad minuendam concupiscentiam servivisset.

Decima sexta.

Fides non censetur cadere sub præceptum speciale, & secundum se.

Decima septima.

Satis est actum fidei semel in vita elicere.

Decima octava.

Si à potestate publica quis interrogetur, fidem ingenuè confiteri, ut Deo, & fidei gloriosum consulo, tacere, ut peccamus osum per se non damno.

Decima nona.

Voluntas non potest efficere, ut assensu fidei in se ipso sit magis firmus, quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.

Vigesima.

Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habet supernaturalem.

Vigesima-prima.

Assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem, stat cum notitia solum probabili revelationis; imò cum formidine, qua quis formidet, ne non sit locutus Deus.

Opponitur S. Scriptura, Doctrina S. Augustini, &c.

Decimæ-sextæ, & decimæ-septimæ contrariatur illud Marci ultimo: *Qui non crediderit, condemnabitur*, & illud S. Augustini lib. de fide & symb. c. 1. *Iustus ex fide vivit, eaque fides officium à nobis exigit, & cordis & linguæ: ait enim Apostolus*: Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Et lib. de fide & oper. c. 23. *inseparabilis est bona vita à fide, quæ per dilectionem operatur*. Et lib. contra mend. c. 3. dicit S. P. *fidem justam custodiri debere*. lib. 1. solil. c. 7. *animæ, ut sana sit, fidem semper esse necessariam ait*, & in ench. c. 3. *fide, spe, charitate, colendum Deum.*

Propositioni decimæ-octavæ adversatur illud Lucæ 9. *Qui me erubuerit, & meos sermones, hunc filius hominis erubescet, cùm venerit in majestate sua.*

Decimæ nonæ opponitur illud Augustini, lib. de util. credendi, c. 11. *Quod intelligimus, debemus rationi, quod credimus authoritati* (scilicet Dei loquentis & trahentis per piam motionem & affectionem erga primam veritatem, mentem in obsequium fidei) *cùm accipisset is à nobis verbum auditus Dei, accepistis illud non ut verbum hominum, sed sicut est verè verbum Dei, qui operatur*

vatur in vobis, qui credidistis, inquit Apostolus, 1. ad Thessal. 2.

Vigesimæ & vigesimæ-primæ opponitur authoritas S. Bernardi, qui Epist. 190. ad Innoc. Papam graviter arguit Petrum Abeylardum, quia fidem definiverat *æstimationem*, & vult, *nihil fidei sub incerto pondere, nihil in vagis ac varijs opinionibus positum; nihil dubia æstimatione pendulum, sed omnia certa ac solida veritate niti: alioquin spes inanis esset.* Confirmat hæc S. Pauli & Augustini authoritate, præsertim fidei definitione, videlicet; *fides est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium. Etenim fides*, inquit, *est substantia rerum sperandarum non inaniumphantasia conjecturarum. Audis substantiam; non licet tibi in fide putare; vel disputare pro lubitu, non hac illacq; vagari per inania opinionum, per devia errorum. Substantiæ nomine aliquid tibi certum fixumq; præfigitur. Certis clauderis finibus; certis limitibus coarctaris. Non est enim fides æstimatio, sed certitudo.*

Vigesima secunda.

Non nisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate medij; non autem explicita remuneratoris.

Vigesima-tertia.

Fides latè dicta ex testimonio creaturarum, similive motivo ad justificationem sufficit.

Opponitur doctrina S. Augustini.

Ad veram beatitudinem pervenire volentibus primò omnium fides necessaria est, sicut Apostolica docet authoritas: sine fide impossibile est placere Deo. *Constat ergo, neminem ad veram posse pervenire beatitudinem, nisi Deo*

placeat, & Deo neminem posse placere, nisi per fidem. Fides namque est bonorum omnium fundamentum. Fides est humanæ salutis initium, sine hac nemo ad filiorum Dei consortium potest pervenire: quia sine ipsa nec in hoc sæculo quisquam justificationis consequitur gratiam, neque in futuro vitam possidebit æternam. Serm. 38. de temp. loquitur autem S. Pater de fide requisita ab Apostolo ad Hebr. 11. id est, de fide explicita, qua creditur, quòd Deus sit author gratiæ, & inquirentibus se remunerator, per collationem præmii supernaturalis, pro bonis operibus. Ex quo sequitur, quòd secundùm S. Augustinum, hujusmodi fides necessaria sit ad justificationem & salutem. Hæc magis confirmabuntur ex doctrina S. Patris & S. Thomæ opponenda propositioni 64. infra.

Vigesima quarta.

Vocare Deum in testem mendacij levis, non est tanta irreverentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem.

Opponitur doctrina SS. Augustini & Thomæ.

Recedit anima, cùm corpus percutitur gladio; & putas quia non recedit Deus, cùm ipsa anima feritur perjurio? Serm. 28. de V. Apost. c. 7. *Audite fratres mei,* --- ante omnia nolite jurare. *Quare ante omnia? si magnum est facinus pejerare,* --- ante omnia nolite jurare, *perjurium de sui ratione importat contemptum Dei; unde manifestum est, quòd perjurium ex sui ratione est peccatum mortale.* S. Th. 22. q. 98. a. 3.

Vigesi-

Vigesima-quinta.

Cum causa licitum est jurare sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis.

Vigesima-sexta.

Si quis, vel solus, vel coram alijs, sive interrogatus, sive propriâ sponte, sive recreationis causâ, sive quocunque alio fine juret, se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, reverà non mentitur, nec est perjurus.

Vigesima-septima.

Causa justa utendi his amphibologijs est, quoties id necessarium, aut utile est, ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita, ut veritatis occultatio censeatur tunc expediens & studiosa.

Vigesima-octava.

Qui mediante commendatione, vel munere ad magistratum, vel officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali præstare juramentum, quod de mandato Regis à similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

Propositio vigesima-nona.

Vrgens metus gravis est causa justa Sacramentorum administrationem simulandi.

Opponitur Doctrina S. Augustini.

Verba propterea sunt instituta, non per quæ se invicem homines fallant, sed per quæ in alterius quisque notitiam cogitationes suas perferat. Verbis igitur uti ad fallaciam,

non ad quod instituta sunt, peccatum est. In Enchri. c. 22. *Vsque adeo rationalis natura, refugit falsitatem, & quantùm potest, devitat errorem, ut falli nolint etiam, quicunque amant fallere.* Et lib. 19. de Civit. Dei, c. 7. *Quando, quæ sentiunt,* (id est, homines sociati) *inter se communicare non possunt, nihil prodest, ad consociandos homines tanta similitudo naturæ; ita ut libentius homo sit cum cane suo, quàm cum homine alieno,* id est, cujus linguam ignorat, ibid. c. 17. Et quæst. 68. in Levit. *Cùm falsum ab sciente dicitur, procul dubio mendacium est, sive illo quisquam, sive nemo lædatur.* Et lib. de mendacio, c. 8. *Quomodo credendum est ei, qui putat aliquando esse mentiendum, ne fortè & tunc mentiatur, cùm præcipit, ut credamus?* Et ibidem cap. 3. *Ille mentitur, qui aliud habet in animo, & aliud verbis, vel quibuslibet significationibus enuntiat. Inde etiam duplex cor dicitur esse mentientis, id est duplex cogitatio, una rei ejus, quam veram esse, vel scit, vel putat, & non profert; altera ejus rei, quam pro ista profert, sciens falsam esse, vel putans.* Et c. 17. ibid. *De falso testimonio, quod in decem præceptis positum est, nullo modo quidem contendi potest, dilectionem veritatis in corde servandam, & proferendum falsum ad eum, apud quem dicitur testimonium. Cum enim Deo tantùm dicitur, tunc tantùm in corde veritas amplectenda est. Cùm autem homini dicitur, etiam ore corporis verum proferendum est, quia homo non est cordis inspector.*

Dices: Hanc doctrinam S. Augustini intelligendam esse de iis, qui sponte & sine rationabili causa utuntur restrictionibus mentalibus, cum juramento;

to; non verò de iis, qui ob grave periculum, aut ad magnum damnum vitandum, iis utuntur, & jurant sine animo jurandi.

Contra: una ex damnatis supra relatis ait id licere *sive propriâ sponte, sive recreationis causâ, sive quocunq; alio fine sic juretur.*

Contra secundò: *Mentiens est etiam, qui mentitur invitus.* S. Augustinus lib. de mend. c. 11. Huc quadrat illud lib. contra mend. c. 18. *Sunt in eis docti, qui etiam regulas figant, finesquè constituant,* QUANDO DEBEAT, QUANDO NON DEBEAT PEJERARI. *Vbi estis fontes lachrymarum! & quid facimus? quò ibimus? ubi nos occultabimus ab ira Veritatis, si non solùm negligamus cavere mendacia, sed augemus insuper docere perjuria?* Et illud serm. 28. de verb. Apost. c. 2. *Da alium, qui scit falsum esse, & dicit verum esse, & jurat tanquam verum sit, quod scit falsum esse. Videtis, quàm ista* DETESTANDA SIT BELLUA, ET DE REBUS HUMANIS EXTERMINANDA! *quis enim hoc fieri velit? Omnes homines talia detestantur.* Adde & illud Epist. 224. *Exspectationem eorum, quibus juratur, quisquis deceperit, perjurus est, ---- illud sanè rectissimè dici non ambigo, non secundùm verbum jurantis, sed secundùm exspectationem illius, cui juratur, quam novit ille, qui jurat, fidem jurationis impleri. Nam verba difficillimè comprehendunt maximè breviter sententiam, cujus à jurante fides exigitur. Vnde perjuri sunt, qui servatis verbis exspectationem eorum, quibus juratum est, deceperunt.* Et illud tract. 7. in Joann. *Est autem fraus, dolusque malus,*

sicut scit omnis, qui verba latina intelligit, cùm aliud agitur, & aliud fingitur. Et lib. 3. de civit. Dei, c. 2. *Quid aliud toties Senatores corrupti in judicijs, toties populus in suffragijs, vel in quibusque causis, quæ apud eum concionibus agitantur, nisi etiam pejerando peccabant? nam corruptissimis moribus, ad hoc mos jurandi servabatur antiquus, non ut à sceleribus metu Religionis prohiberentur, sed ut perjuria quoque sceleribus cæteris adderentur.* Utinam his temporibus nulli sequerentur corruptissimos illos antiquorum mores!

Qui hanc Augustini doctrinam legit, & intelligit, dubitare non potest, quòd sit contraria Consectariis ex principiis Probabilistarum deductis, quibus conati fuerunt persuadere, licitum esse jurare cum restrictione mentali, & sine animo jurandi.

Trigesima.

Fas est viro honorato occidere invasorem, qui dicitur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit; Idem quoque dicendum, si quis impingat alapam, vel fuste percutiat, & post impactam alapam, vel ictum fustis fugiat.

Trigesima prima.

Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei.

Trigesima secunda.

Non solùm licitum est defendere defensione occisiva, quæ actu possidemus; sed etiam, ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus.

Trigesima tertia.

Licitum est tam haredi, quàm legatario contra injustè

stè impedientem, ne vel hæreditas adeatur, vel legata solvantur, se taliter defendere, sicut & jus habenti in Cathedram, vel Præbendam contra eorum possessionem injustè impedientem.

Decima-septima ab Alexandro VII. damnata.

Est licitum Religioso, vel clerico calumniatorem gravia crimina de se, vel de sua Religione spargere minantem, occidere, quando alius modus defendendi non suppetit, uti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus, vel ipsi Religioso, vel ejus Religioni publicè, & coram gravissimis viris prædicta impingere, nisi occidatur.

Decima-octava.

Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam Iudicem, à quo iniqua certò imminet sententia, si aliâ viâ non potest innocens damnum evitare.

Decima-nona ab eodem.

Non peccat maritus occidens propriâ auctoritate uxorem in adulterio deprehensam.

Opponitur Doctrina S. Augustini.

His exceptis, quos vel lex justa generaliter, vel ipse fons justitiæ Deus specialiter occidi jubet, quisquis hominem, vel se ipsum, vel quemlibet occiderit, homicidij crimine innectitur, lib. 1. de civit. c. 21. Sed memoratos in propositionibus damnatis nec lex justa, nec ipse fons justitiæ Deus specialiter occidi jubet: ergo licitum non est eos occidere, lib. 22. cont. Faust. c. 70. de homicidio Moysis tractans dicit: *Consultâ æternâ lege, reperio, non debuisse hominem ab illo, qui nullam ordinatam potestatem gerebat, quamvis injuriosum & improbum,*

bum, occidi. Et infra explicans hunc locum Matth. 26. *Reconde gladium: qui enim gladio usus fuerit, gladio cadet,* ait: *Ille autem utitur gladio, qui nullâ superiori ac legitimâ potestate, vel jubente, vel concedente in sanguinem alicujus armatur.* Et epist. 61. *Nullis autem jubentibus legibus, ut legitimis potestatibus, non licere alterum occidere etiam volentem & petentem, & vivere jam non volentem, satis indicat Scriptura regnorum, --- proinde quia omnis, qui sine ulla legitimæ potestatis auctoritate hominem occidit, homicida est*; atqui qui occidit invasorem nitentem calumniam inferre, vel impingentem alapam, & post impactam fugientem, & furem pro conservatione unius aurei, & defendit defensione occisivâ ea, ad quæ jus tantùm inchoatum habet, & taliter vel se, vel suam Religionem contra minantem spargere gravia crimina, non gerit ordinatam potestatem, à nulla jubetur lege, nisi pro lege amplectatur is propositionem tertiam ab Innocentio X. damnatam (*Generatim dum probabilitate sive intrinseca, sive extrinseca, quantumvis tenui, modò à probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.*) Sed sine ulla legitimæ potestatis auctoritate hominem occidit; ergo secundùm Augustinum est homicida.

Oppone specialiter 3 imæ quoque auctoritatem S. Bernardi, qui in lib. de præcept. & disp. c. 9. dicit illum, *qui necessitate se defendens occidit volentem spoliare, facinus perpetrare culpabile, licèt sit culpa dispar à culpa illius, qui spoliandi causa occidit hominem.*

Adde, S. Augustinum non excusare ab omni peccato illum, qui hostem irruentem, vel insidiatorem

sica-

sicarium sive pro vita, sive pro libertate, sive pro pudicitia interficit, etsi à legibus civilibus permittatur talis occisio, de his enim dicit lib. 1. de arbit. c. 5. *Legem quidem non reprehendo, quæ tales permittit interfici: sed quo pacto illos defendam, qui interficiunt, non invenio.* Et rationem assignans ibidem ait: *Quomodo possum arbitrari carere istos libidine* (id est cupiditate, quâ ad sui defensionem etiam bruta impelluntur) *qui pro iis rebus digladiantur, quas possunt amittere inviti, aut si non possunt, quid opus est probis, usquè ad hominis necem progredi?* Et ibid. ait: *Nescio utrùm non aliquâ vehementiore ac secretissimâ lege teneantur, si nihil rerum est, quod non administret divina providentia. Quomodo enim apud eam sunt isti peccato liberi, qui pro iis rebus, quas contemni oportet, humanâ cæde polluti sunt?*

Si secundùm S. Augustinum non sint liberi à peccato, qui pro conservanda vita, quæ omnibus bonis temporalibus solet præferri, hominem occidunt, non erunt, ipso Judice, liberi in propositionibus damnatis relati occisores.

Ne tamen inferas ex hac Augustini doctrina, in nullo casu licitum esse occidere invasorem. Contrarium enim insinuat S. D. quæst. 84. in Exod. ubi ait, *non pertinere ad homicidium, si fur nocturnus occiditur; si autem diurnus, pertinere, quia poterat discerni quod ad furandum, non ad occidendum venisset, & ideò non deberes occidi*, imò & cap. jam cit. de lib. arbit. ubi dicit. *Potest ergo illi legi, quæ tuendorum civium causâ vim hostilem eâdem vi repelli jubet, sine libidine obtemperari.* Vult ergo S. Augustinus ad hoc, ut occisio invasoris

sit

sit licita, actionem occidendi debere esse liberam à libidine sive depravata cupiditate, quâ impellente, sine prudente rationis dictamine invasi instar brutorum impelluntur in occisionem aggressorum, cùm deberent tantùm respicere & intendere conservationem vitæ, vel ob bonum Reipublicæ, vel familiæ, vel ut morerentur cum majori probabilitate salutis, quæ vix in talibus circumstantiis considerantur: & hinc semper ferè peccatur.

Trigesima-quarta ab Innocentio XI. damnata.

Licet procurare abortum ante animationem fœtus, nè puella deprehensa gravida occidatur, aut infametur.

Trigesima-quinta.

Videtur probabile, omnem fœtum, quamdiu in utero est, carere animâ rationali, & tunc primùm incipere eandem habere, cùm paritur, ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.

Doctrina S. Augustini opposita.

Nulla mulier potationes ad abortum accipiat, nec filios aut conceptos, aut jam natos, occidat: quia quæcunque hoc fecerit, ante tribunal Christi sciat se eorum causam, quos occiderit, esse dæturam, Sed nec alias diabolicas potationes debent mulieres accipere (quibus nempè procuratur sterilitas) *mulier autem quæcunquè fecerit hoc,* PER QUOD JAM NON POSSIT CONCIPERE, QUANTOSCUNQUE PARERE POTERAT, TANTORUM HOMICIDIORUM REAM SE ESSE COGNOSCAT. serm. 244. de temp.

Aliqua

Aliquando eousquè pervenit hæc libidinosa crudelitas vel libido crudelis, ut etiam sterilitatis venena procuret; & si nihil valuerit, conceptos fœtus aliquo modo intra viscera extinguat ac fundat, VOLENDO SUAM PROLEM PRIUS INTERIRE, QUAM VIVERE; *aut si in utero jam vivebat, occidi, antequam nasci. Prorsus si ambo tales sunt, conjuges non sunt. Et si ab initio tales fuerunt, non sibi per connubium, sed per stuprum potius convenerunt. Si autem non ambo sunt tales, audeo dicere, aut illa est quodam modo meretrix mariti, aut ille adulter uxoris.* lib. 1. de nupt. & concupisc. c. 15.

Et lib. 5. cont. Julian. c. 11. Dubitat S. Pater, an majus damnum inferat, qui expellit fœtum inanimatum, & facit ut homo non sit, quam qui expellit animatum, estquè causa damnationis ejus, quia non *audet dicere, quod eis, ut nulli essent, quam ut ibi essent* (id est in damnatione levissima) *potius expediret.*

Huc quadrat textus C. *Si aliquis de homicid: Si aliquis causa explendæ libidinis vel odii meditatione, homini aut mulieri aliquid fecerit vel ad potandum dederit, ut non possit generare aut concipere vel nasci proles ut homicida teneatur.*

Specialiter S. Pater pronuntiat contra trigesimam quintam damnatam, in Enchri. c 86. his verbis; *Negare vixisse puerperia, quæ propterea membratim exsecantur, ut ejiciantur ex uteris prægnantium, ne matres quoquè, si mortua ibi relinquantur, occidant, impudentia nimia videtur.*

Dices, S. Patrem Augustinum ibi non loqui de vita

ratio-

rationali, sed sensitiva. Respondeo negando assumptum. Contrarium enim patet ex ibidem subjectis verbis: *Ex quo autem incipit homo vivere, ex illo utique jam mori potest: mortuus verò, ubicunquè illi mors potuit evenire, quomodo ad resurrectionem non pertineat mortuorum, reperire non possum*, sed nemo potest ad resurrectionem mortuorum pertinere, qui non vixit vitâ rationali, ergo S. Pater loquitur de vitâ rationali. Addè illud Lucæ 1. *& factum est, ut audivit salutationem Mariæ Elisabeth: exultavit infans in utero ejus.*

Trigesima-Sexta.

Permissum est furari, non solum in extremâ necessitate, sed etiam in gravi.

Trigesima-Septima.

Famuli & famulæ domesticæ possunt occultè heris suis surripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt.

Trigesima Octava.

Non tenetur quis sub pœna peccati mortalis restituere, quod ablatum est per pauca furta, quantumcunquè sit magna summa totalis.

Trigesima-Nona.

Qui alium movet aut inducit ad inferendum gravè damnum tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati.

Vigesima-Sexta ab Alexandro VII. damnata.

Quando litigantes habent pro se opiniones æquè probabiles, potest judex pecuniam accipere proferendâ sententiâ in favorem unius præ alio.

Oppo-

Opponitur Doctrina S. Augustini.

Furti nomine benè intelligitur omnis illicita usurpatio rei alienæ. S. Augustinus. quæst. 71. in Exod. sub hac autem illicita rei usurpatione non solum continetur occulta, vel aperta rei, invito domino, ablatio; sed etiam rei alienæ retentio; ac proinde secundùm materiæ parvitatem aut gravitatem graviter aut leviter peccatur, & consequenter retentio summæ totalis magnæ per furta parva, vel per unum grave ablatæ, erit peccatum magnum, id est, mortale. Quod verificatur etiam de re notabili possessa sine ullo peccato, si possessor retineat, postquam cognoscit, non esse suam.

Notandum autem, quod, dum dicitur in extrema necessitate permissum esse furari, non sit propria locutio, eò quod talis acceptio non sit furtum: quia in tali casu omnia sunt communia; furtum autem ob intrinsecam malitiam nunquàm est licitum. Hinc S. Augustinus lib. 10. de Genes. ad litt. c. 13. ait: *Quis audeat affirmare, furta, mendacia, perjuria non esse peccata, nisi qui talia vult impunè committere?* Sed hæc doctrina non terruit quosdam Probabilistas, ut patet ex præmissis propositionibus.

Huc quadrant etiam illa, quæ dicit S. Pater serm. 19. de verb. Apost. c. 2. *Paucissimi nobis*, id est, Episcopis, à quibus secundùm doctrinam Apostoli debent argui contradicentes, *contradicunt loquendo, sed multi vivendo. Quando mihi audet dicere Christianus, bonum esse, rapere res alienas, quandoquidem non audet dicere, bonum esse tenaciter servare res suas? Nunquid enim dives ille*, id est Evangelicus Epulo, *aliena quærebat? Fructus suos colli-*

colligere disponebat --- audite quid audierit, qui tenaciter servabat sua, & hinc intelligite, quid exspectent, qui rapiunt aliena --- ait illi Deus: stulte --- si stultus est, qui recondit sua, vos invenite nomen ei, qui tollit aliena. Si sordidus est reconditor suorum, ulcerosus est raptor alienorum --- fortaßis aliquis respondeat, & dicat: non valdè magna pœna erat illi homini, cui dixit Deus, stulte. *Non sic dicit Deus,* stulte, *quomodo homo dicit: tale in quemquam Dei verbum judicium est. Nunquid enim Deus stultis daturus est regnum cœlorum? Quibus autem non est daturus regnum cœlorum, quid eis restat nisi pœna gehennarum.*

Pro confirmatione hujus Doctrinæ quoquè servit discursus S. Patris ibid. C. 7. de pauperrimo homine, qui pecunias invenerat, sic ait: *Dicam quod fecerat pauperrimus homo, nobis apud Mediolanum constitutis --- pauper, sed planè Christianus --- invenit sacculum, nisi fortè me numerus fallit, cum solidis fermè ducentis; memor legis proposuit pittacium publicè; reddendum enim esse sciebat, sed, cui redderet ignorabat. Proposuit pittacium publicè: qui solidos perdidit, veniat ad locum illum, & quærat hominem illum. Ille qui plangens circumquaquè vagabatur, invento & lecto pittacio, venit ad hominem --- & cum omnia illi fideliter respondisset, reddidit, quod invenerat. Ille autem repletus gaudio, & quærens vicem rependere, tanquam decimas obtulit, solidos viginti, qui noluit accipere; Obtulit vel decem: noluit accipere: saltem rogavit vel quinque accipere: noluit ille. Stomachabundus homo projecit sacculum: nihil perdidi, ait, si non vis aliquid à me accipere. Nec ego aliquid perdidi:*

quale

quale certamen. Fratres mei, quale certamen, qualis pugna, qualis conflictus! Theatrum mundus, spectator Deus: Victus tandem ille, quod offerebatur, accepit; continuò totum pauperibus erogavit. Vnum solidum in domum suam non dimisit. Quid est? si aliquid egi in cordibus vestris, ---- estote fideles inventores, & tunc iniquos vituperate raptores. ---- Quod invenisti, & non reddidisti, rapuisti.

Certè iste homo, quem S. Pater commendat, non se immunem à peccato esse credidisset, si in gravi necessitate constitutus aliquid surripuisset, neque occultè operam suam compensasset, multò minus per furta ablatum retinuisset, &c. Neque isto tempore Casuistam invenisset, qui eum à peccato omni liberum pronuntiasset; saltem talis non fuisset S. Augustinus.

Huc facit c. si quis de furtis, ubi dicitur: *Si quis propter necessitatem famis aut nuditatis furatus fuerit cibaria, vestem vel pecus, nisi reddiderit, pœnitere eum oportet hebdomadas tres.*

Adde his illud Epist. 52. *Non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, cùm restitui potest:* & perpende, illum, qui causa est damni, moraliter auferre, & secundùm S. Thomam 2.2. quæst. 62. a. 7. ad 2. principaliùs teneri ad restitutionem, quàm executorem. Et observandum quoque hîc est, quod supra ex Augustino ostensum est, omnium cordibus impressam esse hanc regulam à formatore Deo: *Quod tibi non vis fieri, ne facias alteri.*

Opponitur propos. 39. illud c. ultimi de injuriis: *Si culpâ tuâ datum est damnum, vel injuria erogata, seu alijs*

erogantibus opem fortè tulisti, &c. super his satisfacere te oportet.

Propositioni autem ab Alexandro damnatæ specialiter opponitur id, quod S. Augustinus dicit epist. 54. *Non sanè quidquid ab invito sumitur, aufertur: nam plerique nec Medico volunt reddere honorem suum, nec operario mercedem, nec tamen hæc, qui ab invito accipiunt, per injuriam accipiunt, quæ potius per injuriam non darentur, sed non ideo debet Iudex vendere justum judicium, aut testis verum testimonium, quia vendit Advocatus justum patrocinium, & jurisperitus verum consilium. Illi enim ad utramque partem ad examina adhibentur, isti ex una parte consistunt. Cùm autem judicia & testimonia, quæ nec justa nec vera vendenda sunt, iniqua & falsa venduntur, multò sceleratius utique pecunia sumitur, quia scelerate etiam quamvis à volentibus datur; Ille tamen solet tanquam malè sibi ablatam pecuniam repetere, qui justum judicium emit,* QUONIAM VENALE ESSE NON DEBUIT: *qui vero pro iniquo judicio dedit, vellet quidem repetere, nisi timeret, vel puderet emisse.*

Ex quibus constat, Judicem teneri, secundùm S. Augustinum, ad restitutionem, sive justam, sive iniquam sententiam ferat pro pecunia.

Propositio quadragesima.

Contractus Mohatra licitus est, etiam respectu ejusdem personæ, & cum contractu retrovenditionis præviè inito, cum intentione lucri.

Quadragesima-prima.

Cùm numerata pecunia pretiosior sit numeranda, & nullus

nullus sit, qui non majorus faciat pecuniam præsentem, quàm futuram, potest creditor aliquid ultrà sortem à mutuatario exigere, & eo titulo ab usura excusari.

Quadragesima-secunda.

Usura non est, dum ultrà sortem aliquid exigitur, tanquam ex benevolentia & gratitudine debitum, sed solùm, si exigatur tanquam ex justitia debitum.

Decima-quarta inter posteriores ab Alexandro VII. damnatas.

Licitum est mutuanti aliquid ultrà sortem exigere, si se obliget ad non repetendam sortem usque ad certum tempus.

Pro intelligenda propositione quadragesima damnata, observandum est, Contractum *Mohatra*, vel *Baratra* ab Hispanis, & *Stoco* ab Italis appellatum, tunc fieri, quando aliquis egens pecuniâ, emit pecuniâ creditâ à mercatore merces pretio summo, & statim ei pecuniâ numeratâ pretio infimo revendit, cum intentione lucri, & cum pacto revenditionis, prævie inito.

Opponitur Doctrina S. Augustini.

Quid dicam de usuris, quas etiam ipsæ leges & judices reddi jubent? An crudelior est, qui subtrahit aliquid, vel eripit diviti, quàm qui trucidat pauperem fœnore? Hæc atque hujusmodi malè utique possidentur, & vellem ut restituerentur, sed non est, quo judice repetantur. Epist. 54.

Si fœneraberis, id est mutuam tuam pecuniam dederis, à quo aliquid plus, quàm dedisti, expectes accipere, non pecuniam solam, sed aliquid plus, quàm dedisti, sive

illud triticum sit, sive vinum, sive oleum, sive quodlibet aliud: si plus, quàm dedisti, exspectes accipere, fœneratores, in hoc improbandus, non laudandus. Quid ergo, inquis, facio, ut sim utilis fœnerator? Attende, quid facit fœnerator. Minus vult dare certè, & plus accipere: hoc fac & tu, da modica, accipe magna, --- da temporalia, accipe æterna: da terram, accipe cælum. In Ps. 36.

Quòd autem illi, qui præfatarum propositionum doctrinam ad praxin deducunt, taliter fœnerentur, & usuram pallient, exspectantes reipsâ aliquid præcisè ratione mutui, patet intelligenti terminos propositionum, & quid sit supra.

Quadragesima-tertia.

Quidni non nisi veniale sit detrahentis authoritatem magnam sibi noxiam falso crimine elidere?

Quadragesima-quarta.

Probabile est, non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam justitiam & honorem defendat. Et si hoc non sit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia.

Contra has facit lex naturæ: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Qua sententia,* inquit S. Augustinus lib. 3. de doct. Christ. c. 14. *cùm refertur ad dilectionem Dei, omnia flagitia moriuntur, cùm ad proximi, omnia facinora. Nemo enim vult corrumpi habitaculum suum; non debet ergo corrumpere habitaculum Dei, seipsum scilicet. Et nemo vult sibi à quoquam noceri; nec ipse igitur cuiquam nocuerit.*

Quadragesima quinta.

Dare temporale pro spirituali, non est simonia, quando tempo-

temporale non datur tanquam pretium, sed duntaxat tanquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale sit solùm gratuita compensatio pro spirituali, aut econtra.

Quadragesima sexta.

Et id quoque locum habet, etiamsi temporale sit principale motivum dandi spirituale; imò etiam si sit finis ipsius rei spiritualis, sic, ut illud pluris æstimetur, quàm res spiritualis.

Opponitur textus Juris Canonici, & doctrina S. Thomæ.

Innocentius III. C. tua nos, de simon. Decano Belvacensi consulenti, an simonia sit, si clericus cum pacto conferat Ecclesiæ bona sua, ut illa sibi retineat pro præbenda. Respondeo: *Quòd si quis clericus cum conditione, vel pacto largiatur aut offerat bona sua, ut illa postmodum pro præbenda retineat, & in Canonicum admittatur: hujusmodi oblatio vel receptio fieri non poterit sine vitio simoniæ, cùm in talibus pactio aut inventio cessare debeat, &c. --- Si verò purè ac sine pacto vel conditione qualibet offerat, rogans humiliter, ut in Canonicum admittatur, & bona sua retinere sibi liceat pro præbenda, -- si ea intentione ducatur, ut per temporalia bona, quæ offert, spiritualia valeat adipisci: & clerici, qui eum in fratrem admittunt, non essent eum, nisi commoda temporalia perciperent, admissuri: sine dubio tam ille, quàm isti apud districtum judicem (qui scrutator est cordium & cognitor secretorum) culpabiles judicantur.*

Adde illud Alexandri III. C. de hoc autem eod. *De hoc autem, quod Episcopus Exoniensis Archid. beneficia,*

cia, & cuidam clerico ante electionem suam prioratum dicitur promisisse, ut uterque consentiret eidem; tuæ prudentiæ respondemus, quod si manifestum est, eundem Archidiaconum & clericum ob causam illam promissa recepisse, --- ab altaris ministerio sint perpetuò deponendi.

S. Thomas 2,2.q.100.art.2.ad 5. dicit, *Quòd antequam alicui acquiratur jus in Episcopatu, vel quacunque dignitate, vel præbenda, per electionem, vel provisionem, seu collationem, simoniacum esset adversantium obstacula pecunia redimere.* Et art.5.ad 1. *Si aliquis clericus alicui Prælato impendat obsequium -- ad carnalia ordinatum (puta quia servivit Prælato ad utilitatem consanguineorum suorum, vel patrimonij sui, vel ad aliquid hujusmodi) erit munus ab obsequio, & est simoniacum.* Et ad 3. dicit: *Quòd si aliquis ad preces alicujus conferat beneficium, si principaliter ad hoc intendat simoniam committere,* id est, *si non attendatur ad dignitatem personæ, sed ad favorem humanum, qui per preces acquiritur. Si verò aliquis pro se rogat, ut obtineat curam animarum, ex ipsa præsumptione redditur indignus: & sic preces sunt pro indigno.* Et quodlib.8.art.11. docet: *Canonicum euntem ad Ecclesiam ob distributiones, simoniam committere, & mortaliter peccare, si recipiat distributiones quasi finem sui operis principaliter intentum: quia in qualibet venditione pretium accipitur quasi finis.*

In 4. dist.25.qu.3.art.3.ad 4. ait S. Doctor: *Qui dat aliquid spirituale, -- si principaliter moveatur favore precum, vel timore rogantis. Quantum ad judicium divinum simoniam committit, & rogatus, & rogans, si hoc intendat.*

Qua-

Quadragesima-septima.

Cùm dicit Concilium Tridentinum, eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui nisi quos dignioreſ, & Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint, ad Ecclesias promovent, Concilium, vel primò videtur per hoc dignioreſ non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum, sumpto comparativo pro positivo; vel secundò locutione minus propria ponit dignioreſ, ut excludat indignos, non verò dignos, vel tantùm loquitur tertiò, quando fit concursus.

Legenti textum & intelligenti, clarè apparet falsitas propositionis.

Quadragesima-octava.

Tam clarum videtur, fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, & solùm esse malam, quia interdicta, ut contrarium omnino rationi dissonum videatur.

Quadragesima-nona.

Mollities jure naturæ prohibita non est. Vnde si Deus eam non interdixisset, sæpè esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali.

Opponitur S. Scriptura, & Doctrina S. Augustini.

Apostolus 1. ad Cor. 6. dicit: *Quòd ille, qui meretrici adhæret, unum cum ipsa membrum efficiatur, & in corpus suum peccet, &c. Cùm verò imaginem, quod es tu, corrumpis in te per fornicationes, & per diffluentias libidinis, attendis, quia nullius uxorem accessisti; attendis, quia post uxorem tuam nihil fecisti, quia uxorem non habes: & non attendis per libidinem, & illicitas &*

fornicationes, cujus imaginem violasti? l. de decem chord. c. 10.

Nihil esse sentio, quod magis ab arce deijciat animum virilem, quàm blandimenta fœminea, corporumq; ille contactus, sine quo uxor haberi non potest. L. 1. Solil. c. 10.

S. Augustinus lib. 3. Confess. c. 8. dicit: *Flagitia, quæ sunt contra naturam, ubique ac semper detestanda esse, --- violatur quippe ipsa societas, quæ cum Deo nobis esse debet, cùm eadem natura, cujus ille auctor est, libidinis perversitate polluitur.* Et lib. 4. cont. Julian. c. 5. *Quando autem malè utitur homo membris bonis, nisi quando consentit eis, quæ in nobis habitant cupiditatibus malis? In quibus libido præ cæteris turpis est, cui nisi resistatur, horrenda immunda committit. Quo malo bene non utitur, nisi sola pudicitia conjugalis.* Et ibidem c. 12. *Elegerunt*, id est Stoici, *in pecoribus potius, quàm hominibus, quod tu facis, laudare libidines. Eorum quippè opinioni convenienter ait quodam loco Tullius, (se non putare, idem esse arietis & Publij Africani bonum) quâ magis sententiâ te oportuit admoneri.* Et lib. 4 contra Julian. cap. 14. *Nonne illi*, id est libidini, *totus animus & corpus impenditur, & ipsius mentis quasi submersione illud extremum ejus impletur?* Et lib. 5. cap. 10. *Quid enim cogitari potest tunc, quando mens ipsa, quâ cogitatur, illâ carnali delectatione submergitur?* Lib. 14. de Civ. cap. 16. *Cùm sint multarum libidines rerum, tamen cùm libido dicitur, nec cujus rei sit libido, additur, non ferè assolet animo occurrere nisi illa, quâ obscœnæ partes corporis excitantur. Hæc enim sibi*

non

non solùm totum corpus, nec solùm extrinsecus, verùm etiam intrinsecus vendicat, totumq; commovet hominem, animi simul affectu, cum carnis appetitu conjuncto atque permixto, ut ea voluptas sequatur, quâ major in corporeis voluptatibus nulla est; ita ut momento ipso temporis, quo ad ejus pervenitur extremum, penè omnis acies, & quasi vigilia cogitationis obruatur.

Ex his satis constat, quòd tam mollities, quàm fornicatio secundùm Augustinum non solùm sit mala, quia lege positivâ prohibita est, sed etiam intrinsecè & secundùm se.

Quinquagesima.

Copula cum conjugata, consentiente marito, non est adulterium; adeoque sufficit in confessione dicere, se esse fornicatum.

Doctrina S. Augustini opposita.

Secundùm doctrinam sanam mulier alligata est, quamdiu vir ejus vivit. --- Si autem mortuus, hoc est de corpore exierit, evacuata est à lege viri. Igitur vivente viro vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro. ---- Hæc verba Apostoli toties repetita, toties inculcata vera sunt, viva sunt, sana sunt, plana sunt. Nullius viri posterioris mulier uxor esse incipit, nisi prioris esse desierit. lib. 2. de adult. Conjug. cap. 4. Et ibidem cap. 9. *Mulier alligata est, quamdiu vir ejus vivit. Ergo consequenter, & vir alligatus est, quamdiu mulier ejus vivit. Hæc alligatio facit, ut alijs conjũgi sine adulterinâ copulatione non possint &c.* Sed dum habetur copula cum conjugata consentiente ejus marito, vir vivit, & illa manet ipsi alligata; ergo vocanda est secundùm Augustinum adultera, & copu-

la ista est adulterium. Confirmatur ex lib. de fide & oper. cap. 7. ubi S. Pater *ait : In civitate Domini, in monte sancto ejus, hoc est in Ecclesia, nuptiarum non solùm vinculum, verùm etiam Sacramentum ita commendatur, ut non liceat, viro uxorem suam alteri tradere : quod in Republica Romana non solum minimè culpabiliter, verum etiam laudabiliter Cato fecisse perhibetur. Neq; hinc diutius modo disputare opus est, cum illi, quibus respondeo, non audeant affirmare, nullum hoc esse peccatum, neque negent, esse adulterium; nè ipso Domino, sanctoq; Evangelio apertè convincantur obsistere &c.* Sed propositio damnata negat esse adulterium ; ergo non solum S. Augustino, sed ipsi Domino, sanctoque Evangelio obsistit.

Secundum S. Thomam 2. 2. q. 154. num. 8. *adulterium est accessus ad alienum thorum*, *sed* non obstante consensu mariti, est accessus ad alienum thorum ergo. Huc quadrat quoq; illud Epiphanii Hær. 26. de Grosticis : *ubi compotarunt - - - ad œstrum se convertunt, & vir quidem concedens uxorem alteri ad ipsam dicit : surge & fac dilectionem cum fratre.*

Dices : S. Augustinus, postquam L. 22. cont. Faust. c. 36. egerat de facto Abrahæ, qui pro vitæ conservatione occultavit se esse maritum Saræ ; movet c. 37. dubium : *Vtrum illius mulieris pudicitia violaretur, etiamsi quisquam carni ejus commixtus foret, cum id in se fieri pro mariti vita, nec illo nesciente, sed jubente permitteret - - - sicut ille adulter non fuit, quando uxoris obtemperans potestati de ancilla prolem generare consensit.* Idem dubium movet l. 1. serm. D. in monte c. 16. Respondeo

spondeo cum Hauzeur tom. 2. Anatom. doctrinæ August. in cit. c. 11. S. Patrem de hoc non dubitasse, secundùm legem gratiæ & Sacramentum matrimonii, & secundùm legem naturæ quoque capit. cit. contra Faustum resolvisse negativè, ait enim: *Propter vim principiorum, quia non ita duobus viris fœmina subditur; sicut duæ fœminæ uni viro: multò verius & honestius illud accipimus.* Id est, non licere.

Adde canonem 70. Concilii Illiberit: *Si conscio marito, & ipso consentiente fuerit uxor mœchata, placuit nec in fine eis dandam esse communionem, si verò eam reliquerit, & separati fuerint, & dignè pœnituerint, post decem annos accipiant communionem.*

Quinquagesima prima.

Famulus, qui submissis humeris scienter adjuvat herum suum âscendere per fenestras, ad stuprandum virginem, & multotiès eidem subseruit deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti, puta, ne à Domino malè tractetur, ne torvis oculis aspiciatur, ne domo expellatur.

Opponitur S. Scriptura & Doctrina S. Augustini.

Apostolus ad Rom. 1. dicit: *Qui cùm justitiam Deî cognovissent, non intellexerunt; quoniam qui talia agunt digni sunt morte: & non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.*

Adde illud Matthæi 5. *quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & proijce abs te.* Doctrinam S. Augustini oppositam vide infra post propositionem 61. & 62. &c.

Quin-

Quinquagesima secunda.

Præceptum servandi festa, non obligat sub mortali, sepsito scandalo, si absit contemptus.

Opponitur Doctrina catechismi Romani.

P. 3. c. 4. §. 15. quæritur, quamobrem ad diem Dominicum alia festa christianis accesserunt? & respondetur: *istud ab Ecclesiæ initio & consequentibus deinde temporibus Apostoli & sancti Patres nostri instituerunt*, dicti catech. habetur: *ut piè & sanctè Dei beneficiorum memoriam coleremus, festos inter eos celeberrimi habentur illi, qui ob redemptionis nostræ mysteria religioni consecrati sunt; deinde qui SS. Virgini Matri; tum verò Apostolis, Martyribus, cæterisq; Sanctis cum Christo regnantibus dicantur: in quorum victoria Dei bonitas & potentia laudatur, ipsis debiti honores tribuuntur atq; ad eorum imitationem fidelis populus incitatur &c.* & §. 22. in fine habetur, quod hoc officium celebrandi festa *sine gravissima culpa prætermittere non possimus.*

Quinquagesima tertia.

Satisfacit præcepto Ecclesiæ, de audiendo sacro, qui duas ejus partes, imò quatuor simul à diversis celebrantibus, audit.

Sin ita, etiam, qui decem aut plures à pluribus audit, satisfacit.

Adversatur huic doctrinæ præceptum Ecclesiæ, juxta quod dominicis & festis diebus tenemur interesse uni missæ, & concilium Agathense quod C. 31. jubet audire die Dominica, non partes missarum *sed totas missas.* Sic enim statuitur cit. cap. in Sum. Concil. Caranza: *Missas die dominico sæcularibus totas audire speciali ordine præcipimus &c.*

Quin-

Quinquagesima quarta.

Qui non potest recitare matutinum, & laudes, potest autem reliquas horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.

Opponitur.

Si propositio hæc vera esset, sequeretur etiam illum, qui in quadragesima, non nisi decies aut duodecies potest jejunare, nulla die teneri jejunare, quia nempè major pars trahit ad se minorem, sed hoc non est dicendum, quia quando legis obligatio est dividua, si tota aut major pars non possit impleri, tenemur implere alias.

Propositio quinquagesima quinta.

Præcepto communionis annuæ satisfit per sacrilegam Domini manducationem.

Opponitur Cap: *omnis utriusque sexus, de pœnit.*

Jubemur dicto capit. Eucharistiæ Sacramentum ad minus circa pascha *reverenter sumere &c.* & finis hujus præcepti est spiritualis animæ refectio, quam nemo consequitur per communionem sacrilegam; committit autem in legem *qui legis verba complexus, contra legis nititur voluntatem.* R. J, in 6.

Quinquagesima sexta.

Frequens confessio, & communio, etiam in his, qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis.

Opponitur doctrina S. Augustini.

De ipso autem cursu vestro bono, rectoque condiscite, vos ad prædestinationem divinæ gratiæ pertinere. lib. de don. pers. c. 22. Sed cursus eorum inveteratorum con-

consuetudinariorum, qui instar gentilium vivunt, non est bonus, neque rectus; & consequenter non est nota prædestinationis; sed potius reprobationis: imò est nota quod confessiones, & communiones eorum sint sacrilegæ, etsi interdum à parte rei detur in illis dispositio sufficiens scrutatori cordium Deo nota.

His adde illud homil. 50. c. 5. *Salutem Deus promisit perseverantibus in charitate, non in iniquitate, ubi autem charitas est, opera illa mala à regno Dei separantia esse non possunt*; sed consuetudinarii illi gentiliter viventes non exhibent signa perseverantiæ in charitate, sed in iniquitate; ergo frequens eorum confessio, & communio non est nota, quod sint ad salutem prædestinati, sed potius ob perseverantiam in iniquitate, reprobati & damnandi.

Quinquagesima septima.

Probabile est sufficere attritionem naturalem, modo honestam.

Opponitur doctrinæ Trid. S. Augustini &c.

In Trid. Sess. 6. can. 3. habetur. *Si quis dixerit sine præveniente Spiritus sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem pœnitere posse*, sicut oportet, *ut ei justificationis gratia conferatur anathema sit.*

Qualis secundùm S. Augustinum, & s. Thomam requiratur contritio ad obtinendam justificationem in Sacramento, sive quod non sufficiat concepta ex solo metu gehennæ, sed requiratur dilectio Dei, probatum est in Dissert. de necessit. & suffic. pœnitentiæ. Quid senserit S. Bernardus, patet ex serm. 1. in oct. Paschæ ubi ait: *Tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua*

aqua & sanguis. In aqua quidem baptismum intellige, in sanguine martyrium, in spiritu charitatem, *spiritus enim est qui vivificat, & fidei vita* dilectio. *Denique si quæris, quid spiritui & charitati? Respondeat Paulus: quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris &c. necessario quoque spiritus additur aquæ & sanguini, cum eodem Apostolo teste*, sine charitate quidquid habeas, nihil prosit. Ex quibus colligitur, secundum Doctorem Mellifluum ad consequendam per baptismum aquæ (idem est de Sacramento pœnitentiæ) justificationis gratiam, homini adulto necessariam esse aliquam dilectionem Dei propter se.

Quid senserit Doctor Subtilis patet ex comment. in 4. dist. 20. q. unica ubi asserit, *pœnitentiam quæ in extremis haberi videtur, vix esse veram & sufficientem ad salutem, quia non est propter Deum, sed tantum ex timore pœnæ imminentis, cùm oporteat non solum timere judicem, sed diligere, qui, ut delere possit commissa, charitatem & amorem quærit, & non timorem.* Neque dicas, agi ibidem de pœnitentia extra Sacramentum, quia oppositum constat ex probatione primæ conclusionis: *Conclusio*, ait, *probatur: quia tunc impeditur usus liberi arbitrij, vel usus rationis & voluntatis ex dolore vel timore &c. actus autem displicentiæ de peccato ad hoc quod sit sufficiens ad veram pœnitentiam, sive intrinsecam solam, sive ad* DIGNAM SUSCEPTIONEM SACRAMENTI, *requirit liberum usum rationis, & voluntatis.*

Quid senserit P. Paulus Comitolus notum fit ex hac illius assertione: *plures magni Theologi in pœnitente, antequam*

tequam absolvatur contritionem veram charitate formatam requirunt, nec usque adeò certum est attritionem pœnitenti esse satis. L. 1. Resp. mor. c. 32.

Quinquagesima octava.

Non tenemur confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem.

Opponitur.

Juxta Concilium Tridentinum sess. 14. c. 5. & 8. confessarius debet fungi officio judicis & medici: tali autem ritè fungi non potest, nisi peccator fateatur peccati consuetudinem, id est, nisi aperiat, quanto tempore in tali statu fuerit. Consuetudinariorum enim vulnera aliter curanda sunt, quam aliorum, & difficilius curantur. Juxta illud Salomonis Eccl. 10. *languor prolixus gravat medicum, brevem languorem præcidit.*

Hinc Christus Marci 9. curaturus filium habentem spiritum mutum &c. *Interrogavit patrem ejus: quantum temporis est, ex quo ei hoc accidit?* Sæpè enim contingit, quod omnibus examinatis confessarii deprehendant, præteritas confessiones fuisse sacrilegas: quia etsi asserant, se dolere de peccatis, & velle emendare, id est, velle restituere, velle odia deponere, occasiones proximas fugere, consuetudinem deserere &c. non tamen dolent, neque præstant. Hinc prudenter monuit P. Caspar Barzæus l. 4. c. 23. non semper confessioni talium statim addendam esse absolutionem. *Confessionem, inquit, non continuo sequatur absolutio, sed biduum, triduumve dabitur eorum pectoribus certarum rerum meditatione præparandis, ut interim animorum maculas lacrymis ac voluntarijs eluant pœnis. Si quid cui*

debent

debent restituant: simultatibus, si quas habent depositis, redeant cum inimicis in gratiam, à libidinis consuetudine, caterisq; flagitijs expediantur. Hæc omnia absolutionem præcedunt rectius, quàm sequuntur. Namque istiusmodi homines in ipsa confessione promittunt, se cuncta facturos; post absolutionem fidei datæ immemores, &c. Sic *mentitur iniquitas sibi*, psal. 36. De his egi prolixiùs in dissert. de suff. & necess. pœnit.

Sexagesima.

Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio, dummodo ore proferat se dolere, & proponere emendationem.

Doctrina S. Augustini opponitur.

Multi assiduò se dicunt esse peccatores, & tamen adhuc illos delectat peccare; professio est, non emendatio: accusatur anima, non sanatur. Pronuntiatur offensa, non tollitur. Pœnitentiam certam non facit, nisi odium peccati & amor Dei. Serm. 7. de Temp.

Sexagesima-prima.

Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest & non vult omittere; quinimò directè, & ex proposito quærit, aut ei se ingerit.

Sexagesima secunda.

Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit.

Sexagesima tertia.

Licitum est, quærere directè occasionem proximam

peccandi, pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel proximi.

Decima tertia inter posteriores ab Alexandro VII. damnata.

Non est obligatus concubinarius ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset, ad oblectamentum concubinarij, vulgò Regalo, dum deficiente illâ nimis ægrè ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficilè inveniretur.

Opponitur Doctrina S. Augustini.

Quid S. Augustinus sentiat de hujusmodi occasionibus, satis declarat lib. 1. de serm. Domini in monte, c. 13. ubi explicans textum Matth. 5. Quòd si oculus tuus dexter scandalizet te, erue eum, & projice abs te, ait: *Quidquid est, quod significat oculus, sine dubio tale est, quod vehementer diligitur: solet enim & ab eis, qui vehementer volunt exprimere dilectionem suam, ita dici: Diligo eum, ut oculos meos, aut etiam plus quàm oculos meos. Quòd autem additum est dexter, fortasse ad augendam vim dilectionis valet. Quanquam enim ad videndum isti oculi corporis communiter intendantur, & si ambo intendantur, æqualiter possint: amplius tamen formidant homines dextrum amittere. Vt iste sit sensus:* QUIDQUID ILLUD EST, QUOD ITA DILIGIS, UT PRO OCULO DEXTRO HABEAS, SI SCANDALIZAT TE, ID EST, SI TIBI IMPEDIMENTO EST AD VERAM BEATITUDINEM, ERUE ILLUD, ET PROJICE ABS TE. Ex hoc unico S. Doctoris testimonio sufficienter innotescit, ipsum sentire, non solùm

solùm pro ullo bono non esse quærendam occasionem proximam peccandi, sed etiam omnia gratissima & utilissima, si hujusmodi occasionem præbeant, esse abjicienda.

Huc facit illud Apostoli ad Rom. 3. *Non sunt facienda mala, ut eveniant bona.* Et illud Eccl. c. 3. *Qui amat periculum, peribit in illo.*

Sexagesima quarta.

Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantiâ mysteriorum fidei; & etiamsi per negligentiam etiam culpabilem nesciat mysterium sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini nostri Iesu Christi.

Propositio Sexagesima quinta.

Sufficit illa mysteria semel credidisse.

Opponitur Doctrina S. Augustini.

Qui ignorat ista mysteria, secundùm Augustinum, ignorat ea, quorum cognitio necessaria est non solùm necessitate præcepti, sed etiam necessitate medii in statu gratiæ ad justificationem & salutem, omnibus adultis usu rationis pollentibus, ut patebit ex sequentibus. Nam lib. de correpr. & grat. c. 7. ait: *Nemo liberatur à damnatione, quæ facta est per Adam, nisi per fidem Iesu Christi, & tamen ab hac damnatione non se liberabunt, qui poterunt dicere, non se audisse Evangelium Christi, cùm fides ex auditu sit. Quantò minus se liberabunt, qui dicturi sunt, perseverantiam non accepimus? Iustior enim videtur excusatio dicentium: Non accepimus audientiam, quàm dicentium: Non accepimus perseverantiam &c.* Et l. de nat. & grat. c. 2. *Si non gratis Christus mortuus est, ergo omnis humana natura justificari*

& redimi - - nullo modo potest, nisi per fidem, & sacramentum sanguinis Christi. Et lib. de spir. & lit. c. 29. *Fide Iesu Christi impetramus salutem, & quantum nobis inchoatur in re, & quantum perficienda exspectatur in spe.* Et lib. de præd. SSd. 7. dicit de Cornelio: *Cujus acceptæ sunt eleemosynæ, & exauditæ orationes, antequam credidisset in Christum, nec tamen sine aliqua fide donabat & orabat. Nam quomodo invocabat, in quem non crediderat? sed si posset sine fide Christi esse salvus, non ad eum ædificandum mitteretur architectus Apostolus Petrus.* Et Tract. 45. in Joan. *Non est cuiquam spes vera & certa semper vivendi, nisi agnoscat vitam, quæ est Christus.* Fundata est hæc S. Augustini doctrina in sacra Scriptura, signanter in illo Marc. ult. *Prædicate Evangelium omni creaturæ: qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit; qui verò non crediderit, condemnabitur.* Et illo Joan. 17. *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te Deum verum, & quem misisti Iesum Christum.* Et conformiter ad hanc doctrinam Concilium Tridentinum sess. 6. c. 6. inter prima credibilia ad justificationem necessaria ponit fidem explicitam Christi, dicens: *Disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum excitati divinâ gratiâ & adjuti, fidem ex auditu concipientes liberè moventur in Deum, credentes vera esse, quæ divinitùs revelata & promissa sunt; Atque illud in primis à Deo justificari impium, per gratiam ejus, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu.*

Consentit S. Augustino S. Thomas 2, 2. qu. 2. art. 7. in corp. ubi ait: *Via autem hominibus veniendi ad beatitudinem est mysterium Incarnationis & Passionis Christi. Dicitur enim Act. 4.* Non est aliud nomen datum

gum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri, -- *Omnes qui renascuntur in Christo, hoc adipiscuntur per invocationem Trinitatis, secundùm illud Matth. ultimo,* Euntes &c. Et art. 8. inquit: *Ideo post tempus gratiæ divulgatæ tenentur omnes ad explicitè credendum mysterium Trinitatis, & habere fidem explicitam de mysteriis Christi, præcipuè quantum ad ea, quæ communiter in Ecclesia solemnizantur, & publicè proponuntur, sicut sunt articuli Incarnationis.*

Dixi suprà: *Usu rationis pollentibus*, ad excludendum parvulos, & amentes, imo & quosdam alios adultos, qui fortè ita stupidi sunt, ut adhibitâ omni diligentiâ ista mysteria ne quidem confusè, & quantum ad substantiam possint apprehendere, quod & oppositæ sententiæ Doctores admittere deberent, si invenirentur aliqui tam hebetes, & rudes, ut Deum auctorem & provisorem supernaturalem non possint apprehendere. Dixi *fortè*, quia exceptis amentibus, vix dabitur aliquis usu rationis pollens tam obtusus, ut nequeat adhibitâ diligentiâ, & consilio aliorum paucos fidei articulos intelligere, saltem quoad substantiam. Non enim necessarium est, ut dicta mysteria percipiantur tam distinctè & subtiliter ab omnibus, quàm percipiuntur à doctis Theologis.

Dices: A quo consilium petet homo rudis, & in sylvis enutritus, inter barbaras nationes, qui nihil unquam audivit de Christo, nec audire potuit, qualis etiam post Evangelium promulgatum dari potest? Et quis instruet puerum in primo usus rationis instante, in quo secundùm S. Augustinum, & S. Thomam debet

credere in Deum, & ad eum se convertere?

Respondeo: Si pueri illi per peccata non ponant obicem, servantque per gratiam Dei præcepta naturalia, instruentur, urgente præcepto, vel immediatè à Deo, vel ministerio hominum, vel Angelorum de istis mysteriis, quorum explicitam fidem Deus post promulgationem Evangelii per totum orbem terrarum, voluit esse medium necessarium ad salutem adultorum ratione utentium. Adde, quando dicitur, puerum in primo instanti usus rationis debere credere, & convertere se ad Deum, intelligendum esse de instanti morali, includente aliquam temporis moram, in quâ poterit instrui vel à Deo, vel ab aliis. Hic autem extraordinarius instructionis modus in talibus casibus exigitur ab ipso statu gratiæ, cùm enim hic supponat ex parte voluntatis aliquam dispositionem supernaturalem ad justificationem, supponit etiam proportionatam cognitionem ex parte intellectus, & exigit, ut ad eam adultis non ponentibus obicem, urgente præcepto, detur auxilium sufficiens.

Dices secundò: Secundùm S. Augustinum lib. 1. ad Simpl. qu. 2. Cornelius, ad quem fuit missus S. Petrus, fuit justificatus antequam hic mitteretur; ergo ad justificationem non est necessaria fides explicita Christi &c. Respondeo distinguendo consequens: Ergo non est necessaria post Evangelium sufficienter promulgatum, nego: ante sufficientem promulgationem, concedo consequentiam. Et dico, quòd Cornelius ante promulgationem sufficientem fuerit justificatus per fidem implicitam Christi, & post Evangelii

in

in Provinciâ ipsius promulgationem, incipiente jam necessitate fidei explicitæ, ob opera bona per Dei gratiam ab ipso exercita, fuisse missum S. Petrum ad eum baptizandum, & instruendum, ut explicitè crederet in Christum.

Dices tertiò: Ab Apostolo ad Hebr. 11. omnia posita sunt, quæ debent credi explicitè, dum inquit: *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & inquirentibus se remunerator sit*; ergo non est dicendum, quòd Augustinus voluerit, necessarium esse, credere explicitè mysterium Incarnationis. Probatur consequentia, quia in citato loco Apostolus non facit mentionem mysterii Incarnationis.

Respondeo distinguendo antecedens: ab Apostolo posita sunt, quæ debent credi à quolibet homine, in quocunque statu, concedo, posita sunt, quæ debent credi explicitè in statu gratiæ ex institutione & beneplacito Dei, nego antecedens, & consequentiam. Licèt autem Apostolus non fecerit mentionem de Christo, non tamen asseruit, fidem explicitam mysterii Incarnationis non esse necessariam in statu gratiæ.

PARAGRAPHUS QUINTUS.

Proponuntur & solvuntur argumenta, quæ solent objici contra doctrinam præcedentium paragraphorum.

PROCLIVIORES SUMUS, QUÆRERE POTIUS, QUID CONTRA EA RE-

SPONDEAMUS, QUÆ NOSTRO OBJICIUNTUR ERRORI, QUAM INTENDERE, QUAM SINT SALUBRIA, UT CAREAMUS ERRORE. S. Augustinus lib. de nat. & grat. c. 25.

Objicies primò: Ille non peccat, qui sequitur opinionem, quæ nititur gravi, & solida ratione, nec est contraria S. Scripturæ, aut traditionibus, nec sanctis Patribus; sed minus probabilis in concursu probabilioris, stantis pro lege naturali &c. potest esse talis; ergo tunc saltem non peccat eam sequens. Respondeo distinguendo majorem: non peccat, qui sequitur opinionem, quæ nititur gravi & solida ratione, &c. si ista ratio sit verè conformis veritati, hocque sensu verè solida, & opinio verè sit conformis sacræ Scripturæ, traditionibus, & sanctis Patribus, concedo: si appareat tantùm talis, & revera non sit talis, nego majorem, quia si hoc sufficeret ad conscientiæ securitatem, quòd alicui aliqua opinio appareat conformis veritati & legi ob rationem aliquam ipsi visam gravem & solidam, summi Pontifices non proscripsissent ista opinionum monstra, quibus mendacia, calumniæ, perjuria, usuræ, simonia, homicidia, &c. excusabantur à peccato, eò quòd auctoribus earum, & practicantibus eas viderentur niti gravibus, & solidis rationibus, & ob eas non difformes Scripturæ, traditionibus, & Patribus, etsi contraria & probabilior sententia assereret, esse contrarias. Deinde hoc modo etiam hæretici excusarentur à peccato, quia ipsis etiam suæ opiniones videntur niti gravi & solidâ ratione, gravi auctoritate, & conformes esse sacræ Scripturæ, traditionibus,

&

& Patribus. Imò Pilatus, qui Christum morte dignum judicavit, asserentibus Judæis, & principibus eorum, se legem habere, secundùm quam deberet mori. Et Turcæ cũ Ethnicis excusabiles essent, qui sequentes exempla parentum, aliorumque majorum, & statuta gentis opinantur, & concludunt, fornicationem & pollutionem non esse malam, & quodlibet genus errorum posset sic defendi, quia possunt videri niti ejusmodi erroneæ opiniones gravi ratione, ut Caramuel Probabilistarum facilè princeps fatetur lib. 4. Theol. moral. n. 1559. asserens, *Deorum pluralitatem, stando principiis naturalibus, defendi posse, & propugnari.* Et num. 1563. *Prudentiam humanam viribus naturæ relictam probabilissimè posse credere, dari plures Deos.* Item, non posse *convinci ulla ratione*, quòd *pollutio & simplex fornicatio jure naturæ prohibeantur*; ex qua doctrina pullularunt hæ damnatæ: *Tam clarum videtur, fornicationem secundùm se nullam involvere malitiam, & solùm esse malam, quia interdicta, ut contrarium omnino rationi dissonum videatur. Mollities jure naturæ prohibita non est. Vnde si Deus eam non interdixisset, sæpè esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali.*

Iudicet prudens Lector quantum distet à doctrina Caramuëlis, ille (cujus judicio *Caramuël singularis fuit, & passim ei ab omnibus contradicitur*) ille inquam, qui ut supra etiam dixi, docet, non *posse adduci rationem vel unicam, quod fornicatio simplex, si sit mutuus consensus in copulam, & provideatur proli de honesta educatione, sit jure naturæ illicita, & cur jure naturæ prohibeatur pollutio, quando conjugalis copulæ non est copia & aliter mors*

vitari non potest, ob seminis corruptionem, & cur minus jure naturæ per se loquendo liceat abigere semen corruptum, quam liceat fundere sanguinem corruptum, licet concomitanter fundatur incorruptus. Cui videtur, non posse assignari ullam rationem cur fornicatio jure naturæ in tali casu & similibus sit prohibita, mihi videtur, illi videri fornicationē etiam spectatam præcisè secundum se, seclusâ lege positivâ, nullam involvere malitiam, & si lex positiva non obstaret, posse rectam rationem dictare dictamine tam certo & claro (conformiter ad illud Caramuelis in Theol. fundam. n. 568. *quod ipsum non tam probari, quam demonstrari existimo*) fornicationem secundùm se nullam involvere malitiam, ut contrarium omninò rationi dissonum videatur. Qui judicat, non posse vel unicam assignari rationem, cur jure naturæ prohibeatur pollutio in dicto casu, & similibus, mihi videtur judicare, mollitiem, si Deus eam non interdixisset, per legem positivam, sæpè esse bonam, & obligatoriam &c. quomodo ergo receditur à doctrina illorum, quibus asscribuntur damnatæ? Illis enim ideò visum fuit tam clarum, fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, quia visum fuit tam clarum, si Deus eam non interdixisset, in variis casibus eam esse licitam, ut contrarium rectæ rationi dissonum videretur, & mollitiem jure naturæ non esse prohibitam, quia judicarunt nullam non solum posse adduci rationem convenientem quod in omnibus casibus esset mala, sed etiam interdum esse obligatoriam, sub peccato mortali &c. Redeundo ad objectionem, supposita veritate minoris, quod opinio minus probabilis

sit

sit verè talis, id est, conformis doctrinæ SS. Patrum & Legi &c. distinguo consequens : ergo sequens eam non peccat, contra legem, concedo : contra conscientiam, nego consequentiam. Ille enim, qui in conflictu opinionum contradictoriarum sequitur minus probabilem, facit, quod verisimilius judicat, non esse faciendum.

Objicies secundò : Qui operatur prudenter, non operatur malè ; sed qui in concursu propositionum contradictoriarum sequitur minus probabilem, relicta probabiliore operatur prudenter ; ergo non operatur malè. Major patet. Minor probatur : quia ille, qui in tali concursu eligit minus probabilem, sequitur opinionem nitentem gravi auctoritate &c. ergo operatur prudenter.

Respondeo negando minorem, & ad probationem consequentiam, quia petitur principium. Hoc est enim, quod negamus, nempè illum operari prudenter, qui sequitur opinionem minus probabilem, relictâ probabiliore & tutiore, si enim omnis opinio probabilis, sive nitens ratione aut auctoritate alicujus momenti esset prudens, sive sufficiens conscientiæ & morum regula, ut adversarii supponunt, & non probant, non tot propositiones laudati Summi Pontifices prohibuissent sub tam gravi pœnâ. Ille igitur operatur prudenter, qui in concursu contradictoriarum eligit, & sequitur probabiliorem &c. quæ stat pro lege & officio, relictâ illâ, quæ stat pro libertate & commodo contra legem. Confirmatur hæc responsio. Sicut enim in negotiis temporalibus operans juxta opinionem

minus

minus probabilem in concursu probabilioris, non operatur prudenter. V.G. ingrediens sylvam, quam probabilius judicat esse receptaculum latronum; aut sumens cibum vel potum, quem probabilius judicat infectum veneno, ita à fortiori non operatur prudenter, qui in rebus ad salutem animæ pertinentibus, sequitur minus probabilem relictâ eâ, quæ stat pro lege; quamque operans probabilius judicat esse conformem legi, suamque operationem displicere Deo.

Instabis: Qui sequitur opinionem *certò probabilem*, ille non peccat, sed qui in concursu contradictoriarum sequitur minus probabilem, sequitur opinionem *certò probabilem* ergo. Probatur minor; quia qui sequitur minus probabilem, sequitur opinionem, quæ nititur, aut ratione magni ponderis, aut gravi auctoritate; sed talis opinio est *certò probabilis*. Ergo qui sequitur minus probabilem, sequitur certò probabilem.

Respondeo negando majorem; & iterum dico, peti principium, quia hoc quæritur, an qui sequitur opinionem certò, aut etiam evidenter probabilem, non peccet in ullo casu.

Dices: Major illa est certa. Nego assumptum, neque enim certa est certitudine fidei, neque naturali, cùm non sit per se nota, neque demonstrabilis à priori, aut posteriori; sed habeat annexam formidinem, ne operatio sit mala. Est ergo tantum probabilis, ad summum, & in certa, & consequenter talis erit conclusio ex illa deducta. Unde qui in operando nititur tali fundamento est similis illi, qui in ambulando innititur baculo arundineo: ille verò qui sequitur sententiam probabi-

babiliorem, innititur firmiori columnæ, ait P. Gonet in manuali suo.

Urgebis, distinguendum esse inter probabilitatem dubiam & certam. Item inter certò certam, & probabiliter certam, majorem autem esse certam certitudine probabili.

Respondeo cum S. Augustino lib. 2. contr. Academ. c. 9. *Auferantur de manibus nostris fabellæ. De moribus, de anima res agitur.* In rebus autem ad salutem animæ pertinentibus semper veritas affectanda & spectanda est, neglectis hujusmodi inani studio excogitatis terminis, & regulis, ad inveniendam potius Probabilitatem, quam veritatem, quæ sola præstat securitatem in dubiis Juris naturalis & positivi divini, sufficienter promulgati. *Ecce,* inquit S. Augustinus hom. 11. *Dat tibi securitatem Procurator, quid tibi prodest, si Paterfamilias non acceptet? Procurator sum, servus sum, vis tibi dicam, vive sicut vis. Dominus te non perdet. Securitatem tibi Procurator dedit: Nihil valet securitas Procuratoris. Vtinam tibi Dominus securitatem daret, & ego te securum facerem: Domini enim securitas valet, etiamsi nolim, mea nihil valet, si ille noluerit,* &c. Sed hujusmodi à Probabilistis excogitatis regulis & terminis Dominus non dat securitatem, neque sanctus Augustinus cum aliis Patribus, neque ulla evidens probatio, neque per se notæ sunt, intellectis tantum terminis, ergo nihil ad rem facit talis distinctio. Adde, quod certitudo probabilis, sit certitudo dubia, & certitudo incerta, ac proinde non magis sit certitudo, quam homo mortuus sit homo vivus.

Et

Ex præcedenti responsione ad objectionem & instantiam (quibus tangitur præcipuum adversariorum fundamentum, & arx, quam ob reflexas, & reflexo reflexas præmissas putant esse insuperabilem) patet, quam efficax sit argumentum nuper propositum : *Prudenter agit , quicunq; sententiam sequitur simpliciter & strictè probabilem ; ergo & licitè , probatur antecedens : quia talis sententia nititur motivo gravis simpliciter momenti, sive potente ab intellectu viri docti obtinere assensum ; ergo iste assensus est assensus prudens.* Stando enim sententiæ sic argumentantis , secundùm quem illa propositio est strictè & practicè probabilis , quæ omnibus consideratis , etiam rationibus oppositis , ob quas in concursu contradictoriarum judicatur, alteram esse tutiorem & probabiliorem , nititur motivo potente prudenter determinare intellectum viri docti & pii &c. stando inquam huic sententiæ, negatur, in concursu minus probabilem &c. niti tali motivo , omnibus enim consideratis, ut sæpè dictum fuit supra, judicatur, quod verisimilius sit illam esse falsam & contrariam legi ac proinde non potest prudenter determinare intellectum viri docti & pii, ad assentiendum, cùm secundum S. Thomam. 22. q. 53. art. 5. in argumento, sed contra, *ad prudentiam pertineat præferre majus bonum minus bono , & ad imprudentiam desistere à meliori* , & consequenter in præsenti materia ad prudentiam pertineat , præferre tutiorem & probabiliorem, & præferre minus probabilem pertineat ad imprudentiam, Qui se periculo exponit , non operatur prudenter ; ille autem qui in concursu sequitur minus probabilem &c. exponit se peri-

periculo ; ergo. Huc facit illud S. Augustini contra Donat. supra cit. *efficere id, quod incertum est, an sit peccatum, certum est peccatum.* Et glossa in C. 1. de sententia excommunicationis, *stultus est, qui se discrimini committit*, quia, ut addit ibidem Joannes Andreas celebris canonista, *magis accedit ad id, quod est falsum, in rebus ad salutem animæ pertinentibus* , &c. Sed qui in concursu sequitur minus probabilem &c: nam , sive quam probabilius judicat esse falsam , & legi contrariam, magis accedit ad id, quod est falsum in rebus ad salutem animæ pertinentibus ergo &c.

Quare opponens frustra se fatigat in applicandis regulis suis, de reflexis & reflexo reflexis, ad deducenda ex iis judicia practica certa & evidentia, etiam contradictoria, ex contradictoriis, quarum unam esse falsam, certum est , de honestate vel in honestate operationis. Sed,

Dicet: *ego prudenter judico, quod prudenter judicant gravissimi & doctissimi viri &c. Sed talis viri judicant, quod in concursu minus probabilis , & probabilioris ac tutioris licitum sit sequi minus probabilem ; ergo &c.* Retorqueo argumentum; *ego prudentius judico, quod viri sanctissimi & gravissimi , Augustinus , Thomas Aquinas, &c. Pontifices, Concilia, & plurimi alij, doctissimi, supracitati antiqui & recentiores prudenter judicant ; sed isti viri, ut probatum est, judicant, in concursu minus probabilis , & probabilioris atque tutioris in rebus ad salutem animæ pertinentibus, non esse licitum sequi minus probabilem &c.* ergo.

Quanti æstiment processum à directis ad reflexas, & ab

& ab his ad deductionem judicorum practicorum contradictoriorum etiam, ex quibus opponens deducit, V.G. *in die festo esse licitum pingere & non esse licitum* (qui processus creditur, *tam clarè & evidenter institutus, ut nulla supersit ratio gravis momenti*) quanti inquam eum æstiment nostræ sententiæ propugnatores, patet ex libris eorum. *Nos ridemus* (inquit Vincentius Baronius Tomo 1. ethicæ Christ. disp. 1. loc. 2. pag. mihi 77.) *hujusmodi reflexiones, quæ tantum abest, ut mentem firment, ac judicium practicum de honestate actionis, quin potius, si seria sit reflexio, demonstret, nihil tutum posse illi astrui, & adeò caducam esse, ut quidquid ipsi immolietur, in pejus sit ruiturum. Ad quid ergo toties decantata & obtrusa reflexio? hoc perinde esset, ac si quis roboraturus hominem contra adversos fortunæ casus nihil ab illa timendum esse persuaderet, quod constantissima sit ejus in constantia. Certè nec melior, nec verisimilior est, quam passim repetunt adversarij, ad formam prudentiæ ac judicij practici veritatem reflexio mentis in probabilitatem, id est, comperta agnitio ejusdem indifferentiæ ad verum et falsum.* Et pag. 78. *nos ad bonitatem actionis necessariam esse volumus consensionem cum ultimo fine, quem Terillus longissimè abigit contentus sua in opinionem probabilem reflexione, quam veluti quartum subsellium exstruxit, diversum à prudentiæ & fidei sede.* Et pag. 79. *illa reflexa probabilitatis evidentia, quæ ad mores idonea sit regula, à quatuor diebus inventa est toti antiquitati ignota, capitaliter adversa certissimis prudentiæ regulis.* Et pag. 80. *Cum Terillus vult sola reflexione in motivum opinionis fallibile, judicium certo prudens & absolutè*

verum

verum concipi, videtur inducere opiniones periculosiùs inflatas quàm virtutes Stoicorum, quas D. Augustinus hoc nomine donat & damnat, quod in seipsis sisterent, suâ bonitate contentæ, ad consequendam fœlicitatem, cùm simile jus donet his opinionibus reflexis, -- à probabilitate reflexa est totum falsitatis & peccati periculum. Ratio est, quia ut homo honestè operetur, debet esse certus, ab operatione sua abesse periculum peccati, ut admittitur à propugnatoribus sententiæ oppositæ; atqui sola reflexio, quæcunque illa sit, non potest reddere hominem certum, tale periculum abesse, si in concursu contradictoriarum sequatur opinionem minus probabilem, stantem pro commodo & libertate, relictâ probabiliore, stante pro lege & honestate, eò quòd reflexio in ipsam formidinem peccati, quæ inest opinioni minùs probabili, certò cognoscat illam inesse, nec cognoscendo eam tollat, & consequenter non possit ex reflexis præmissis, dependentibus à formidolosis directis deduci certum & evidens dictamen, ergo, &c.

Si dicas, actum reflexum, qui pro objecto habet directum formidolosum, non indicare esse verum, sed judicare eum existere, & minorem esse notitiam experimentalem, de existentia cognitionis directæ, videlicet: *Ego prudenter judico hîc & nunc pictionem in die festo non esse à Deo prohibitam.* Respondetur, id esse, quod negamus, nempe judicium illud esse prudens, in quod fit dicta reflexio.

Si dicas secundò, actum formidolosum certum esse ac evidentem in ratione objecti existentis, prout affir-

matur à præmissa reflexa, quæ est minor formalis; ac proinde formidinem talis actus de veritate sui objecti non posse obstare evidentiæ conclusionis reflexæ, cùm in hanc non influat. Respondetur, hæc gratis dici; si enim sola existentia actus directi influat, perinde erit, an fiat reflexio in actum probabilem, vel certò falsum, cùm etiam certum esset, hunc existere; non potest ergo dici, quòd à sola existentia actus habeatur certitudo requisita.

Quid P. Celladeus doctus & subtilis Societatis scriptor sentiat de reflexionibus Probabilistarum (quos reflexistas vocat) in lib. suprà citato pag. 712. constat ex sequentibus ejus verbis: *Per omnes istas cogitationes reflexas intellectus ipse sibi non potest persuadere, ut probabilibus notis seu incertis assentiatur tanquam certis, sicut nec fieri, ut dubijs certam det fidem. Pone monetam, quæ tanti & non pluris valeat: an iniquitas non esset apud Deum, qui vel pluris illam accipere suaderet? an dubia aut falsa moneta fiet certa aut vera per cogitationes reflexas?* Et rationem dat alibi, *quòd veritas cogitationum reflexarum pendeat à veritate directarum, & ipsa ab objectis.* Unde *alexipharmacum* petitum ab his reflexionibus, meritò est suspectum, & servit potiùs ad obnubilandam quàm muniendam veritatem hæc subtilitas.

Dum legi modum hunc deducendi judicia practica contradictoria, incidit mihi discursus, quem aliquando legi in Theologia Fundam. Probabilistarum Antesignani Caramuelis; videlicet hic: *Petrus die Sabbathi post mediam noctem, ut primùm audivit duodecimam, comedit*

medit carnes, & postquam satiatus, excessit è mensa, audivit aliud horologium significans horam duodecimam. Die sequenti communicare vult, & sic discurrit: horologia habent opinionum probabilium virtutem; at, ego comederam, antequam tale horologium sonuerit; ergo probabile est, quòd comedi ante duodecimam; ergo probabile est, quòd sim jejunus: at opinioni probabili conformare conscientiam possum; ergo potero communicare, &c. Et ibidem ait: *Qui ex duabus opinionibus probabilibus nunc sequitur unam, potest licitè sequenti momento tenere oppositam, &c.* Sed quòd ex hac doctrina sequatur enervatio & elusio præceptorum ecclesiasticorum, probat Illustrissimus & Reverendissimus Dominus Episcopus, Ludovicus Crespinus à Borgia, in qq. select. qu. 9. ubi & plura deducit absurda. Quidquid sit de his, & dato quòd possit hanc vel illam sequi, saltem taliter operans non posset excusari ab inconstantia, quæ secundùm S. Thomam, loco suprà citato, pertinet ad imprudentiam, estque *recessus quidam à bono proposito definito, qui consummatur per defectum rationis.*

Neque efficacius est argumentum alterum, quo probatur esse licitum sequi minus probabilem, quod *lex de non sequenda minus probabili, &c. in concursu contradictoriarum, non sit sufficienter promulgata, cùm innumeri viri in jure naturali, Scriptura & Patribus versatissimi fateantur, sibi de tali promulgatione non constare &c.* Quid sentiat de hoc & præcedente argumento P. Celladius, constat ex sequenti discursu, quem habet pag. 416. de hæretico, cui prædicatur, Ecclesiam nostram esse veram, & extra illam non esse salutem: *at*

ipse (inquit) *se expedit ab his omnibus, & dicit, nihil necessariam esse veritatem, satisq; esse probabile, & probabiliter Catholicum sufficere in materia Religionis, sicut in materia morum sufficit, non esse probabiliter usurarium. Omnino autem recusat directam de veritate vel falsitate disputationem, aitq;, Doctores suos audivisse fundamenta nostra, nihil tamen fuisse motos: quare legem, si qua est acceptandæ nostræ Religionis, non fuisse satis promulgatam. Verùm replicas* (inquit) *Doctores suos non esse prudentes, & Religionem proinde suam ex eorum authoritate non effici probabilem. At ipse vix non irascitur, & persuasionis loco rixa resultat. Quærit deinde, cur & unde nostri in illis ipsis rebus, in quibus sibi contradicunt & falluntur alterutri necessario, sint interea utrique simul prudentes? & qui unum sentit, stare prudenter queat dictis sui adversarij, quem falli credit: excludantur tamen ab hoc privilegio sui Doctores? an quia falluntur? & hoc non, quia in materia morum constat evidenter falli alterutros: & utrique interea simul prudentes esse, & prudenter dicere creduntur. Non autem magis pugnat veritas Religionis cum falsitate Religionis, quàm veritas in doctrina morum cum falsitate. Vel veritas necessaria est ad prudentiam? & tunc in alterutra parte illa deficit, tam in doctrina morum quàm fidei; vel nihil necessaria est veritas? & tunc quærit, cur sui non sint prudentes?* &c.

Probat ibidem citatus Author fusiùs, inane esse hoc ex prætensa insufficienti legis promulgatione depromptum argumentum. Quod si subsisteret, possent etiam Ethnici se excusare à Religione christiana acceptanda.

Addit

Addit Celladeus, hoc argumentum suum *fuisse etiam Pallaviciino visum efficax & concludens.* Restant plura dicenda de legis hujus promulgatione infra.

Authoribus in jure naturali, Scriptura & Patribus versatis ita sentientibus, scilicet legem non esse sufficienter promulgatam, iterum oppono S. Augustinum, S. Thomam, S. Bernardum, Pontifices, Concilia, Theologos antiquos & recentiores supracitatos & alios, contrarium asserentes. Non enim est necessarium ad obligationem legis, ut luce meridiana clarius sit, eam esse promulgatam. Quando lex non ignoratur invincibiliter, tunc est sufficienter promulgata. Non igitur ex hoc, quòd aliqua argumenta, etiam difficilia & gravia opponantur, statim concludi potest, legem non esse sufficienter promulgatam, aliàs etiam concludi posset, Deum non existere, cùm satis difficilia opponantur argumenta, ut patet ex 1. parte qu. 2. S. Thomæ & commentatoribus. Neque viri illi, qui contrarium sentiunt, vitio vertere possunt non consentientibus, cùm ipsi non ignorent, antiquos Theologos sensisse contrarium, & iis contradicant, & ob hoc à nemine argui velint.

Dices, *Viri illi, qui contrarium sentiunt, sunt viri prudentes.* Respondeo, viros illos, qui nobiscum sentiunt, sunt viri sancti atque prudentes, fundati in infallibili Scriptura, Conciliis, &c. & dico cum Celladio: *Hoc est discriminis inter prudentem & prudentiam; inter consultorem & consultationem, quòd vir etiam prudens potest aliquando errare, at non per prudentiam: bonus etiam consiliarius potest aliquando deficere, at consultatio ipsa*

non erit bona, in qua erratur. Conformiter ad illud S. Augustini in Enchr. c. 19. *Ipse per semetipsum error, aut magnum in re magna, aut parvum in re parva, tamen semper est malum. Quis enim nisi errans neget malum esse, approbare falsa pro veris, vel improbare vera pro falsis, aut habere incerta pro certis, vel certa pro incertis?*

Objicies tertiò cum acutissimo Caramuele: Quicunque probabilem sequitur opinionem, insuperabiliter veritatem ignorat, & ideo non debet peccare; sed minus probabilis est probabilis; ergo &c. Respondeo negando majorem, & dico cum S. Augustino lib. 14. cont. Faust. c. 9. *Fœlix cor acutum ad veritatem, infelix contra veritatem.*

Objicies quartò: Si ille, qui sequitur opinionem minus probabilem, contra legem naturalem aut positivam divinam, cui conformis est opinio probabilior, peccet, etiam peccabit sequens probabiliorem, imò probabilissimam, si revera non sit conformis legi naturali &c. Respondeo concedendo totum: quia illa lex non est subjecta opinionibus Doctorum, sed hi debent juxta illam in particulari operabili formare judicium practicum, & operari ex amore ejus. Idem est de positiva promulgata. Non dixit Christus: *Ego sum probabilitas*, sed, *Ego sum veritas.* Hæc ergo affectanda & spectanda est. Unde si Doctores dant consilia contra legem naturalem, & divinam sufficienter propositam, verificatur de illis illud Matth. 15. *Cæci sunt & duces cæcorum; cæcus autem, si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt.* Nam per ignorantiam excu-

sari

sari non possunt, cùm non sit invincibilis, ut probatum est. Et victa ab illis, qui dant consilia illis conformia. Potest etiam responderi distinguendo: etiam peccabit sequens probabiliorem, contra conscientiam, nego; contra legem, concedo; supposito quòd vincibiliter ignoretur, uti in objectione supponitur: quando autem aliquis sequitur minus probabilem contrariam legi vincibiliter ignoratæ, peccat contra conscientiam & contra legem, ut supra dictum est.

Dices: ex hoc, *quòd Christus dixerit, Ego sum veritas, & non, ego sum probabilitas, non plus potest concludi, quàm si dixisset, ego sum ostium, & ex hoc inferretur, ergo non licet intrare per fenestram.*

Contra: Sicut dum Christus Joan. 10. dicit: *Ego sum ostium*, non vult, ut aliunde intretur *per fenestram in ovile*: ita dum dicit: *Ego sum veritas*, vult, ut in rebus ad salutem pertinentibus, signanter in materia juris naturalis & divini sufficienter promulgati inquiramus & sequamur veritatem in quantum possumus, ac proinde in concursu sequamur probabiliorem sententiam, *Ego sum via*, sed time, ne erres: adjecit, *& veritas*. Quis errat in veritate? errat, qui recedit à veritate. S. August. in psal. 66. Qui autem sequitur sententiam, quam judicat probabilius esse contra veritatem, recedit à veritate, ergo.

Dices secundò: *Vagæ probabilitatis defensores suam doctrinam ad regulam Scripturæ & Ecclesiæ examinare, ac proinde non posse numerari inter duces cæcos.* Respondeo, me neminem specificasse, sed dixi: *Si dent consilia contra legem sufficienter promulgatam*; saltem illi,

quorum propositiones sunt à Pontificibus damnatæ, non examinarunt sufficienter doctrinam suam ad talem regulam; & ego, salvâ reverentiâ debitâ, contrarium sentientibus existimo, illos, qui asserunt licitum esse sequi minus probabilem, &c. tam in concursu, & signanter materia juris naturalis &c. non satis examinasse hanc suam doctrinam ad memoratam regulam; sed opposita doctrina examinata est ad talem regulam, ut patet ex locis S. Scripturæ, S. Canonibus, Sanctorumq; Patrum testimoniis supra adductis; contra quæ non prævalebunt ullæ reflexiones, ex quibus adversarii frustra conantur deducere judicia evidentia practica, & promittunt conscientiæ securitatem. Sed *nihil valet securitas procuratoris, utinam tibi Dominus securitatem daret* &c.! Sancti non agnoverunt securitatem fundatam in judiciis deductis ex reflexis & reflexo reflexis terminatis ad propositiones incertas, sed solliciti, ne in materia juris ex ignorantia peccarent, sæpè dixerunt cum Apostolo: *Nihil mihi quidem conscius sum, sed in hoc non sum justificatus.* Sæpè cum Propheta: *Ab occultis meis munda me* &c. *Delicta juventutis & ignorantiæ meæ ne memineris.* Quàm sollicitus fuerit S. Augustinus, ne in officio erraret, ne esset dux cæcus ob ignorantiam aliquam, patet ex epist. 250. *Quis*, inquit, *vindicandi modus non solùm pro qualitate, vel quantitate culparum, verùm etiam pro quibusdam viribus animorum. Quàm profundum & latebrosum est. Ego in his quotidie peccare me fateor, & ignorare, quando, quomodo custodiam id, quod scriptum est*: Peccantes coram omnibus argue, ut cæteri timorem habeant. *Quis in his omnibus timor, mi Pauline sancte, homo Dei, quis tremor, quæ tenebræ,*

non-

nonne putamus de his esse dictum, timor & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebræ. S. Gregorius lib. 5. mor. c. 6. ait: *Sancti viri, cum mala superant, sua etiam benè gesta formidant, ne cum bona agere appetunt, de actionis imagine fallantur, ne pestifera tabes putredinis sub boni specie lateat coloris. Sciunt enim quia corruptionis pondere gravati, dijudicare bona subtiliter nesciunt, & cum ante oculos extremi examinis regulam deducunt, hæc ipsa in se nonnunquam, & quæ approbant, metuunt, & tota quidem mente interna desiderant, sed tamen de incertitudine eorum trepidi, quo gradiantur ignorant.* Nec ipsi viri docti & pii qui contrariam sententiam defendunt, cujuscunque sint ordinis aut status, negabunt, orandũ esse frequenter, ut à Deo *detur agnoscere, quid deliquerant adversus decalogi præcepta,* & promittere emendationem. Talem orationem S. Ignatius in exercitiorum libro, cujus cum doctrina Augustiniana harmoniam fusè probat P. Franciscus Macedo Minorita, suis præscripsit, & omnibus necessaria est.

Instabis: Sententiæ minus probabiles sunt quædam benigniores legum interpretationes, quæ verò stant pro legibus, sunt interpretationes nimis duræ. Respondeo cum S. P. Augustino l. 3 contra Acad. c. 7. *Clamat Zeno, totaq; illa porticus tumultuatur, hominem natum ad nihil esse aliud, quam ad honestatem; ipsam suo splendore in se animos ducere, nullo prorsus commodo extrinsecùs posito, & quasi lenocinante mercede.* In psal. 44. *Directionis virga est, quæ dirigit homines. Curvi erant, distorti erant, sibi regnare cupiebant, se amabant, facta sua mala diligebant, non voluntatem suam Deo subdebant, sed volun-*

tatem Dei ad suas concupiscentias flectere volebant --- & ad hoc propemodùm sedent quotidie homines, ut disputent contra Deum. Dei voluntas æqualis est, tua curva est. Propterea tibi curva videtur illa, quia tu illi coaptari non potes. Dirigere ad illam, tene illam: nam si illam velis curvare ad te, quia non potes, frustra conaris, illa semper directa est. Et in ps. 48. *Hæc est in hominibus magna & usitata perversitas, quâ, cùm debeant ipsi vivere secundùm voluntatem Dei, Deum volunt vivere secundùm voluntatem suam: & cùm ipsi nolunt corrigi, illum volunt depravari, rectum non arbitrantes, quod ille vult; sed quod ipsi volunt.* Et lib. de Catechizand. rudib. c. 25. *Tene te ad legem Dei, & non sequaris prævaricatores ejus, non enim secundùm illorum sensum, sed secundùm illius voluntatem judicaberis.* Et serm. 1. de verb. Dom. c 3. *Quæramus istum adversarium, cui debeamus consentire --- quæramus illum, & consentiamus illi. Si peccas, adversarius tuus est sermo Dei: verbi causâ, forsitan delectat te inebriari. Dicit tibi:* Noli. *Delectat te spectare, & nugari:* Ille dicit tibi: *Noli. Delectat te adulterari:* Dicit *tibi sermo Dei:* Noli. *In quibuscunq; peccatis volueris voluntatem tuam, dicit tibi:* Noli. *Adversarius est voluntatis tuæ, donec fiat auctor salutis tuæ. O quàm bonus adversarius! quàm utilis adversarius! non quærit nostram voluntatem, sed utilitatem. Adversarius est nobis, quamdiu sumus & ipsi nobis. Quamdiu tu tibi inimicus es, inimicum habes sermonem Dei. Esto tibi amicus, & concordas cum ipso. Non homicidium facies, audi & concordasti. Non mœchaberis, audi & concordasti. Non falsum testimonium dicas, audi & concordasti. Non concupiscas uxo-*

rem

rem proximi tui, audi & concordasti. Non concupiscas rem proximi tui, audi & concordasti. In his omnibus cum tuo adversario concordasti. Dic mihi, quid perdidisti? Non solum nihil perdidisti, sed te ipsum, qui perieras, invenisti. Via, vita ista est.

Objicies quintò: Si homo teneatur semper eligere id, quod est tutius, peccant, qui eligunt statum Matrimonii, relicto Religioso; sed hoc non est dicendum, ergo nec illud. Major probatur, quia status Religiosus est tutior Matrimoniali.

Confirmatur: Si teneamur eligere, quod tutius est, dubitans an aliqua res, quam possidet, sit sua, debet alteri eam dare, vel cum illo dividere, probatur sequela, quia hoc est tutius.

Respondeo negando majorem. Et ad probationem dico, statum Religiosum esse tutiorem, si li *tutior* accipiatur grammaticè sive comparativè. Quando autem dicitur tutius esse eligendum in rebus ad salutem pertinentibus, accipitur tutius adversativè, prout opponitur illi, quod est malum, quo sensu sequens minus probabilem, relicta probabiliore non eligit, quod est tutum, cum utraque non sit tuta sed minus probabilis peccati, & falsitatis sit periculo obnoxia, ac proinde imprudenter agit. Uterque autem status tutus, & bonus est. Ad confirmationem dico, me non asseruisse, quod teneamur semper eligere, id quod grammaticaliter loquendo est tutius, sed quod in concursu opinionis minus probabilis & probabilioris stantis pro lege debeamus. Sequi hanc, quia hæc est tutior Theologicè, id est tuta, sive quia nec est obnoxia periculo peccandi

candi contra conscientiam, nec contra legem (si invincibiliter ignorari possit, eò quod sequens ad inveniendam veritatem diligentiam, quam potuit, adhibuerit) illa verò non sit talis. Dubitans autem, an sit res sua, non judicat, ut suppono, probabilius esse, quod non sit sua.

Instabis. Tutius est non admittere plura beneficia, si unum sufficiat ad sustentationem, accipiendo tutius, etiam adversativè, & tamen contrarium practicatur, idque sine peccato; ergo.

Respondeo cum S. Thoma quodlib. nono art. 15. *Etsi habere plures præbendas secundùm se contineat aliquas inordinationes, posse tamen ob supervenientes circumstantias istam deformitatem tolli, & non esse peccatum, habere plures præbendas, ijs autem deficientibus non posse.*

Objicies sextò: Plures Pontifices in dispensando secuti fuerunt sententias minus probabiles, relictis probabilioribus, & tutioribus, sive stantibus pro lege; Sed hi non peccaverunt taliter dispensando, ergo licitum est sequi minus probabilem.

Respondeo. Suppositâ veritate majoris, quæ non probatur, negando minorem. Pontifices enim impeccabiles non sunt, nobis autem non eorum facta in omnibus, sed verba observanda sunt; Dicunt autem Pontifices cum S. Augustino, in rebus ad salutem pertinentibus, tutius esse eligendum, id est, remotum à peccandi periculo.

Objicies septimò: Qui sequitur sententiam minus probabilem quidem, sed certò probabilem, in con-

conflictu probabilioris aut tutioris, ille saltem est moraliter certus, quod sua actio non sit mala; ergo non peccat.

Respondeo negando antecedens; quia talis existimat verosimilius esse, quod actio sua sit mala, & consequenter habet dubium practicum; qui autem sequitur probabiliorem & tutiorem, ille moraliter certus est, quod sua actio non sit mala, si quam potuit, diligentiam adhibuerit, ad inveniendam veritatem.

Objicies octavò: Ideò summi Pontifices damnaverunt quasdam propositiones, quibus asserebatur, licitum esse sequi opinionem minus probabilem, relictâ tutiore; quia agebatur in iis de periculo damni, quod ex earum praxi posset aliis creari, ut patet ex prima, secunda, & quarta ab Innocentio XI. damnata. Si enim invalidè administretur Sacramentum, aut malè judicetur, id cedit in præjudicium aliorum; ergo quando abest periculum damni, possumus licitè sequi minus probabilem, relictâ tutiore & probabiliore.

Respondeo negando suppositum, quia in concursu minus probabilis stantis contra legem & probabilioris stantis pro lege non abest periculum damni, quia est periculum, ne offendatur Deus, & pereat anima, quod est periculum gravioris damni, quam periculum patiendi jacturam aliquot florenorum, si malè judicetur.

Dices. Consilium virorum Doctorum, piorum, & gravium facit cessare tale periculum, signanter, si nitantur ratione magni ponderis.

Respondeo negando assumptum: sicut enim medicus

dicus habens ad manum duas medicinas, quarum unam judicat probabilius lethiferam, non potest facere per judicium suum probabile erroneum, quo judicat non esse lethiferam, ut fiat sana; neq; licitè potest eam propinare ægroto, neq; qui judicat, aquam rosaceam esse materiam sufficientem baptismi, per judicium suum, ut sufficiat, si Christus aliter ordinaverit: neque ut falsa moneta fiat vera, ut loquitur Celladeus; ita quoque viri docti illi non possunt facere per consilium suum probabile, ut id, quod revera est contra legem naturalem, & divinam sufficienter propositam, non sit contra eam; Neque possunt in concursu probabilioris tutioris licitè suadere, ut consulens sequatur eam opinionem, quam verisimilius judicant esse falsam & non tutam.

Instabis: Si non possimus tutò sequi sententiam piorum & eruditorum Doctorum, nemo poterit tutò conscientiam suam credere uni confessario, & ejus consilium sequi, sed hoc dici nequit; ergo possumus tutò sequi.

Respondeo distinguendo majorem: Nemo poterit tutò conscientiam credere uni confessario, si sciat talem confessarium in praxi habere pro regulâ, quod unusquisque possit eligere minus probabilem, etsi verosimilius judicet esse falsam & sequentem exponi periculo peccandi, concedo; Nemo poterit credere conscientiam confessario sentienti in concursu minùs probabilis & probabilioris atque tutioris præferendam esse semper probabiliorem &c. nego sequelam majoris. Et similiter distinctâ minore, nego consequentiam.

In-

Instat Opponens: *Hic est funis ex aranearum telis consutus quo à confessionalibus nostris abstrahantur pœnitentes ad Iansenistas.*

Respondeo cum S. Augustino lib. de unico bapt. c. 6. illum *qui sine ullo teste, ac sine ullo documento crimen obijcit, maledicum potius convitiatorem, quam veridicum accusatorem existere*, & lib. 3. cont. Petil. c. 1. *Si ego tibi vellem pro maledictis maledicta rependere, quid aliud quam duo maledici essemus, ut ij qui nos legerent, alij nos detestandos abjicerent sana gravitate, alij suaviter haurirent malevola voluptate.*

Repeto supra etiam citata verba S. Thomæ quodlib. 3. art. 10. *Quod diversæ opiniones Doctorum S. Scripturæ, si quidem non pertineant ad fidem & bonos mores, absq; periculo auditores utramque sequi possunt. Tunc enim habet locum quod Apostolus dicit ad Rom. 14.* unusquisque in suo sensu abundat: *In his verò quæ pertinent ad fidem & bonos mores, nullus excusatur, si sequatur erroneam opinionem alicujus Magistri: in talibus enim ignorantia non excusat, alioquin immunes à peccato fuissent, qui secuti sunt opinionem Arrij, Nestorij, & aliorum Hæresiarcharum: nec potest excusationem habere propter simplicitatem auditorum, si in talibus erroneam opinionem sequatur. In rebus enim dubijs non est de facili præstandus assensus, quinimò ut Augustinus dicit in lib. 3. de Doct. Christ. consulere debet quis regulam fidei, quam de Scripturarum planioribus locis, & Ecclesiæ authoritate percepit.*

Notum est, prô dolor! quales interdum, & quam oculati sedeant in his sacris tribunalibus judices, utpotè

nec

nec in Theologia speculativa, nec practica, nec in sacris Canonibus versati, & securè sine scrupulo, sine examine & admonitione &c. quoslibet absolventes. Scio etiam sedere multos viros pios & doctos, ex omni ordine & statu Ecclesiastico. Licet enim aliqui sententiam de tuto sequenda opinione minus probabili generatim propugnent, non tamen omnes ita eam in dirigendis tam propriis, quam alienis conscientiis pro regula habent, ut in particularibus operabilibus & materiis, doceant, practicent, suadeantque semper ea, quæ ipsis videntur minus probabilia, satis enim observo in libris eorum (quos frequenter & libenter lego) quod, dum tractant in particularibus materiis de rebus ad salutem animæ spectantibus, adhæreant sententiis, quas judicant esse tutiores & probabiliores, relictis minus probabilibus. Sed hoc quoque observo, quod generaliter docendo in concursu contradictoriarum esse licitum sequi minus probabilem &c. eo ipso etiam implicitè doceant, posse etiam licitè adhærere iis, quas in particularibus materiis impugnant, & tanquam minus probabiles rejiciunt. In quo eos in docendo non sequor. Dico *in docendo*, quia, si de praxi quæratur, respondeo me hominem peccatorem esse, & offendere in multis.

Exclamet, inquit S. Augustinus in psal. 118. conc. 2. *Sancta familia Christi fructificans & crescens in universo mundo, humiliter verax, & veraciter humilis; exclamet inquam: Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. Hypocrita, si Deus te habere, cùm credas te non habere peccatum,*

foris

foris fingis humilitatem, intus amplecteris vanitatem; ergo & in ore & in corde non habes veritatem.

Objicies nonò: Si ille peccet, qui secutus sententiam probabilem, probabiliorem, aut probabilissimam, agit, aut suadet aliquid contra legem naturalem &c. necessarium erit ad vitandum peccatum, ut operans sciat, sententiam, quam sequitur, esse conformem legi; hoc autem non potest dici; ergo sequens probabilem, probabiliorem &c. excusatur à peccato. Respondeo negando sequelam. Sufficit enim, quòd aliquis verisimilius judicet, ita esse operandum, aut consulendum alicui, & revera à parte rei lex ita jubeat. Quòd si autem sine ulla etiam formidine judicet, agatque, & lex sufficienter promulgata à parte rei contrarium jubeat, non peccat quidem contra conscientiam, sed contra legem. Si judicet ita esse operandum, & non operetur, & lex ita jubeat esse operandum, peccat contra legem, & contra conscientiam secundùm S. Thomam supra. Si judicet, se nõ posse sine peccato relinquere eam opinionem, quæ revera falsa est, & contra legem naturalem, non excusabitur à toto, sive hanc, sive oppositam sequatur. Si enim sequatur falsam, peccat contra legem; si oppositam, peccat contra conscientiam, estque voluntariè perplexus, cùm falsæ voluntariè adhæreat.

Adde, etiam supposito, quòd possit dari interdum ignorantia invincibilis legis naturalis (quod aliqui vagæ probabilitatis impugnatores admittunt) in concursu tamen contradictoriarum non esse licitum sequi minus probabilem, &c. quia, ut supra sæpiùs etiam dictum est, eam sequens non posset excusari per igno-

rantiam; qui enim sequitur deliberatè minus probabilem, stantem pro commodo & libertate, non potest dici fecisse totum, quod in se est, ad inquirendam veritatem; sicut potest dici fecisse ille, qui sequitur probabiliorem & tutiorem, si supponatur, legem naturalem posse interdum invincibiliter ignorari, vestitam aliqua circumstantia vel conditione &c. ac proinde prior non potest obtendere ignorantiam.

Objicies decimò: Juxta hanc Regulam (Melior est conditio possidentis) à pluribus annis in Scholis receptam, debet homo manuteneri in possessione suæ libertatis. Contra. Debet manuteneri lex naturalis &c. contra hanc regulam malè extensam ad dubia juris naturalis &c. Aperit enim illa viam innumeris pernitiosis dogmatibus, ut patet ex propositionibus à Pontificibus jam proscriptis. In dubiis juris naturalis & divini satis promulgati, possessio semper stat pro lege; & hinc observanda est hæc regula: *In dubiis tutior pars est eligenda.* Et monitum S. Augustini lib. de morib. Eccles. c. 7. *Quod quàm sit Deo dignum*, inquit, *quàm -- id, quod quæritur, verùm, nequaquam intelligere poterimus, nisi ab humanis & proximis incipientes, vera Religionis fide, præceptisq; servatis, non deseramus viam, quam nobis Deus, & Patriarcharum segregatione, & legis vinculo, & Prophetarum præsagio, & suscepti hominis sacramento, & Apostolorum testimonio, & Martyrum sanguine munivit, --- audiamus oracula, nostrasq; ratiunculas divinis submittamus affatibus.*

Instabis: Homines sunt in possessione dictæ regulæ, etiam in materia juris naturalis & positivi Dei. Respond.

spond. distinguendo assumptum: sunt in possessione pacifica, nego: in possessione à plurimis doctissimis viris ab initio oppugnata, transeat. Adde, non posse dici, illum esse in possessione pacifica libertatis, qui practicè dubitat, & judicat probabilius, actionem, aut omissionem esse malam. Tale autem est judicium sequentis minus probabilem, relictâ probabiliore & tutiore; ergo non est in possessione libertatis, neque possessionem fundare potest per talem praxim, cùm hæc repugnet legi naturali, dictanti, operandum esse secundùm probabiliorem & tutiorem. Etiam supposito, quòd jus possit invincibiliter ignorari.

Objicies undecimò: Ipse S. Augustinus agnoscit, quòd licitum sit, sequi opinionem probabilem. Probatur assumptum: quia Epist. 19. ad Hieronymum ait: *Alios sic lego, ut quantâlibet sanctitate, doctrinâque polleant, non ideo verum putem, quia ipsi ita senserunt, sed quia mihi vel per Auctores Canonicos, vel probabili ratione, quæ à vero non abhorreat, persuadere potuerunt.*

Respondeo distinguendo assumptum: S. Augustinus agnoscit, quòd sit licitum sequi opinionem probabilem, relictâ probabiliore & tutiore: nego; Quòd sit licitum sequi opinionem probabilem, dum urget necessitas, & non potest major notitia acquiri, nullaque occurrit ratio contraria dubitandi, potestq; lex invincibiliter ignorari, concedo. Adde, Probabile à Scriptura & S. Augustino, aliisq; Patribus interdum aliter sumi, ut suprà notatum est.

Objicies duodecimò: Si in materia juris naturalis,

& divini sufficientér promulgati eligenda sit semper opinio probabilior, &c. ita, ut nec per ignorantiam, nec per probabilitatem ullus excusetur, si reipsâ agat contra legem, implicabitur continuis scrupulis conscientia hominis Christiani, quia semper erit anxius, ne operetur contra legem, & remedium non inveniet ad scrupulos depellendos; ergo hæc sententia non est tenenda.

Respondeo negando antecedens; & dico, hanc doctrinam potius servire ad eximendos scrupulos, præsertim si homo Christianus in dubiis Dei opem imploret. *Anima enim*, ut S. Augustinus testatur lib. 3. de lib. arbit. c. 20. *accepit naturale judicium, quo sapientiam præponat errori, & quietem difficultati, ut ad hæc non nascendo, sed studendo perveniat.* Et ibidem ait: *Anima omnis, & quærendum esse concedit, quod inutiliter nescit, & perseveranter in officiosis laboribus enitendum, ad evincendam rectè faciendi difficultatem, & opem à Creatore implorandam, ut conantem adjuvet, qui vel extrinsecus lege, vel in intimis cordis allocutione conandum esse præcepit.*

Cum sanctissimo Patre orandum est frequenter: *Mitte radium sapientiæ tuæ, ut expellat tenebras meas, fulgeat in nobis imago tua, cognoscamus & nos imaginem tuam.* In psal. 66.

Deus, qui nisi mundos verum scire voluisti,

luisti, Deus Pater veritatis, Pater sapientiæ, Pater veræ, summæquè vitæ, Pater beatitudinis, Pater boni & pulchri, Pater intelligibilis lucis, Pater e vigilationis atque illuminationis nostræ, te in voco, Deus veritatis, in quo, & à quo, & per quem vera sunt, quæ vera sunt, omnia, Deus intelligibilis lux, in quo & à quo lucent, quæ intelligibiliter lucent, omnia. Deus, qui nos purgas, & ad divina præparas præmia, ad veni mihi propitius tu. L.1. Soliloq. c.1.

Exaudi me palpitantem in his tenebris, & mihi dexteram porrige. Prætende mihi lumen tuum, re voca me ab erroribus, ut te duce in me redeam & in te. L.2. Solil. c.6.

Deus misericordiarum, adjuva intuentes, & verum quærentibus interius lumen accende. L.1.cont.Epist.Fund.

Fac me cum simplicitate esse prudentem, ut beatam vitam sinceriter agam, & malum prudenter fugiam, atque fraudulentiam,

& deceptoriam astutiam diaboli intelligere valeam, ne me per speciem boni fallat ratio, & ne ab aliquo decipiar, nec aliquem decipiam, & discernere rationabiliter valeam, & providere, quid boni agam, vel quid mali refugiam. L. de salutar. docum. c. 65.

Fac me in sancto conversari proposito, sequi justitiam, amare veritatem, refutare mendacium, falsum nihil meditari, vel loqui. Ibid.

Et cum S. Thoma: *Creator ineffabilis, qui verus fons luminis, & sapientiæ diceris, infunde super intellectus mei tenebras radium tuæ claritatis, duplicem à me removens privationem, & tenebras, peccatum scilicet & ignorantiam. Da mihi intelligendi acumen, retinendi capacitatem, interpretandi subtilitatem.*

Si itaque ad hæc enitatur homo Christianus, si oret, si viros doctos, dum dubitat de veritate, consulat; si diligentiam adhibeat; si pio & prudenti Confessario,

&

& superiori reverenter se committat; si eam sententiam amplectatur, quam verosimiliorem, & remotiorem à peccato existimat, cum detestatione omnis peccati ex simplici corde, & sincero legis atque legislatoris amore, excutientur scrupuli, & animus pacabitur.

Dices: Adhuc his non obstantibus timebit, ne opus Deo displiceat.

Respondeo, istum timorem esse castum, & per eum non turbari conscientiam, sed per charitatem foràs mitti.

In concursu autem duarum contradictoriarum, quarum utraque est tuta, sive remota à periculo peccati, non solùm possunt, sed etiam interdum debent scrupulosi illi, qui trepidant timore, ubi non est timor, eligere tutam, relictâ tutiore, omissis inanibus super actus suos, & præteritas confessiones reflexionibus. In concursu autem contradictoriarum opinionum, quarum una est minus probabilis, utraque non est tuta, cùm minus probabilis non sit tuta, etsi lex invincibiliter possit ignorari.

Petes, quid ergo faciendum, quando neutra sententia apparet tuta?

Respondeo, eligendam esse eam, quæ omnibus consideratis, remotior videtur à peccato.

Dices: Taliter operans non erit certus, quòd operatio ipsius placeat Deo. Distinguo assumptum: Non erit certus certitudine physicâ aut metaphysicâ; concedo, morali, nego. *Nemo scit, an odio vel amore dignus sit*, & clamandum ad Deum est frequenter:

Ab occultis munda me, delicta juventutis & ignorantiæ meæ ne memineris.

Objicies decimo-tertiò: Qui sequitur sententiam probabilem stantem contra legem humanam, etiam ecclesiasticam, non peccat; ergo etiam non peccat, qui sequitur probabilem, relictâ eâ, quæ favet legi naturali & divinæ. Antecedens probatur: quia respectu legis humanæ & præceptorum Ecclesiæ valet axioma: *Melior est conditio possidentis libertatem* naturalem & Christianam; quarum illa exigit, ut homo homini non subjiciatur, nisi fiat propter Deum, aut manifestam boni communis utilitatem (qualis non reperitur in concursu sententiarum probabilium oppositarum, quibus lex humana obscura redditur) hæc verò, id est libertas Christiana, exigit, ut homo paucissimis oneretur obligationibus, supra legem naturalem & divinam. Quando igitur in illis, quæ dependent à mutabili hominis voluntate, aliquis sequitur sententiam probabilem, neque contra conscientiam peccat, neque contra legem: non contra hanc, quia non præsumitur obligare; non contra illam, quia judicat sic esse licitum.

Respondeo, à pluribus viris doctis sustinentibus, non licere sequi opinionem minus probabilem, &c. quando agitur de lege naturali & divina, fieri exceptionem, quando agitur de lege humana & præceptis Ecclesiæ; quia aliqui excusant sequentes minus probabilem, in hujusmodi concursu, à toto; & ideò ob adductas rationes, concesso antecedente, negant consequentiam, eò quòd lex divina non subjici-

jiciatur libertati hominis, neque ab hac adversus Deum detur securitas, juxta illud S. Augustini hom. 11. c. 5. *Quæ est autem securitas, fratres, vel mea, vel vestra, nisi ut Domini jussa intentè diligenterq; audiamus, & promissa fideliter exspectemus?* & horum exceptionem rationablilem judicat citatus Gradius, cap. 31. asseritque conducere eam, ad occurrendum querelis quorundam Hæreticorum, præceptorum Ecclesiæ sub peccato mortali obligantium severitatem & multitudinem perstringentium, & objicientium illaqueari animas; statum gratiæ, cujus beneficio in adoptionem filiorum Dei vocati sumus, & libertatem, passione & morte Domini nostri nobis quæsitam, reddi graviorem Mosaicæ legis jugo, & antiqui servitii compedibus. Alii generaliter negant sine ulla exceptione sequentes minùs probabilem excusari à toto.

Dices: Melius occurri hujusmodi hæreticorum querelis, & disciplinæ rigori, si sine distinctione legum statuatur, in concursu contrariarum opinionum, licitum esse sequi minus probabilem, relictâ probabiliore & tutiore, saltem ubi non obstat Ecclesiæ prohibitio. Respondeo negando assumptum, & addo verba Doctissimi Gradii Capite citato, Honorato Fabri optanti, ut rigidioris sapientiæ propugnatores per decem, aut quindecim annos in Basilica Principis Apostolorum confessionibus excipiendis sedulam operam navassent &c. respondentis: *Providendum est, vir optimè, nè remedium, quod adhibetis, sit ipso malo, cui obviam itis, nocentius: nè valeat ad evertendam disciplinam; nè pro libertate moderata licentiam effrenatam in mores nostros indu-*

inducat --- vos jure, quod dixi, probabilitatis, à vobis privatim condito, & ante vos auctores (de Probabilistis in genere loquor) in foro & in judicijs inaudito, in ipsam omnis juris & omnium legem arcem invaditis, dum transgressoribus earum non impunitatis modo, sed etiam innocentiæ beneficium multis in casibus impertitis, unde periculum est, nè (frustra vobis, cæterisq; pijs ac timoratis pro disciplinæ incolumitate nitentibus) suâ sponte, & humanæ sortis in deteriora pronæ vitio, asylum quoddam omnis licentiæ aperiatur, ex cujus turba, omnis generis mortalium accursu collecta, non Roma, ut olim, non Hierusalem, sanctæ & dilectæ Civitates, sed Babylon aliqua confusionis existat. Adeò namque latè patere vulgo persuasum est, novam hanc de opinionum probabilitate Philosophiam: tantam inde extare sententiarum quâcunquè de re propositâ diversa statuentium multitudinem, scriptorumq; omnis generis varietatem, & copiam, ut eâ freti passim homines ad agenda, quæcunq; ad manum veniunt, prosilire non dubitent, certa cum spe, constituram haud dubiè factis, dictisq; suis, utcumquè susceptis rationem, nec defuturum telum ex instructissimo probabilitatum armamentario promendum, quo se, animæq; suæ salutem à legum, præceptorumq; laqueis expediant. Quo fit, ut ordine inverso, non consilia factis, sed facta consilijs prævertamus, nec nos ad rationem componere, sed nobis rationem accommodare studeamus, postquam illam ex hactenus firma, solidoq; adamante perfecta, probabilem, versatilem, ductilem, & argillâ, ceraq; molliorem, una probabilitas effecisset. Cui certè vitio non adeò facilè pateret aditus, si tam vilis non esset annona bonæ mentis, & honestatis, & officij.

Ob-

Objicies decimo-quarto : In concursu harum sententiarum contrariarum : *valet baptismus, si infans baptizetur in digito tantum exstante, & non valet talis baptismus.* Minùs probabilis est , quod valeat sic collatus ; & tamen possumus eam non solum sequi, sed etiam debemus, relictâ oppositâ : ergo licitum est sequi opinionem minùs probabilem , relictâ probabiliore & tutiore.

Respondeo probabiliorem esse & tutiorem sententiam asserentem, quod talis infans sit baptizandus, quia præceptum charitatis id exigit in tali casu ; esto speculativè sit probabilius non valere.

Objicies decimo quinto : Minùs probabilis est opinio asserens, non valere hanc formam consecrationis : *Hic est calix sanguinis mei* , omissis sequentibus verbis ; & tamen juxta hanc possumus licitè operari ; imò debemus, relictâ eâ, quæ asserit, valere formam istam sine aliis verbis : ergo licitum est sequi minus probabilem relictâ probabiliore &c.

Respondeo antecedens à multis Doctoribus negari ; sed quidquid sit de hoc. Ecclesia latina prudenter præcepit ad omne dubium tollendum , ne verba sequentia omittantur. De his fusè agit Contenson Dissert. 2. c. 2. q. 3. de forma Euch.

Objicies decimo sextò : Dum superior præcipit Religioso actionem aliquam , juxta sententiam , quæ Religioso, spectatâ ratione, videtur minùs probabilis, potest, imò debet ei obedire : ergo licitum est sequi minùs probabilem, relictâ probabiliore & tutiore. Respondeo negando consequentiam : quia in istis circum-

cumstantiis opposita sententia, quæ spectatâ ratione, Religioso videbatur probabilior, practicè respectu illius non est probabilior & tutior, ob accedentem auctoritatem superioris, qui præsumitur tantum honesta præcipere, & periculum inobedientiæ.

Instabis S. Augustinus docet l. 22. c. 75. cont. Faust. quando certum non est, bellum esse contra Dei præceptum, posse virum justum bellare: ergo licitum est in concursu opinionum sequi minùs probabilem &c. Respondeo negando consequentiam Non sequitur ex dictis, sed S. P. tantum excusat virum, quia incertus obedit Regi suo.

Objicies decimo-septimò: Sedes Apostolica hanc sententiam, *licitum est sequi opinionem minùs probabilem, relictâ probabiliore & tutiore*, nondum damnavit; ergo licitum est sequi in concursu contrariarum opinionum minùs probabilem. Respondeo negando consequentiam: quia non omnes sententias, quas Ecclesia tolerat, approbat, ut patet ex opinionibus jam à Pontificibus proscriptis, & ex præfatione decreti Innocentii XI. in qua dicitur: *non intendens tamen Sanctitas sua per hoc decretum alias propositiones in ipso non expressas, & Sanctitati suæ quomodolibet, & ex quacunq; parte exhibitas, vel exhibendas ullatenus approbare.* Et inter has forte est ipsa, de qua controvertitur, quæ præcipuè radix est damnatarum: ad quam radicem funditus exscindendam inclinatus fuit Alexander VII. ut refert sæpè laudatus Gradius Cap. 37. ubi ait: *Hæc orta censura est (ut ego propter fidelem illius temporis notitiam, neq; enim obscura res erat, compertum habeo,) ex*

acri

acri indignatione Alexandri Pontificis adversus absurdas quasdam opiniones suscepta : cœperatq; impetum egregius honoris Dei zelator , gravia omninò , ac severa de hac re tota statuendi, & malum, ut ajebat, in suo fonte, ac radice funditus exscindendi (advertat Lector, quæ judicio Alexandri fuerit RADIX damnatarum opinionum, & ad quam exscindendam securim applicare intenderit) *diserta edita constitutione, ex qua finium hujusmodi regundorum leges , & actiones facilè peterentur : nec verò quidquam propius fuit, quàm ut id faceret, fecissetq; sine dubio , nisi intervenisset ejus consilio Pallavicinus Cardinalis, cui accuratiorem deliberationem desiderare visa res est, quâm ut celeriter, quod apparebat futurum, explicari posset, ac multò fortè consultius, si dilatâ tantisper pleniore censurâ ipsæ in præsentia opiniones nominatim configerentur , ut factum est. Nam scandalosæ non absolutè - - - sed ut minimùm scandalosæ judicatæ sunt , adjectaq; præfatio, quæ licet sub involucro verborum, verè manifestum facit decernentis animum ab hac philosophandi de moribus ratione alienum, quod propterea - - - appellavit modum opinandi contrarium simplicitati Evangelicæ & sanctorum Patrum doctrinæ , & Regulam ad ordinandos fidelium mores minimè idoneam , quibus verbis cui dubium est , quin ex duabus sectis liberior & laxior designata sit.*

Ex quibus liquet , Alexandrum VII. zelosissimum Pontificem favisse sententiæ, de non sequenda opinione minùs probabili in concursu probabilioris & tutioris , & paratum fuisse ad controversiam dirimendam, diserta edita constitutione. Et quod Innocentius XI.

quoque

quoque faverit, notum est ex opinionibus damnatis. Erant enim rivi derivati ex hoc fonte, quod licitum sit sequi quamcunque probabilem &c.

Dices: *Probabilistica sententia de tutò sequenda minus probabili &c. per nullam potentiam ab Ecclesia, seu summo Pontifice damnari potest, nisi forte indirectè, declarando, legem à Deo latam esse, de sequenda semper sententia probabiliore & tutiore, estq; tam certa, ut opposita sit improbabilis; imò apertè falsa, quod sic* DEMONSTRATUR: *Si certum est in dubio juris, licere sequi sententiam quamcunq; strictè probabilem, tunc improbabilis, imò apertè falsa est opposita id negans: atqui hoc certum est, ergo &c. Major est evidens. Minor* DEMONSTRATUR: *quia ex innumerorum præstantissimorum virorum doctrina evidens est, non constare sufficienter de tali lege prohibente &c. ergo & evidenter certum est, licere sequi sententiam quamcunque strictè practicè probabilem &c.*

Contra primò: Si possit à Pontifice declarari, esse à Deo latam legem de sequenda semper sententia probabiliore & tutiore, cur non posset directè damnare hanc sententiam probabilisticam: *licitum est sequi minus probabilem in concursu probabilioris, & tutioris &c?* Quid se posse judicaverit Alexander VII. constat ex allegatis verbis, & quid re ipsa fecisset, nisi Pallavicinus intervenisset, perpensis sine dubio fundamentis, quæ adduci solent. In materia enim morum *è tota serie probabilium opinionum*, inquit egregius quidam propugnator nostræ sententiæ, *nulla est, quæ propius accedat ad certas fidei regulas, cui impensius faverint, quam apertius*

&

& frequentius commendaverint Summi Pontifices; ea, quæ ex infinitis propè locis, ut juris canonici dignitas indubitata circumfertur : in dubiis partem tutiorem esse eligendam; *Certè ea Pontificum sententia, ut Senecæ verbis utar*, apertior est, quam ut interpretanda, disertior, quam ut ad juvanda sit. *Nam millies interrogati de rebus dubijs hinc & inde probabilibus - - - responderunt constantißimè*, tutiorem partem eligendam, id est, *quæ pro lege, pro honesto staret contra libertatem &c.*

Contra secundò : Qui dubitat, an lex de sequenda semper probabiliore & tutiore sit à Deo lata, illi sufficienter est lex Dei promulgata, ut in rebus ad salutem animæ spectantibus teneatur se illi conformare in operando; sed DEMONSTRATOR dubitat, an talis lex à Deo sit lata, de sequenda semper probabiliore &c. ergo. Maior constat ex dictis §. 3. quia, qui dubitat de existentia legis, & sequitur sententiam minus probabilem stantem contra legem, dubitat de honestate suæ operationis, & vincibiliter ignorat legem, sed tali lex Dei est sufficienter promulgata, ut teneatur in operando se illi conformare ergo. Minor etiam probatur: quia ille dubitat, an lex à Deo sit lata de sequenda semper probabiliore & tutiore, qui judicat *forte* posse ab Ecclesia, seu Pontifice declarari, legem talem à Deo esse latam, & alibi dicit: *Si forte sit lata*, sed demonstrator judicat *forte* posse sic declarari; ergo. Minor constat ex verbis ejus citatis. Major etiam patet: quia si ipsi evidens sit, vel immediatè, vel per judicium scientificum ex præmissis evidentibus deductum juxta regulas dialecticæ non esse latam, evidens

quoque

quoque est, tali judicio non posse subesse falsum, ac proinde non potest judicare, *forte* posse declarari ab Ecclesia aut S. Pontifice, legem talem esse à Deo latam, nisi velit, quod Pontifex possit erroneè declarare, esse à Deo latam legem, & ab omnibus observandam, quæ lata non est; ergo ille dubitat an sit lata, & jure merito, cum perpensis sine passione argumentis sententiæ, de sequenda probabiliore in concursu &c. non solum habeat motivum dubitandi, sed etiam exclusa omni dubitatione judicandi, esse latam legem de sequenda in concursu sententia probabiliore & tutiore, relicta opposita; ut satis ex dictis in præced. §§. constat, & constabit ex dicendis.

Contra tertiò: Retorqueo argumentum: si certum est in dubio juris, quando est concursus opinionum contradictoriarum, tenendum esse sententiam probabiliorem, tunc improbabilis, imò apertè falsa est sententia opposita id negans; atqui hoc certum est, ergo. Major est evidens. Minor DEMONSTRATUR; quia ex sacra Scriptura, Sanctorum, Augustini, Thomæ, Bernardi, summorum Pontificum, Eminentissimorum Cardinalium, & aliorum innumerorum, antiquorum & recentiorum doctrina, & solidis rationibus adductis & adducendis, evidens est, constare sufficienter de lege prohibente: ergo.

Contra quarto: Si minor illa prætensæ demonstrationis videlicet, *licitum est sequi in dubio juris sententiam quamcunq; strictè probabilem* (etiam in concursu probabilioris stantis pro lege) id est, quæ secundum se præscindendo à concursu spectata nititur motivo simplici-

ter

ter magni momenti, sit certa, vel est certa certitudine supernaturali & fidei, vel naturali; sed neutrum dici potest; ergo non est certa. Probatur minor, quia imprimis non est certa certitudine fidei, quia nullibi est à Deo revelata: neque certa & evidens est, certitudine & evidentia naturali; quia si sic sit certa & evidens, vel est pro se nota & evidens, intellectis tantùm terminis, quod dici non potest, aliàs quilibet probaret auditam, sicut probat hanc: *Quodlibet est vel non est*; vel est deducta ex præmissis evidentibus, & hoc non, quia tales nondum sunt productæ.

Dixi: *Etiam in concursu* &c. quia dato, quòd certum sit extra concursum id licere, non tamen bene inde deducitur, certum esse id quoque licere in concursu, & hinc major sic accepta esset falsa, &c. Innumeris viris, ex quorum doctrina dicitur evidens non constare de lege prohibente, &c. jam opposui innumeros & præstantissimos viros, ex quorum doctrina probatum est, constare sufficienter de tali lege. Desiderantur igitur præmissæ certæ & evidentes, ex quibus inferatur: *Ergo certum & evidens est, non constare sufficienter de lege prohibente sequi sententiam minus probabilem, relictâ probabiliore* &c. Ex hoc enim, quòd viri etiam innumeri (præsertim, si unus alterum tanquam ovis ovem sequatur) asserant, sibi non constare de lege prohibente, non sequitur infallibiliter, & evidenter, talem legem non esse latam, nec sufficienter promulgatam, cùm isti viri non sint Pontifices ex cathedra definientes, nec ab aliquo Pontifice decisa, ratum fuerit, eorum asserta esse tutissi-

ma, & inconcussa dogmata, & ab innumeris gravioribus eis contradicatur; & efficaciter probetur. Sed audiamus dilemma utrimque capiens, & ita convincens *Authorem dissertationis*, ut non possit evadere: *Vel sententia Authoris potest argumento certo demonstrari, vel non; si potest; ergo cæcitatis gravissimæ arguit innumeros præstantissimos Doctores, & totam Societatem: si verò non potest, quis igitur & qualis iste legislator est novus, aut obtrusus absque credentialibus præco certi peccati?* Ecce, quàm fortiter hic ambidexter gladium ancipitem in utramque partem verset. Actum est de vobis, Augustiniano-Thomistæ, in aliis quoque materiis, si versatili hoc & terribili gladio Author dissertationis &c. à versatilis probabilitatis hoc defensore prosternatur. Nam prosequetur victoriam, & eodem in aliis adversarios invadet hoc modo: Vel sententia Augustiniano-Thomistica, quòd non detur scientia media, quòd decreta Dei sint intrinsecè efficacia, quòdque Deus per ea non solùm prædefiniverit actus bonos, sed etiam materiale peccati, & ad hoc prædeterminet, quòd gratia sit intrinsecè efficax, & prædeterminans physicè &c. *potest argumento certo demonstrari, vel non; si potest, ergo cæcitatis gravissimæ arguitis innumeros præstantissimos Doctores, & totam Societatem: si verò non potestis, qui igitur & quales estis vos Thomistæ absque credentialibus sententiarum harum novi & obtrusi præcones* &c. Et dissimilis quoque Doctoris Subtilis periculum imminet ob sententiam de distinctione ex natura rei, sive media &c. Quid vobis videtur, viri gravissimi? credo dicturos:

sunt

Sunt funes ex aranearum telis, (quibus muscæ leves & debiles, id est simplices lectores, aut auditores capiuntur) *consuti*, ad exemplum alterius vagæ probabilitatis propugnatoris, de quo ait Vincentius Baronius: *Vbique nomine demonstrationis Lectores allicit, & terret adversarios, sed non minus vana sunt hæc promissa, quàm terriculamenta tanto nomine munita, quia ubique pro demonstrationibus dat sophismata, asserit, & non probat*, &c.

Extatne aliqua lex generaliter obligans ad non propugnandam sententiam contrariam Doctoribus, etiam omnibus, alicujus Ordinis, (qualis hæc non est, quam propugnamus) aut Scholæ, etsi existimetur, illam probari argumentis certis, aut probabilioribus, sive spectetur ratio, sive authoritas? Nunquid Scotistæ contradicunt innumeris præstantissimis viris Scholæ Thomisticæ? Nunquid Doctores Societatis liberè contradicunt innumeris præstantissimis Scholæ Augustiniano-Thomisticæ Doctoribus, imò & Scotistis in variis sententiis? & his non licebit gerere bellum defensivum, etsi validissimis armis & viribus sint instructi & muniti, ne arguantur illi? Jussus à legitimis suis Superioribus sequi sententias certi Doctoris, resistetne illis, ne contradicat alterius Instituti aut Scholæ Doctoribus? Nos Augustiniani vigore decreti Capituli generalis, *tenemur in omnibus sequi ac tueri inconcussam doctrinam S. P. nostri Augustini*, & neglectâ hac ordinatione, & spretâ auctoritate tanti Doctoris, & certis argumentis, quibus relatæ sententiæ possunt probari, silebo, aut tuebor oppositas, ne

adversarii videantur esse cæci &c. ? Docet argutus ille demonstrator, *posse aliquem se conformare opinioni, quam duo gravissimi viri, v. g. duo Suarezij dicunt esse probabilem, etsi omnes alij Doctores contradicerent*, & hîc non licebit cum sanctissimis Ecclesiæ Doctoribus, & præstantissimis, & gravissimis viris antiquis, & recentioribus supra laudatis, amplecti, & defendere sententiam, ne inferatur, contrariæ sententiæ propugnatores fuisse cæcos, eò quòd non perceperint vim argumentorum oppositæ sibi sententiæ ? Scio, inter adversæ sententiæ propugnatores esse viros plurimos sat acutè videntes, & illuminatos. Sed non ignoro etiam, dum Doctores falluntur & aberrant à via veritatis, cujuscunque sint Ordinis aut Instituti, quòd per hujusmodi errorē non videant veritatem. Scio præterea, Adversarios ea humilitate esse præditos, ut libenter fateantur, se in docendo, tam acutè in omnibus non videre, ut falli non possint, & errare, & concedant, se non esse Doctores infallibiles, aut irrefragabiles, cùm sibi etiam invicem contradicant in aliis.

Quàm sim novus hujus sententiæ præco, constat ex supra citatis auctoribus. Dico cum Tertulliano: *Mea est possessio, olim possideo, prior possideo : habeo origines firmas ; sanctorum Patrum & Doctorum sum discipulus, sicut caverunt illi testamento, scio, teneo*, &c. Unde retorqueo argumentum : *Vel sententia adversarij potest certo argumento demonstrari, vel non potest; si potest; ergo cæcitatis gravissimæ arguit S. Augustinum, S. Thomam, Bernardum, Summos Pontifices, Conciliorum Patres, aliosquè præstantissimos viros, etiam Societatis*

supra relatos, & plures Ordines Religiosos, qui in Capitulis generalibus, & Constitutionibus suis, ipso Summo Pontifice instigante, præceperunt, ut sui adhæreant sententijs tutioribus & probabilioribus, quòd percipere non valuerint illam demonstrationem: si verò non potest, quis igitur, & qualis iste legislator est novus, aut obtrusus absque credentialibus præco versatilis probabilitatis promittens securitatem, quam non dat Dominus, & ausus damnare omnes, qui contendunt legem esse latam, & sufficienter promulgatam de non sequenda minus probabili, relicta probabiliore? &c.

Si fortassis existimet, me in hac alma Universitate esse novum hujus de sequenda probabiliore sententiæ præconem, fallitur, quia, ut nihil dicam de vulgatione per libros hîc & alibi impressos, qui teruntur manibus Professorum, ante me ab aliis Doctoribus, & non ita pridem ab aliquo inter Facultatem Regentes, me seniore, in Schola publica fuerunt productæ credentiales, &, ni fallor, imposterum producentur; neque per hoc *aër inficietur*, sed potiùs infectus purgabitur.

Judicet prudens Lector, & examinet utriusque credentiales. Exhibui credentiales in sacris litteris & Conciliis fundatas, à SS. Ecclesiæ Patribus, Doctoribus, Summis Pontificibus, Cardinalibus, Archi- & Episcopis, &c. signatas, & validis rationibus munitas. Credentiales autem adversarii subscriptæ sunt à solis recentioribus, ob reflexiones in propositiones incertas & obscuras (à quibus in has nulla potest derivari certitudo) existimantibus, esse licitum, sequi minus probabi-

babilem, relictâ probabiliore, &c. unde sententia adversarii non est certa; ac proinde contra ipsum concludet hoc argumentum: *Si probabilistica sententia de tuto sequenda minus probabili &c. non sit certa*, non est licitum illam sequi; sed non est certa; ergo non est licitum illam sequi. Major ab adversario in disputatione de opinione probabili, quam, & non totam, tantùm legi, admittitur. Minor probata est supra: quia nullo certo argumento potest probari. Semper enim major vel minor, ad summum est probabilis, ac proinde incerta.

Neque ex hoc, quòd S. Thomas judicaverit, esse probabilius posse differri confessionem, & S. Bonaventura, securius esse oppositum, præjudicatur nostræ sententiæ. Illi, cùm viverent, ex hoc, quòd sibi evidens non esset, latam esse legem prohibentem, non concluserunt, esse licitum sequi sententias faventes commodo, libertati, &c. sed sincero corde investigarunt veritatem, sedulòque orarunt, ut à Deo illuminarentur, & ab occultis mundarentur. Imitemur eos, & de salute eorum non simus solliciti, sed invocemus, ut nos adjuvent.

Instat adversarius ulteriùs: *Christus non permittet sponsæ suæ aliud, quàm suave jugum imponi.* Respondeo, ut supra, Christum non permissurum, dilatari viam salutis, quam arctam esse voluit. Christianè vivere, secundùm S. Augustinum, magna pars martyrii est. *Non martyrium*, inquit serm. 46. de S. *sola effusio sanguinis consummat, -- pervenitur non solùm occasu, sed etiam contemptu carnis ad coronam absque in-*

juria

juria Sanctorum defunctorum in persecutionibus dicere liceat, carnem afflixisse, libidinem superasse, avaritiæ restitisse, de mundo triumphasse, pars magna martyrij est.

Dicit: Augustinus ait: *Ama, & fac quod vis.* Respondeo: Qui Deum amat ex toto corde, &c. non exercet operationem, per quam probabilius judicat, Deum esse offendendum. Non citavit, ubi sic loqueretur Augustinus. Fortè non legit. Supplebo defectum. Verba S. Patris sunt hæc: *Semel breve tibi præceptum præcipitur: Dilige, & fac, quod vis. Sive taceas, dilectione taceas; sive clames, dilectione clames; sive emendes, dilectione emendes; sive parcas, dilectione parcas. Radix sit intus dilectionis, non potest de ista radice non bonum existere.* Tract. 7. in Epist. S. Joan.

Optima, firma & vera est doctrina; sed non favet sententiæ Opponentis. Potuissent & alii Probabilistæ, quorum propositiones damnatæ sunt, facilè dicere cum Augustino: *Dilige, & fac, quod vis.* Sed per hoc verificatum non fuisset, opera, quæ ipsi licita esse docuerunt, *existere de radice dilectionis* Dei, aut proximi: Si hujus radicis fructus fuissent, non fuissent à Summis Pontificibus proscriptæ propositiones, quibus esse licita asserebatur. Quare si quis ex citato textu sic instaret: Omne opus, quod existit de radice interioris dilectionis, secundùm Augustinum est bonum; sed omnis operatio illius, qui sequitur sententiam probabilem, aut in concursu contradictoriarum minus probabilem, est opus existens sive pro-

veniens de radice dilectionis : ergo omnis operatio sequentis probabilem, aut minus probabilem, est bona; negamus minorem, intellectam in sensu S. Augustini, de dilectione Dei aut proximi. Contrarium enim probavi, & patet ex Pontificum damnatione. Verbis allegatis præmittit S. Doctor citato Tractatu hæc : *Multa fieri possunt, quæ speciem habent bonam, & non procedunt de radice charitatis. Habent enim & spinæ flores : quædam verò videntur aspera, videntur truculenta, sed fiunt ad disciplinam, dictante charitate.* Ea, quæ Authores propositionum damnatarum judicabant licitè fieri posse, vel omitti, videbantur illis habere speciem bonam ob tinctas colore veritatis propositiones, quæ videbantur niti solido fundamento, (*Nihil* enim *facilius quàm non solum dicere, sed etiam opinari verum invenisse.* S. Aug. lib. de utilit. cred. c. 1.) sed *non procedebant de radice charitatis*, & propositiones erant in praxi pernitiosæ; erant spinæ flores; quia autem illa, quæ ab oppositis & probabilioribus stantibus pro lege asserebantur esse facienda, vel omittenda, videbantur aspera & truculenta, jugumque imponere durum, docuerunt, neminem teneri, in praxi se illis conformare. At econtra Summi Pontifices censuerunt, ea *spectare ad disciplinam, procedere de radice charitatis*, ideoque prohibuerunt sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, &c. *ne ullus cujusvis conditionis, status aut dignitatis, propositiones contrarias, vel earum aliquam conjunctim, vel divisim defendat, vel edat, vel de eis disputativè, publicè, aut privatim tractet, vel prædicet, nisi forsan impugnando, & di-*

strictè

strictè in virtute obedientiæ, & sub interminatione divini judicij præcipientes, ne ullus eas, aut aliquam earum ad praxin deducat.

Præmittit ibidem S. Pater: *quia charitate fit, ut cætera bene amentur, ipsa quomodo amanda est? res ergo quæ nunquam debet de corde discedere, nec ab ore discedat &c.* Quomodo probabilistæ illi, quorum propositiones sunt prohibitæ, docuerint amandam esse charitatem, constat ex sequentibus damnatis.

Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum fidei, spei, & charitatis, ut præceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium. Est prima inter damnatas ab Alexandro VII.

An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantum in vita eliceret, condemnare non audemus.

Probabile est, ne singulis quidem rigorosè quinquenniis per se obligare præceptum charitatis erga Deum.

Tunc solum obligat, quando tenemur justificari, & non habemus aliam viam, qua justificari possumus.

Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali.

Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos.

Hæc fuerunt damnatæ ab Innocentio XI. & advertat jam lector, quam appositè pro sua sententia allegaverit textum Augustini opponens. *Quadrat, ut quinta rota &c.*

Objicies decimo-octavo: Ideò juxta dicta non est licitum sequi opinionem minùs probabilem, relictâ probabiliore & tutiore, quia eam sequens operatur cum

dubitatione & formidine ; sed hæc ratio nulla est: Ergo possumus licitè sequi minùs probabilem , relictâ probabiliore & tutiore. Probatur minor , quia si hæc ratio valeret, non liceret etiam sequi probabiliorem & tutiorem , quia etiam huic annexa est dubitatio & formido, eò quod omnis opinio sit assensus cum formidine. Respondeo negando minorem , & ad probationem dico , licet ille, qui sequitur opinionem probabiliorem & tutiorē, evidenter non sciat, rem sic se habere, & hoc sensu non sit absque omni formidine , hæc tamen formido non est moralis , cùm habeat judicium practicum moraliter certum de honestate operis (suppono enim fecisse totum quod potuit ad inveniendam veritatem) quale non habet ille , qui contemptâ veritate & lege sequitur minus probabilem.

Objicies decimo nonò : Illud non tenemur credere, quod nobis certo non constat, fuisse à Deo revelatum , & ab Ecclesia propositum : Ergo à pari etiam non tenemur servare legem , quam nobis certo non constat esse à Deo latam ; sed in concursu minus probabilis & probabilioris nobis certo non constat, legem esse latam, ergo &c.

Contra primò : Ergo filius nec honorem nec obedientiam tenetur præstare patri , quia illi certo non constat, esse Patrem suum.

Contra secundò : Ergo nemo prudenter potest adorare hostiam, quam in Missa elevat Sacerdos, quia certò non constat, esse consecratam, eâ nempè certitudine, quam Adversarii requirunt ad hoc, ut constet legem esse latam, & teneantur eam observare. Respon-

deo

deò ergo ad Argumentum negando consequentiam: Non est enim par ratio de speculativis & practicis. In his sufficit, quod conscientia conformetur sententiæ probabiliori stanti pro lege & officio, licèt existentia legis non sit evidens, non autem sufficit ad evitandum peccatum, quod conformetur minus probabili stanti contra legem, quia lex non tantum prohibet peccata certa, sed etiam dubia & probabilia.

Objicies vigesimo: Si non sit licitum, sequi minùs probabilem in concursu opinionum, etiam non est licitum sequi probabiliorem; sed hoc est contra conclusionem paragraphi tertii: ergo licitum est sequi minùs probabilem in hujusmodi concursu. Probatur sequela majoris: quia opinio asserens, esse licitum sequi minus probabilem, est probabilior & tutior. Quia nititur gravioribus rationibus, & pluribus authoribus. Respondeo contrarium esse sufficienter probatum in §§. præcedentibus. Adde ex Navarro in Man. cap. 27. n. 289. unam opinionem non esse appellandam communem ad effectum præjudicandi alteri, ex eo solo, quod plures eam sequantur, tanquam oves alias oves sequuntur, sed opinionem communem ex pondere authoritatis fieri; Et ex Mercoro 2. p. a. 28. quod vagæ probabilitatis defensores ita à se invicem dissentiant, ut ob quatuordecim diversos dicendi modos in totidem classes distingui possint.

Si quis autem desideret regulas, ex quibus cognosci possit, quæ inter opiniones concurrentes sit probabilior, legat *Panopliam libertatis, immunitatisque Ecclesiasticæ* non ita pridem studiosè concinnatam ab Ægi-

dio

dio Ranbeck Ordinis S. Benedicti J. U. Doctore, atque ante hac SS. Canonum in Universitate Salisburgensi Professore Ordinario, & Celsissimi ac Reverendissimi Archi-Episcopi Consiliario &c. hic enim postquam disp. 3. c. 6. q. 1. impugnasset sententiam affirmantem, esse licitum sequi minus tutam & probabilem opinionem in concursu probabilioris, & conclusisset his verbis: *Quis ignorat, nostro hoc sæculo eam ingeniorum pruriginem passim incubuisse, ut novis opinionibus in scholis contra receptissimas S. Thomæ Aquinatis & antiquorum etiam sanctitate celeberrimorum Patrum & Ecclesiæ Doctorum sententias studeatur? utinam non sæpè fucatis rationibus & quæ ætatem non ferant. Exempla allegare haud opus est, nam passim se recentium opinionum prioribus sæculis inauditarum densa seges ingerit.* Postquam sic, inquam, conclusisset, in appendice adjecta varias dedit regulas, de discernenda opinione probabiliore ac tutiore, videlicet: quod illa sit habenda probabilior, *quæ cum textibus S. Scripturæ, & decisionibus œcomenicorum Concilorum, Apostolorumque traditionibus, Sanctorum Patrum doctrinæ ab Ecclesia recepta, S. Canonibus, Sedis Apostolicæ decisionibus, Sanctorum exemplis, vitâ ac moribus magis concordat; opponiturque laxitati in doctrina morum, Evangelii ac præceptorum ex certissima doctrina Christi dicentis: arcta via est quæ ducit ad vitam, & non nititur meris abstractionibus metaphysicis & affectata speculationum subtilitate, ex quibus hodie oriuntur totæ novæ opiniones, circa usuras, contractum mutui, æquivocationes &c.*

Examinet prudens lector ad has regulas nostræ & oppositæ sententiæ fundamenta. Obji-

Objicies vigesimo-secundò : S. Augustini , aut S. Thomæ auctoritas sola sufficit ad reddendam opinionem tutam in praxi , etsi plures Doctores asserant oppositum , nixi gravibus rationibus ; ergo licitum est, sequi minùs probabilem & minùs tutam , relictâ probabiliore & tutiore. Respondeo negando consequentiam. Horum enim sanctissimorum Doctorum, quorum doctrina est ab Ecclesia approbata , quorum dogmata vocat Alexander VII. in speciali Brevi , tutissima & inconcussa , auctoritas præferenda est Probabilistarum auctoritati & rationibus. Sufficit horum pro millibus unus S. Augustinus , aut S. Thomas.

Objicies vigesimo tertiò : dum Princeps Christianus movet bellum contra Principem Christianum, secutus opinionem minùs probabilem, non peccat, neque peccant subditi jussi militare, si obediant : ergo licitum est sequi opinionem minùs probabilem , &c. Antecedens probatur : quia potest dare bellum ab utraque parte justum , ac proinde unus ex illis sequitur minùs probabilem & minùs tutam opinionem. Respondeo , negando antecedens , & ad probationem dico , ut sit bellum ab utraque parte justum inter Reges aut Principes , ab uno invincibiliter debere ignorari jus alterius. Ad subditos autem quod attinet, præsumitur ex his , quòd Rex præcipiat honesta , idque ex consilio virorum doctorum & piorum ; & hinc ab illis probabilius judicatur, esse licitum militare, & obedire suo legitimo Regi.

Objicies vigesimo quintò : C. finali de Transact. dici-

dicitur: *Opinio benignior & suavior præferri debet*, sed opinio, quæ asserit, licitum esse in concursu opinionum sequi minùs probabilem, est benignior; ergò hæc præferri debet, & consequenter licitum est, sequi minùs probabilem, relictâ probabiliore & tutiore. Dissimulatâ majore, respondeo negando minorem; quia opinio asserens licitum esse sequi minùs probabilem, relictâ probabiliore, stante pro lege naturali & divina sufficienter proposita, est potiùs dicenda malignior, quàm benignior, quia non est tuta, nec conformis prudentiæ, ut patet ex dictis.

Hæc, aliaque hactenus allata, si animo ad benignitatem composito placeat perpendere facile erit, Deo auxiliante, ex probabilista fieri discipulum SS. Augustini & Thomæ, & S. Bernardi precibus, *& non culpare eos, qui redargui jure non possunt.*

Finis Dissertationis tertiæ.